Łesia Biłeńka-Swystowycz,
Jerzy Kowalewski,
Mykoła Jarmoluk

JĘZYK POLSKI

(1. rok nauczania)

**dla szkół ogólnokształcących
z ukraińskim językiem wykładowym
klasa 5**

Podręcznik dla instytucji szkolnictwa średniego
ogólnokształcącego

Леся Біленька-Свистович,
Єжи Ковалевський,
Микола Ярмолюк

ПОЛЬСЬКА МОВА

(1-й рік навчання)

для закладів загальної середньої освіти
з навчанням українською мовою
5 клас

Підручник для закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Чернівці
„Букрек”
2018

УДК 811.162.1(075.3)
Б 61

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ від 10.01.2018 № 22)

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено

Біленька-Свистович Л. В., Ковалевський Є., Ярмолюк М. О.

Б 61 Польська мова (1-й рік навчання) для закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. 5 клас : підручник для закладів загальної середньої освіти / Л. В. Біленька-Свистович, Є. Ковалевський, М. О. Ярмолюк. – Чернівці : Букрек, 2018. – 240 с. : іл.

УДК 811.162.1(075.3)

Biłeńka-Swystowycz Ł., Kowalewski J., Jarmoluk M.

Б 61 Język polski (1. rok nauczania) dla szkół ogólnokształcących z ukraińskim językiem wykładowym. klasa 5 : podręcznik dla instytucji szkolnictwa średniego ogólnokształcącego / Ł. Biłeńka-Swystowycz, J. Kowalewski, M. Jarmoluk. – Czerniowce : Bukrek, 2018. – 240 s. : il.

УДК 811.162.1(075.3)

© Біленька-Свистович Л. В., Ковалевський Є.,
Ярмолюк М. О., 2018
© Видавничий дім „Букрек”, 2018

Дорогий друже!

Ти тримаєш у руках незвичайний підручник. Чому? Тому що це не просто навчальна книга, а запрошення – у новий цікавий світ, у нову країну.

Він навчить тебе мови нашого найближчого сусіда. Це мова великої культури. Нею розмовляє близько 38 мільйонів поляків у Польщі та понад 10 мільйонів поза її межами: в Україні, Литві, Росії, Білорусі, Казахстані, Франції, Канаді, Німеччині, Сполучених Штатах Америки та інших країнах.

Польська та українська культури творилися поряд. Польську культуру розвивали видатні поляки: письменники – Адам Міцкевич, Юліуш Словацький, Генрик Сенкевич, Ярослав Івашкевич, Марія Конопницька; художники – Ян Матейко, Яцек Мальчевський, Артур Гроттгер; композитори – Станіслав Монюшко, Фридерик Шопен, Ігнаци Падеревський.

Видатні українці – Іван Франко, Леся Українка, Максим Рильський – знайомили наш народ із найбільшими здобутками польської культури, перекладаючи твори класиків польської літератури.

І ти, дорогий друже, також маєш нагоду за допомогою цієї книжки пізнати польську мову та культуру. Бажаємо Тобі успіхів у вивченні польської мови.

Автори

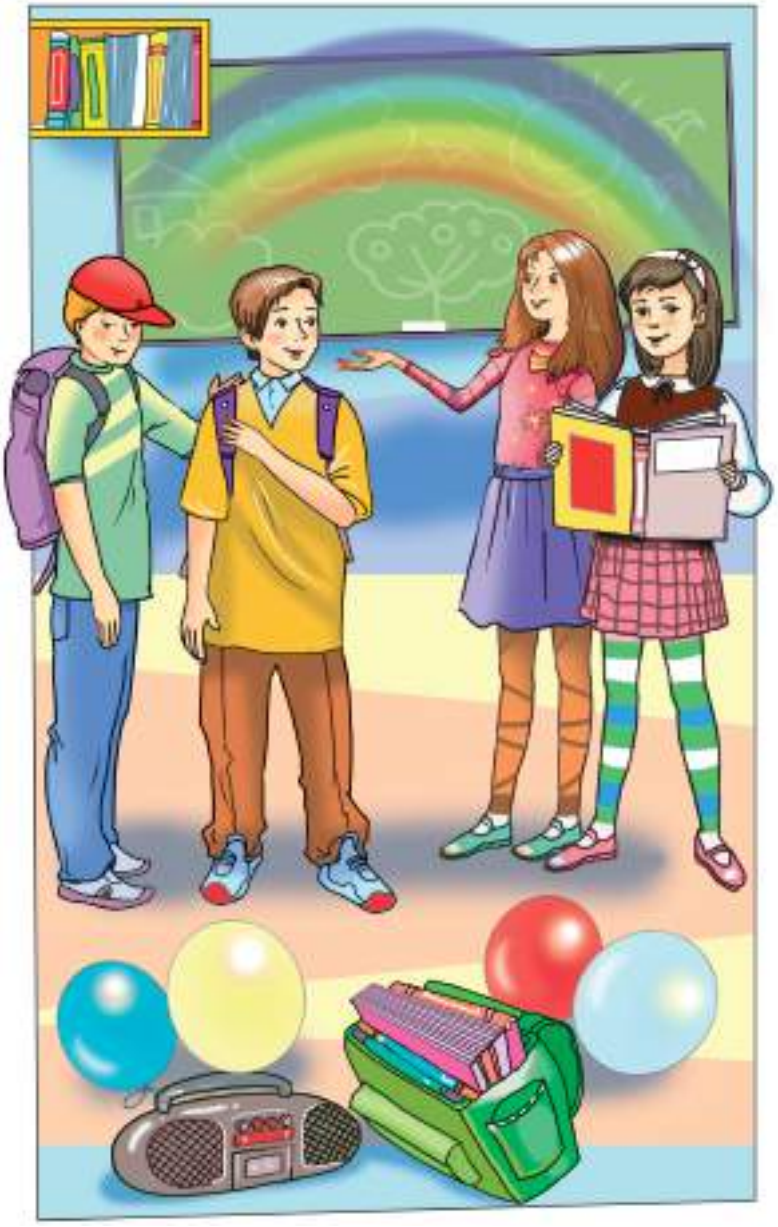

– Dzień dobry!

– Witaj!

– Cześć!

– Jestem Magda. A to są moi przyjaciele – Romek, Marta i Jan. Razem będziemy się uczyć języka polskiego.

– Zapraszamy do nauki alfabetu.

Alfabet

Польська мова належить до родини слов'янських мов. Її графіка склалася на основі латинського алфавіту так, як і графіка чеської, словацької та деяких інших слов'янських мов.

У польській мові значно більше звуків, ніж у латинській, і тому потрібно було створити додаткові способи передачі польських звуків. Для цього використані буквосполучення і надрядкові знаки.

Польський алфавіт складається з 32 букв.

Наголос – постійний. Як правило, наголошуємо передостанній склад.

Aa	Ąą	Bb	Cc	Ćć	Dd
Ee	Ęę	Ff	Gg	Hh	Ii
Jj	Kk	Ll	Łł	Mm	Nn
Ńń	Oo	Óó	Pp	Qq	Rr
Ss	Śś	Tt	Uu	Vv	Ww
Xx	Yy	Zz	Źź	Żż	

Виділені літери використовуються тільки в іншомовних словах.

Любий друже!

Щоб тобі було зручніше і легше працювати з підручником, ознайомся, будь ласка, з умовними позначками:

– завдання;

– зверни увагу;

 – пропущена літера;

 – пропущене слово;

– завдання усне;

– завдання письмове;

– завдання творче.

Aa Aa

вимовляється як український звук **[a]**.

arbuz auto rama Tadek mak barka

Назви імена, які починаються на літеру A.

Чи є у твоєму імені й прізвищі та іменах і прізвищах твоїх друзів літера A?

Дай відповідь на запитання.

Kto to jest?

To jest Taras.

To jest pan Nowak.

Co to jest?

To jest mapa.

To jest apteka.

To jest sad.

Rozglянь малюнки. Послухай і повтори слова. Встав пропущену літеру A.

B□n□n,

p□sek,

w□g□.

Oo Oo

вимовляється як український звук **[o]**.

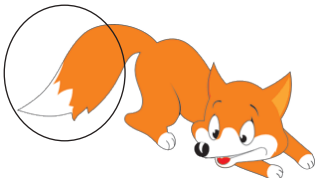

ogon kot owoce smok

Назви слова з літерою O.

Задай запитання Kto to jest? або Co to jest?

	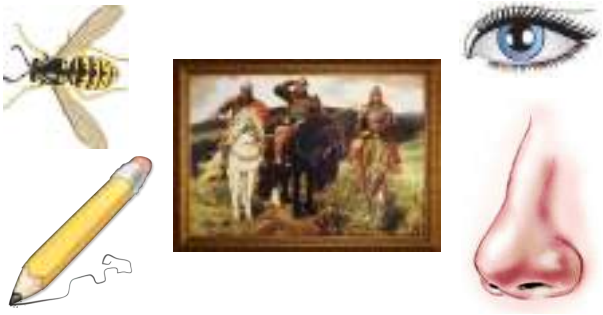
To jest Tomek. To jest Oksana.	To jest osa. To jest ołówek. To jest obraz.To jest oko. To jest nos.

Встав пропущені літери. Прочитай речення.

To jest k z .

To jest kr w .

Склади речення за малюнками.

Tomek ma . Smok ma . Oksana ma .

Ii Ji

вимовляється як український звук **[i].**

Internet

firanka

miska

igła

iskra

Назви населені пункти з літерою I.

Дай відповідь на запитання Kto to jest? або Co to jest? Встав пропущені голосні літери.

To jest Anna, a to jest ○g○ r.

To jest p○s○nk○.

Буква ***i*** після приголосного перед наступним голосним не вимовляється, а означає м'якість попереднього приголосного: *miasto, pióro, pies, niania, Tania.*

b**iu**rko

buk**ie**t

w**ie**w**ió**rka

Ee Ɛe

вимовляється як український звук **[e].**

□kr□n

□d□k

g□z□t□

kr□d□

z□g□r□k

□lf

До малюнків задай запитання: Kto to jest? або **Co to jest? Прочитай речення.**

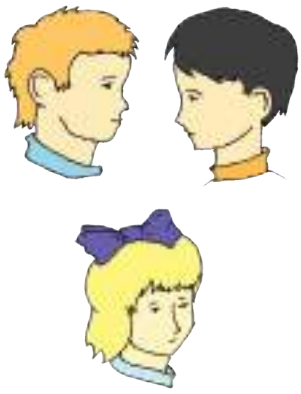

To jest Wacek.
To jest Edek.
To jest Ewa.

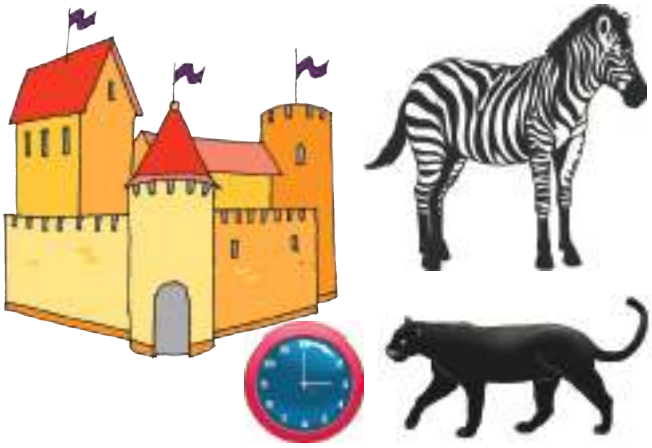

To jest zam□k. To jest z□gar.
To jest z□bra. To jest pant□ra.

Назви 10 слів з голосними A, O, I і E.

Uu Ии

вимовляється як український звук **[у].**

burak

kapusta

bruk

buty

nuta

usta

Назви українські слова, які починаються на літеру U. Переклади їх з допомогою вчителя.

До малюнків задай запитання: Kto to jest? або **Co to jest? Встав у слова вивчені голосні.**

To jest b da. To jest k ra i kog t.
To jest muzeum. To jest obraz.

Замість малюнків добери слова і склади речення.

ma ogon.

W muzeum jest .

Óó Óó

вимовляється як український звук **[у]**.
У польській мові ***u*** і ***ó*** вимовляються однаково.

róża

makówka

ogórek

stóg

Постав запитання до зображеного на малюнках.

To jest g ra. To jest b br.

Порівняй значення слів.

wóz

Wóz

Yy Ууу

у польській мові цей звук схожий
на український **[и].**

dym

ryby

narty

skarpety

Чи є в українській мові слова, які починаються на Y?

Знайди слова з Y. Порівняй написання слів у польській і українській мовах, а також закінчення в однині та множині.

To jest truskawka.	To są truskawk**i**.
To jest byk.	To są byk**i**.
To jest cytryna.	To są cytryn**y**.
To jest lis.	To są lis**y**.

У польській мові (так само, як і в українській) є слова, що вживаються лише у множині.

sanki

spodnie

nożyce

Ęę Ęę

***ę** (е носове)* вимовляється чистий звук **[е]**, але повітря виходить через ніс. При цьому кінчик язика не торкається до верхніх зубів. У середині слова носовий призвук при вимові **[ен]** або **[ем]** зберігається. У кінці слова носовий резонанс втрачається.

ręka

bęben

mięta

kręgle

Послухай речення. Назви незнайомі слова. Зверни увагу на особові займенники.

To jest sęp. **On** ma pazury.

To jest pantera. **Ona** ma cętki.

To jest cielę. **Ono** ma łatki.

Склади речення. Замість малюнків використай подані слова. Добери пропущені особові займенники.

To jest . _____ ma ogon.

To jest . _____ ma rogi.

To jest . _____ ma bęben.

Використай слова: *dziecko, krowa, pies.*

Послухай загадку. Чи знаєш ти значення виділених слів? Назви українське слово-відгадку.

Barwny **most** na **niebie**,
Najczęściej po burzy,
Kolorami świeci
I **pogodę** wróży.

(tęcza)

Склади речення за зразком.

Зразок:

Ja idę.
Idę do domu.
Ja maluję.
Uczę się języka polskiego.

Ąą Ąą

ą** (о носове)* звук подібний до **ę**: спочатку вимовляється чистий звук **[о]**, але повітря виходить через ніс. При вимові звуків **[он]** або **[ом]** кінчик язика не торкається до верхніх зубів. При вимові ***ą носовий резонанс зберігається у середині і в кінці слова.

wąwóz

pąk

zając

mąka

gąska

До малюнків задай запитання: Kto to jest? або **Co to jest?**

To pani Ewa.

To mąż pani Ewy.

On ma wąsy.

В окремих словах у польській мові відбувається чергування голосних **ą – ę**.

zą**ą**b – z**ę**by

d**ą**b – d**ę**by

Послухай уважно вірш. Повтори за вчителем слова з носовими голосними. Вивчи вірш напам'ять.

Wg E. i F. Przybylskich

GĄSKA

Wąska droga wąska
i za gąską gąska.
Za płotkiem, za ogrodem
idą gąski nad wodę.

Порівняй значення слів.

trąba

trąbka

Прочитай текст. Переклади українською мовою виділені слова. Що у них спільного?

Gąski lubią wodę. **Idą** sobie nad wodę. **Popłyną wodą** daleko.

Добери потрібну форму дієслова.

Ja (idę, idą).
Auta (jadę, jadą).
Ptaki (lecę, lecą).
Oleg i Ola (jest, są) kolegami.
Karaś (jest, są) rybą.
Karasie (jest, są) rybami.

Jj *Jj*

вимовляється як український звук **[й]**.
Для позначення йотації перед голосними використовується ***„j”***.

jeż

wujek

jaskółka

pokój

trójkąt

Kijów

Уважно розглянь малюнки, які ілюструють займенники ONI і ONE. Поясни, коли вони вживаються.

ONI

ONE

Вивчи напам'ять дієвідмінювання дієслова *być* (бути) у теперішньому часі. Особливу увагу зверни на третю особу однини і множини. Знайди відмінності з українською мовою.

Ja jestem	**My** jesteśmy
Ty jesteś	**Wy** jesteście
On, pan **Ona,** pani **Ono** } jest	**Oni,** panowie, państwo **One,** panie } są

Дай відповіді на запитання.

Co to jest?

To są zające. To są jeże. To są pająki.

Ile tu jest kajaków?

Tu jest jeden kajak. Tu są dwa kajaki.

Чим відрізняється написання слів з Я, Ю, Є, Ї в українській і польській мовах?

Janka je jagody.	*Янка їсть ягоди.*
Jan i Taras znają język polski, a Jurek zna język francuski.	*Ян і Тарас знають польську мову, а Юрек знає французьку.*

Ll Ł ł

вимовляється значно твердіше, ніж український звук **[ль]**. Перед ***i*** (***li***) вимовляємо так само, як український **[ль]**.

Прочитай склади.

la, lo, li, le, ló, lę, lą

lalka

lody

litera

lew

lustro

samolot

lód

fala

laptop

Прочитай назви місяців року, в яких присутня літера L.

W **lipcu** kwitną lipy.
W **lutym** lód jest jak lustro.

Вимов імена з літерою L.

Halina, Oleg i Helena są na lekcjach. Bolek jest kolegą Aliny. Ala, Ela, Ola, Ula i Lola to lale Oli.

Переклади речення українською мовою. Поясни значення виділених слів.

Len jest **niebieski**. Fale są **wysokie**. Samolot jest **wielki**. Królik jest **lękliwy**.

Łł Ł

вимовляється подібно до українського **[ў]**,
як, наприклад, у слові **[кийіў]**.

Уважно послухай, як вчитель читає склади. Намагайся повторити, дотримуючись правил вимови.

ła – ał, ło – oł, łó – ół, łu – uł, łe – eł, ły – ył, łę, łą

łopata

łapa

mydło

łódka

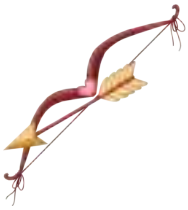

łuk

długopis

koło

łąka

pudełko

Відгадай загадку. Вивчи її напам'ять.

Płaska do piłowania,
okrągła do grania.

(piła i piłka)

Прочитай уважно текст. Незнайомі слова та їх форми випиши у словничок.

W parku stoi ławka. Na ławce jest plecak. W plecaku są kredki, długopis, ołówek, linijka, butelka z wodą.

Прочитай уважно імена, зверни увагу на вимову Ł, ł.

Łucja, Łukasz, Włodek, Ałła, Małgorzata.

Послухай уважно текст. Переклади його з допомогою вчителя.

GRA W PIŁKĘ

Paweł gra w piłkę. Do niego podeszli Taras i Oleg. Oni razem zagrali z Pawłem. Zaczęła się ulewa. Koledzy uciekli z boiska. Po ulewie było na nim pełno wody i błota. Wyszło słońce, wysuszyło boisko. Chłopcy grali dalej w piłkę.

Встав пропущену літеру L чи Ł.

Sto◯y – sto◯ik; ma◯y – ma◯i; ◯ato – ◯ata.

Заповнюючи пропуски вивченими голосними і приголосними, створи слова.

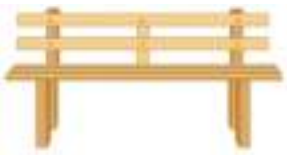

d◯◯g◯p◯s ◯◯wka l◯pt◯p p◯◯k◯.

Mm *Mm*

вимовляється як український звук **[м]**.

Прочитай склади.

ma, mo, mi, me, mu, mó, my, mę, mą

mama

malina

motyl

medal

most

mimoza

melon

mur

Прочитай слова з літерою M. Назви у цих словах голосні звуки.

To mój kolega Marek. On ma małego kotka Murka. Ten kotek lubi mleko. To miska z mlekiem dla kota.

Розгадай ребус.

z ł kę

Прочитай і відгадай загадку.

Pachnąca, czerwona,
słońcem malowana.

(малина)

Прочитай вірш і вивчи його напам'ять.

Jan Brzechwa

MAŁPY

Małpy skaczą niedościgle,
Małpy robią małpie figle –
Niech pan spojrzy na pawiana:
Co za małpa, proszę pana.

Поділи речення на слова.

MiłymałyMarekmalowałmotylka.
Małpiamamamamałąimiłąmałpkę.

Tt Tt

вимовляється як український звук **[т].**

Прочитай склади.

ta, to, te, tu, tó, ty, tę, tą

tort

teatr

tata

torba

telewizor

turysta

tulipan

traktor

tygrys

Прочитай речення. Чи є в українській мові слова, подібні до виділених?

Tam stoi stół, a **tutaj** taboret.	Tata, mama, Taras i Oleg jedzą truskawki.

Уважно розглянь малюнки, які ілюструють вживання займенників ONI і ONE. Поясни.

ONI

ONI **ONE**

ON + ON = ONI *(panowie)*
TY + TY = WY

ON + ONA = ONI *(państwo)*
TY + JA = MY
ONA + ONA = ONE

Склади речення за зразком, використовуючи займенники.

Зразок:

ONI rozmawiają. ONE zbierają owoce. ONE bawią się.

Послухай вірш і вивчи його напам'ять.

Anna Ożogowska

TĘCZA

Lśni na niebie tęcza,
śliczna, kolorowa.
Pytają się dzieci:
– Kto ją wymalował?

Słońce malowało
Pędzelkiem ze złota.
Udała się słonku
malarska robota.

Розгадай ребус.

T		i	

Kk Kk

вимовляється як український звук **[к].**

Прочитай склади.

ko, ki, ka, ke, ku, kó, kę, ką

kukułka

kefir

keks

kobieta

kanarek

kucyk

raki

Повтори вірш за вчителем. Переклади його зміст. Яку пораду дала бабуся козеняті?

Ludwig Wiśniewski

KOZIOŁECZEK

Stanął koziołeczek
przed babuni progiem.
Zażądał kapusty
i nastawił rogi.

Na to babuleńka:
– Co za zwyczaj kozi,
prosisz o kapustę
i różkami grozisz...

– Bodnę cię naprawdę.
– Pomału, pomału...
Chcesz kapusty dostać,
Grzeczności się naucz!

Запам'ятай! Dziękuje! Proszę! Przepraszam!

У назвах днів тижня назви всі вивчені голосні і приголосні.

Poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek, sobota, niedziela.

Вивчи вірш напам'ять.

Wg T. Humeckiej,
J. Kiernickiego

KOGUT

Prosiłem koguta:
– Kogucie, kogucie,
Pożycz mi swój grzebień.
Nie pożyczył. Uciekł.
Teraz pieje: – Kukuryku,
nie pożycza się grzebyków!

Ss Ss

вимовляється як український звук [с].

Прочитай склади.

se, sa, so, su, só, sy, sę, są

sowa

ser

suknia

sosna

serwetka

spodek

sęk

sól

sójka

smok

syrenka

Утвори нові слова, вписуючи літеру S.

_ad, _okół, ko_a, la_, _to, ma_ło, kiełba_a, _obota, _mok.

Послухай легенду. Дай відповіді на запитання.

O SMOKU

Dawno temu, gdy na polskich ziemiach panował król Krak, w Krakowie w jamie pod Wawelem mieszkał straszny smok. Pożerał on zwierzęta i ptaki, dziewczyny i chłopców.

Król obiecał oddać za żonę swoją córkę temu, kto pokona złego smoka.

Odważny szewczyk podstępem zwyciężył smoka. Odbyło się huczne wesele. Młodzi żyli długo i szczęśliwie.

- **Про яке місто йдеться в легенді?**
- **Хто переміг злого дракона?**

Прочитай речення, зашифроване в ребусі.

ą się 100 doły.

Śś Śś

Вимовляється м'якше, ніж **[сь]** в українській мові. Перед приголосним або в кінці слова пишеться ***ś***, а перед голосним м'якість позначається буквою ***i***, яка не вимовляється. У складі ***si*** після м'якого ***ś*** ***i*** вимовляється.

Прочитай склади.

sia, sio, si, sie, siu, sió, się, sią

śnieg

śmietana

ślad

świerk

wiśnie

siano

księżyc

sito

prosiątko

Прочитай уважно пари слів і зверни увагу на вимову S і Ś.

sobota – siostra
siedem – serce
sójka – siódmy

sęp – dziesięć
sąsiad – miesiąc
sukienka – siup

Sanok – siano

Чи відоме тобі значення виділених слів? Перекажи текст.

SIKORKA

W środę spadł **świeży** śnieg. Taras i Oleg poszli do lasu. Na śniegu widać **ślady** leśnych **mieszkańców**.

Raptem pod świerkiem zobaczyli ranną **sikorkę**. Zabrali ją ze sobą, **wyleczyli**.

Wiosną **wypuścili** sikorkę do lasu.

Прочитай і вивчи напам'ять вірш.

Cichy wieczór świeci,

Śpią już , śpią już .

Dd Dd

вимовляється як український звук **[д]**.

Прочитай склади.

da, do, de, du, dó, dy,dę, dą

deska

deser

dąb

dywan

dudka

dym

dog

kokarda

Доповни алфавіт вивченими літерами.

□, *b*, *c*, □, *f*, *g*, *h*,

□, □, □, □, □, □,

n, □, *p*, *r*, □, □, □, …

Прочитай речення. Порівняй значення виділених слів у першому та другому реченнях.

Dom Adasia jest **daleko**, a Danusi – **blisko**.
Dog jest **wielki**, a ratlerek jest **mały**.
Na deser jest dużo śliwek i wiśni.

Добери відповіді на запитання.

Co robi Darek?	One będą podlewać kwiaty na klombie.
Co robił Dmytryk?	Darek trenuje pieska Dymka.
Co będą robić Dorotka i Danusia?	Dmytryk grał na dudce.

Прочитай текст. Чому Адась зробив такий висновок?

DYNIA I DĄB

Raz w letnie popołudnie pod dębem leżał nadąsany Adaś i rozmyślał: „Dlaczego na takim dużym dębie rosną takie maleńkie żołędzie?"

Obok rosła ogromna dynia, o której Adaś pomyślał: „Taka dorodna dynia, a na małej łodyżce rośnie".

Naraz powiał silny wiatr. Z dębu żołądź trafił Adasiowi w nos.

Na to Adaś: „Dobrze, że dynie nie rosną na dębie".

Поділи на слова.

Darekdorotadanutadianabenedyktwładysławbohdan ludmiładanieldmytro

Rr Rr

вимовляється як український звук **[p]**.

Прочитай склади.

ra, ro, re, ru, ró, ry, rę, rą

radio

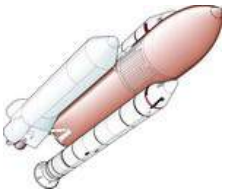
rakieta

rekin

rower

rura

róg

renifer

rogaliki

rękaw

ryś

Прочитай вірш. Вивчи його напам'ять.

Maria Terlikowska

PIOSENKA O KRAKOWIE

Kto z was jeszcze nie wie,
no to niech się dowie,
że dawniej królowie
mieszkali w Krakowie.
Tysiąc lat ma Kraków.
To wprost nie do wiary,
że nasz stary Kraków
jest aż taki stary!

Прочитай текст. Випиши з нього слова з літерою R.

W KRAKOWIE

Taras z mamą i bratem Romkiem wybrali się do Krakowa.

Kraków to stara stolica Polski. Turyści zwiedzają to miasto. Oni oglądają Rynek Główny, kościół Mariacki, Wawel i katedrę.

Mama kupiła Tarasowi i Romkowi lajkonika krakowskiego.

◆ **Що оглядають туристи у Кракові?**

Знайди зашифровані географічні назви.

W	K	R	A	K	Ó	W
R	A	D	O	M	G	A
O	R	N	D	A	R	R
C	P	I	R	B	Ó	T
Ł	A	E	A	C	D	A
A	T	P	D	E	E	F
W	Y	R	S	H	K	I

Bb Bb

вимовляється як український звук **[б].**

Прочитай склади.

ba, bo, bi, be, bu, bó, by, bę, bą

bez

balony

bilet

borowik

baran

bizon

borsuk

Прочитай слова з одним, двома і трьома голосними.

Прочитай і відгадай загадку. Вивчи її напам'ять.

Wg H. Gutowskiej, M. Leonka, T. Wróbla

Lepi się go, lecz nie z gliny
ani z plasteliny.
Daje mu się miotłę w rękę,
żeby nam wyglądał piękniej
w czasie śnieżnej zimy.

(bałwan)

Напиши 10 слів так, щоб кожне наступне слово починалося на ту літеру, якою закінчується попереднє.

***Зразок*:**

auto-ogórek-koza- …

Pp Pp

вимовляється як український звук **[п]**.

Прочитай склади.

pa, po, pi, pe, pu, pó, py, pę, pą

palce

puma

półwysep

palma

pantera

półka

pomidor

pelikan

pudełko

paw

parasol

pociąg

Do malunków postaw zapytania Kto to jest? albo **Co to jest?**

To jest Paweł, a to Piotrek.	To jest papuga, a to pantera i puma.

Встав велику або малу літеру Р.

olska, język olski, olak, rzyroda, ołtawa, iotr, aweł, odlasie, olesie, oniedziałek, iątek, aździernik.

Прочитай і дай відповіді на запитання.

PSY I PIESKI

Pewełek ma pieska Pimpusia. Ten piesek to mały pudel. Brat Pawełka, Piotr, opowiedział mu, że na świecie są różne psy. Na północy psy wożą ładunki i ludzi. Na granicy państwa pies służy do tropienia przestępców. A są psy – opiekunowie chorych. W górach pies – to pasterz owiec. Piesek zaś Pawełka jest na pociechę i do zabawy.

- **Яку роботу виконують собаки?**
- **Чи є у тебе улюблений собака?**
- **Які породи собак ти знаєш?**

Назви тварин – мешканців зоопарку, в назвах яких є літера Р.

Ww Ww

вимовляється як український звук **[в].**

Прочитай склади.

wa, wo, wi, we, wu, wó, wy, wę, wą

walizka

wagon

woda

wyspa

wersalka

wilk

wąż

węgiel

wulkan

wór

wydra

wędka

woły

widelec

Склади речення за малюнками.

Зразок:

To jest wujek Wandy i Witolda.

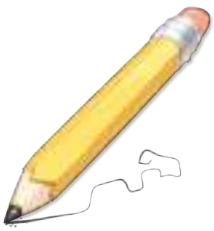

Прочитай вірш. Знайди слова з W. Назви у цих словах голосні звуки. Дай відповіді на запитання.

Julian Tuwim

WARSZAWA

Jaka wielka jest Warszawa!
Ile domów, ile ludzi!
Ile dumy i radości
w sercach nam stolica budzi.
Ile ulic, szkół, ogrodów,
placów, sklepów, ruchu, gwaru,
kin, teatrów, samochodów
i spacerów i obszaru.
Aż się stara Wisła cieszy,
że stolica tak urosła,
bo pamięta ją maleńką,
a dziś taka jest dorosła.

- **Чи був ти у Польщі? Назви її столицю.**
- **Як називається річка, що тече через Варшаву?**
- **Чи знаєш ти подібний вірш про Київ?**

Відгадай загадку. Дай відповідь на запитання.

Wg H. Gutowskiej, M. Leonka, T. Wróbla

Służy do picia,
służy do mycia.
Bez niej na ziemi
nie byłoby życia.

(прот)

- **Яку роль відіграє вода у твоєму житті?**

Cc Cc

вимовляється як український звук **[ц].**

Прочитай склади.

ca, co, ce, cu, có, cy, cę, cą

cegła

cyfra

cebula

córka

cukierki

cyrkiel

cukier

Прочитай текст і дай відповіді на запитання.

CYRK

Cela, Jacek i Wacek poszli z ojcem do cyrku. Tam występował klown Cebula. On miał cętkowany cylinder i cytrynowe spodnie.

A potem pies Cezar odgadywał cyfry. Kucyk Cukierek tańczył walca. I na koniec z cylindra Cebuli wyskoczyły zające.

- **Чи був ти у цирку?**
- **Як виглядає клоун Цебуля?**
- **Що робив песик Цезар?**
- **Хто вискочив із циліндра клоуна?**

Ćć Ċċ

вимовляється м'якше, ніж **[ць]** в українській мові. Перед приголосним або в кінці слова пишеться ***ć***, а перед голосним м'якість позначається буквою ***i***, яка не вимовляється. У складі ***ci*** після м'якого ***ć*** ***i*** вимовляється.

Прочитай склади.

cia, cio, cie, ciu, ció, cię, cią, ci

cielę

ćma

ciało

bocian

ciasto

ciężarówka

kapeć

ciastko

Прочитай пари слів і зверни увагу на вимову C і Ć.

ciasto – całość; ciocia – co; cielę – cement;
babciu – kocur; kocię – cęgi; pociąg – pracą;
braciszek – cytryna.

Відгадай загадку. Вивчи її напам'ять.

Choć często się myję,
Wąsików nie golę.
Przed Burkiem uciekam,
A z dziećmi swawolę.

(kotek)

Встав пропущені літери ci або ć.

□ma, □eń, cio□a, ni□, papro□, łokie□, sie□, bo□an, po□ąg, kap□e.

Встав пропущені слова.

Książka jest _____.
Noc jest _____.
Muzyka jest _____.

Використай слова: *cicha, ciekawa, ciemna.*

Послухай текст. Назви невідомі слова. Перекажи зміст.

Wg W. Gawdzika

ĆMA

Jaka śliczna ćma! To nie ćma. To motyl dzienny – paź królowej. Nie łap pazia, nie ścigaj go! Niech leci, dokąd chce!

A to są ćmy. Oślepiło je światło świecy. A tam leci nietoperz. Łowi w locie ćmy. Pędzi nisko, unosi się w górę, wywija koziołki.

Jaki śliczny wieczór! Jak cicho, jak pięknie lśni złocisty księżyc!

Zz Zz

вимовляється як український звук **[з].**

Прочитай склади.

za, zo, ze, zu, zó, zy, zę, zą

zebra

zabawki

karuzela

złoty

Замість малюнків встав пропущені слова.

To jest , a to . One mieszkają w zoo.

Порівняй значення слів.

zamek

zamek

Прочитай вірш. Вивчи його напам'ять. Незнайомі слова випиши у словничок.

Stanisław Jachowicz

ZAJĄC

Wyszedł zając zza krzaka
i udaje junaka:
Wąsy podniósł do góry
wzrok nasrożył ponury.

A wtem jakoś z niechcąca
wietrzyk z krzaka
liść strąca...
Patrzą ... nie ma zająca.

Źź Żż

вимовляється м'якше, ніж **[зь]** в українській мові. Перед приголосним або в кінці слова пишеться ***ź***, а перед голосним м'якість позначається буквою ***i***, яка не вимовляється. У складі ***zi*** після м'якого ***ź*** ***i*** вимовляється.

Прочитай склади.

zia, zio, zie, ziu, zió, zię, zią, zi

ziarno

ziemia

zima

zioła

koźlątko

poziomki

źrebiątko

ziemniaki

Прочитай пари слів і зверни увагу на вимову z і ź.

ziarno – zaraz;
zioła – zoo;
Józiu – zupa;
ziąb – ząb;
ziemia – zebra;
zięba – zęba.

Встав пропущені літери zi або ź. Прочитай слова.

Ła□enka, ba□e, je□oro, □emia, □arno.

Прочитай текст. Переклади за допомогою словника незнайомі слова. Дай відповіді на запитання.

WIEJSKA PRZYGODA

Na wakacje Józio pojechał na wieś. Tam on ma kolegę Kazia i koleżankę Rózię. Dzieci razem się bawią i pomagają babci karmić zwierzęta.

Pewnego dnia zgubiło im się źrebię. Kazio, Józio i Rózia do późna szukali go w lesie i polu. Aż znaleźli źrebię na łące koło źródła.

- **Куди поїхав Юзьо під час канікул?**
- **Як звати друзів хлопчика?**
- **Де діти знайшли коника?**

Вивчи вірш напам'ять.

Tadeusz Śliwiak

ZIMOWA KOŁYSANKA

Synku, śnieg pada,
syneczku, zaśnij,
noc opowiada
zimowe baśnie.

Rz rz Rz rz

вимовляється як український звук **[ж]**. Лише після ***p, t, k, ch*** вимовляється як український звук **[ш]**.

Прочитай склади.

rza, rzo, rze, rzu, rzó, rzy, rzę, rzą

rzodkiewki

brzozy

orzechy

grzyb

rzeka

morze

orzeł

przepiórka

Прочитай речення. Зверни увагу на нові для тебе слова.

Oni rozmawiają przez telefon.	Ona rozmawia przez komórkę.

Відгадай загадку.

Ma on nóżkę – nie ma buta,
Ma kapelusz – nie ma głowy:
Co to jest?

(qʎzıƃ)

Żż Żż

вимовляється як український звук **[ж]**.

Прочитай склади.

ża, żo, że, żu, żó,ży, żę, żą

żaba

żmija

żelazko

żagle

żarówka

żółw

żuk

żyto

żubr

bażant

żyrafa

Встав пропущені літери ż або rz.

tale◯, ◯aba, ◯epa, ◯art, g◯yb, ◯ycie, ◯elazo, je◯, ko◯eń, ba◯ant, ◯yrafa, b◯oza.

Закресли в кожному слові кожну другу літеру. Прочитай утворені слова. Чи знаєш ти їх значення?

Żuygtno, krazłbunża, żryarcafoa.

Прочитай вірш. Випиши незнайомі слова і склади з ними речення.

Wg K. Szpalskiego, M. Załuskiego

ŻYRAFA

Gdybym spotkał gdzieś żyrafę,
która stałaby przy szafie,
to wdrapałbym się na szafę
i bym szepnął tej żyrafie:
– Wie pani co?
Nie wiedziałem, odkąd żyję,
żeby ktoś miał taką szyję!

Доповни речення словами, замість яких подано малюнки.

W pokoju stoi .

On jest nakryty .

Na stole stoi .

Z prawej strony leżą .

Z lewej – .

One leżą na .

Obok na spodku stoi .

Використай слова: *obrus, nóż i łyżka, stół, filiżanka, widelec, serwetka, talerz.*

Gg gg

вимовляється як український звук **[г]**.

Прочитай склади.

ga, go, gi, ge, gu, gó, gę, gą

góra

gil

gazeta

groch

globus

gitara

guzik

gumka

gwiazdy

Прочитай текст. Дай відповіді на запитання.

LEKCJA GEOGRAFII

Eugeniusz i Agatka są na lekcji geografii. Dużo dowiedzieli się o morzach, rzekach, wyspach i półwyspach.

Pani wnosi do klasy mapę i globus. Agatka na globusie pokazuje największą wyspę – Grenlandię. A Genek wskazuje na Giewont – wysoką górę w Tatrach. Dzieciom podoba się geografia.

- **Які власні назви з літерою G ти знаєш?**
- **Про що дізналися діти на уроці географії?**
- **Який острів найбільший у світі?**
- **Як називається висока гора в Татрах?**

Розстав літери так, щоб утворилися слова.

2	1	3	5	4															
u	g	m	a	k		t	g	i	a	a	r		s	o	u	l	b	g	

Розв'яжи кросворд. Назви ключове слово.

❶ Dom ptaka.

❷ Na głowie króla.

Jestem ❸ nieborak, jak uszczypnę – będzie znak.

❹ Owoc tropikalny.

❺ Większy od morza.

❻ Rośnie w parku i lesie.

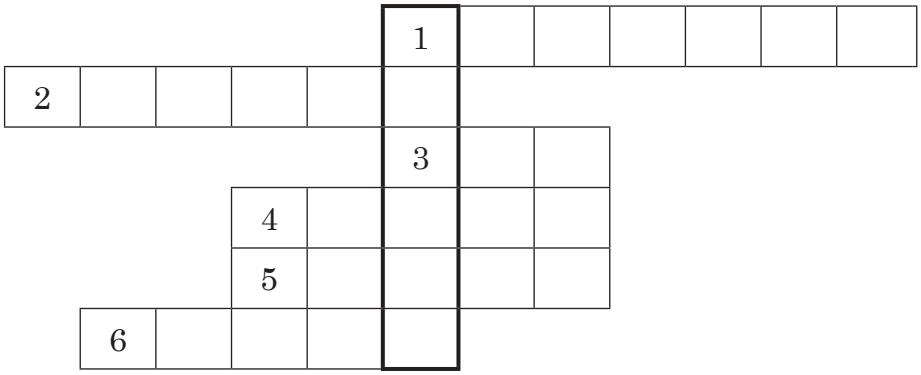

Розв'яжи кросворд. Прочитай слово у першому рядку.

❶ ❷ ❸

❹

❺

❻

❼

1	2	3	4	5	6	7

Nn 𝔑𝔫

вимовляється як український звук **[н].**

Прочитай склади.

na, no, ne, nu, nó, ny, nę, ną

narty

notes

namiot

nora

nagietek

noga

ananas

kanapa

nuty

monety

Замість малюнків встав слова. Прочитай речення.

W pokoju
pana Nowaka są , i .

Відгадай загадку.

Granatowa łąka –
owieczki błyszczące,
pastuszek pyzaty
chodzi po tej łące.

(эои)

Ńń

вимовляється як м'який український звук **[нь]**. Перед приголосним або в кінці слова пишеться ***ń***, а перед голосним м'якість позначається буквою ***i***, яка не вимовляється. У складі ***ni*** після м'якого ***n i*** вимовляється.

Прочитай склади.

nia, nio, ni, nie, niu, nio, nię, nią

słonie

gniazdo

słońce

niebo

koń

niezapominajki

niemowlę

pomnik

Прочитай текст про Львів. Випиши з нього слова з літерами n і ń. Перекажи текст.

Antoni Nowak mieszka w pięknym starym Lwowie. Jest tam wiele zabytków: Wysoki Zamek, Katedra Łacińska, Katedra św. Jura, Opera Lwowska, Ratusz, Cerkiew Wołoska, Czarna Kamienica i inne. Gdy Antoni wyrośnie, Lwów będzie jeszcze piękniejszy. Niech tylko zawsze świeci nad nami jasne słońce i ogrzewa nas swoimi łagodnymi promieniami.

Ff Ff

вимовляється як український звук **[ф]**.

Прочитай склади.

fa, fo, fi, fe, fu, fó, fę, fą

farby

delfin

filiżanka

telefon

fotel

kufer

foka

futro

fikus

flet

Склади речення з новими словами.

Зразок:

Feliks gra na flecie. Delfiny i foki żyją w morzach.

Прочитай вірш. Переклади слова, що містять літеру F.

Witold Woroszylski

FELEK

Wiecie dzieci? –
świat jest wielki,
a na świecie same
Felki.
Więc:
dla nóżek – pantofelki,
a na obiad – kartofelki,
a do lodów są – wafelki,
a do pieca są – kafelki,
a do śmieci są – szufelki…
Naokoło wielki świat,
a po środku stoję ja:
nie kafelek, nie kufelek,
ani nawet pantofelek,
stoję ja: po prostu Felek.

Поділи на окремі слова. Які з них треба написати з великої літери?

filiżankafirankafrancjafinlandiafranciszekfaladelfinszuflada.

Розв'яжи кросворд.

1								
2								
			3					
	4							
		5						
	6							
			7					
		8						
	9							

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Hh Ии

вимовляється як український звук **[х].**
Поляки ***ch*** і ***h*** вимовляють однаково.

Прочитай склади.

ha, ho, hi, he, hu, hy

hak

hipopotam

hamak

helikopter

hotel

herbata

huragan

Прочитай текст. Знайди слова з літерою Н. Перекажи зміст тексту.

Wg „Ortografii na wesoło Profesora Przecinka”

HIPOPOTAM

Żył hen w Nilu hałaśliwy hipopotam. Był to hultaj, hulajdusza. Pił on dużo wody. Jadł do woli – bez hamulców, bez umiaru. Spasł się, że hej! Aż wreszcie ohydne hieny przyszły hurtem tam nad błoto. Przyszła także horda słoni. Huczą, trąbią, proszą mile: „Chcesz z higieną żyć w harmonii? Więc, na honor, z błota wyleź!”

Ch ch Ch ch

вимовляється як український звук **[x].**

Прочитай склади.

cha, cho, chi, che, chu, chó, chy, chę, chą

chleb

chatka

chmura

mucha

choinka

chirurg

chomik

chabry

Склади речення, використовуючи подані вище слова.

_____ rośnie w lesie. _____ leży na talerzu. _____ operuje chorych.

Прочитай. Чи знаєш ти подібний український вірш?

Nonna Kuczyńska

CHOINKA

W zielonym lesie rosła,
w zieleni traw i mchów.
Czy zima, czy też wiosna,
słuchała leśnych głosów.

A teraz stoi strojna,
aż bije od niej blask,
i świeci, świeci jasno,
i cieszy, cieszy nas.

Прочитай зашифровану в ребусі назву дитячої книжки.

Cz cz Cz cz

вимовляється як український звук **[ч]**, але ще твердіше.

Прочитай склади.

cza, czo, cze, czu, czó, czy, czę, czą

czapka

podręcznik

czasopismo

czekolada

czosnek

czapla

ręcznik

warkocz

czereśnie

czołg

Прочитай текст. Перекажи його. Дай відповіді на запитання.

W CZYTELNI

W czytelni jest dużo książek. Tam przychodzą czytelnicy czytać książki. Uczniowie chętnie i często czytają bajki.

W naszej czytance są ciekawe opowiadania. Przeczytaliśmy już legendę o Lechu, Czechu i Rusie.

Czytanie książek jest bardzo pożyteczne.

- **Де учні читають книжки?**
- **Які ти знаєш легенди?**

Встав пропущені літери cz, ć, ś в числівниках.

4 – ◯tery; **5** – pię◯; **6** – sze◯◯;

14 – ◯terna◯cie; **400** – ◯terysta.

Які ти знаєш польські імена, що починаються на Cz?

У назвах місяців підкресли буквосполучення cz.

Styczeń, luty, marzec, kwiecień, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad, grudzień.

Розв'яжи кросворд.

1. Co jeździ z miasta do miasta po torach?
   Po jesieni jest 2
3. Pasiasty, mieszka w dżungli.
4. Co rośnie na łące?
   W zimie pada 5
6. Wrzucasz do skrzynki pocztowej.
7. Co najmilsze jest na świecie?
8. Rudy, chytry, w lesie mieszka.
9. Co chroni nas od deszczu?

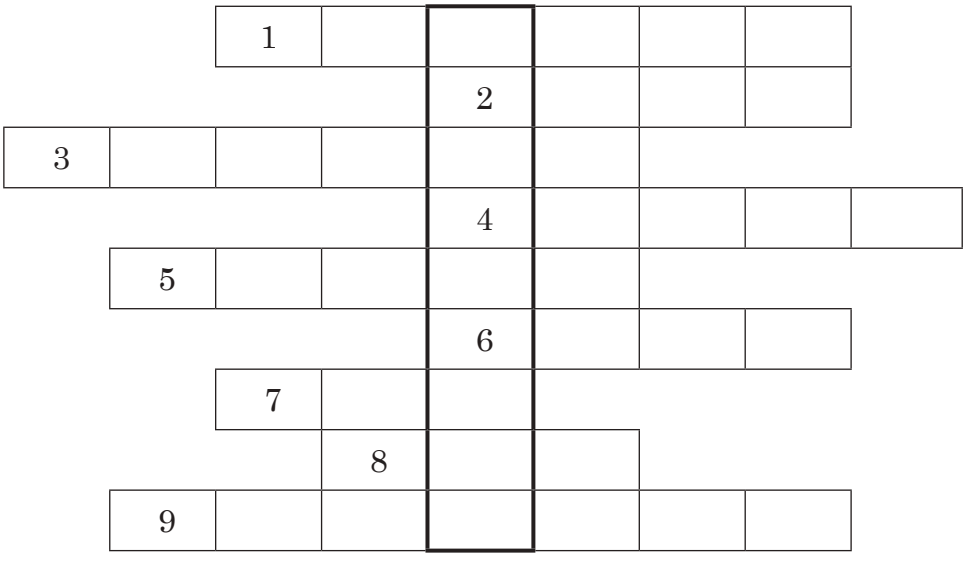

Sz sz *Sz sz*

вимовляється як український звук **[ш]**.

Прочитай склади.

sza, szo, sze, szu, szó, szy, szę, szą

szalik

szkoła

sześcian

szuflada

koszyczek

szynka

szafa

szklanka

szydło

szyszki

mysz

Поділи на окремі слова. Прочитай речення.

Szedłsaszasuchąszosą.
Szaramyszkaszukaserka.
Koszulawgroszkiuszytaprzezagnieszkę.

Напиши правильно слова, використовуючи s або sz.

☐karpety, ☐pacer, ☐kapa, ☐ydło, ☐tafeta, ☐uflada.

Прочитай і дай відповіді на запитання.

IDZIE JESIEŃ Z PEŁNYM KOSZEM

– Jestem jesień z pełnym koszem.
Dobre rzeczy wam przynoszę:
gruszki klapsy,*
gruszki bery,*
pomidory
i selery,
rzodkiew, rzepkę,
kalarepkę
i pietruszkę
na przyczepkę.
Przyszła jesień do gosposi:
– Czy gosposia o coś prosi?
Mam kapustę
do kwaszenia,
dobre grzyby do suszenia,
borowiki – same główki,
słodkie śliwki
i borówki,
pyszne jabłka
na kompoty,
no, i gruszki
bergamoty.*
Idzie jesień
z wielkim koszem.
Bierzcie, proszę!
Jedzcie, proszę!
Komu jabłka? Komu rydze?
Komu świeżą kukurydzę?
I z koszyka wszystko znika,
że aż widać dno koszyka.
Ludzie biorą do spiżarki.
Nasze mamy smażą dżemy,
a my potem
wszystko zjemy.

* *klapsy, bery, bergamoty – odmiany gruszek.*

◆ **Які овочі і фрукти ти знаєш?**

Szcz szcz *Szcz szcz*

вимовляється як тверде українське звукосполучення **[шч]**.

Прочитай склади.

szcza, szczo, szcze, szczu, szczó, szczy, szczę, szczą

deszcz

szczeniak

szczupak

szczygieł

szczypce

chrząszcz

szczypiorek

Порівняй написання слів польською та українською мовами.

борщ – barszcz;
щастя – szczęście;
щавель – szczaw;
щур – szczur.

Прочитай. Відгадай загадку.

Co to jest, na pewno wiesz,
Najeżona jest jak jeż.
Lecz nikogo nie kłuje,
Tylko zęby szoruje.

(szczotka)

Склади речення з новими словами.

Зразок:
Wczesną wiosną zjawia się szczaw i szczypiorek.

Поділи на окремі слова.

koszczereśniaszczypiorekszalikszczeniakczapkaszkoła chrząszczszczęścieczarodziejszansaszczawwieszcz

Виконай тест.

Maria Lorek

CZY JESTEŚ SZCZĘŚLIWY?

Odpowiedz „tak” lub „nie” na pytania:

1. Czy cieszy cię szelest deszczu dochodzący zza szyby?
2. Czy uśmiechasz się, gdy promień słoneczny maluje na niebie tęczę?
3. Czy przyglądasz się świerszczowi grającemu pod czterolistną koniczyną?
4. Czy lubisz uśmiechniętą twarz mamusi?
5. Czy płakałeś kiedyś ze śmiechu?
6. Czy wieczorem, leżąc w łóżku, marzysz?
7. Czy zdarzyło ci się, że musiałeś się uszczypnąć, myśląc, że śnisz?

◆ **Порівняй свої відповіді з відповідями товариша.**

Dz dz Dz dz

вимовляється як український звук **[дз]**.

Прочитай склади.

dza, dzo, dze, dzu, dzó, dzy, dzę, dzą

dzban

twierdza

dzwonnica

rodzynki

dzwonki

kukurydza

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Dorota Gellner

WIOSNA

Szary skowronek wzbił się w obłoki,
dzwoniąc, jak dzwonek z wieży wysokiej.
Dzieci radosne wybiegły z chaty
powitać wiosnę i zbierać kwiaty.

Дай відповіді на запитання. Утвори з речень текст.

- **Gdzie stoi dzbanek z mlekiem?**
- **Gdzie wsadził głowę lis?**
- **Dokąd biegnie lis?**
- **Co stało się z lisem?**

Dź dź Dź dź

вимовляється м'якше, ніж **[дзь]** в українській мові. Перед приголосним або в кінці слова пишеться ***dź***, а перед голосним м'якість позначається буквою ***i***, яка не вимовляється. У складі ***dzi*** після м'якого ***dz*** ***i*** вимовляємо.

Прочитай склади.

dzia, dzio, dzi, dzie, dziu, dzió, dzię, dzią

dziecko

działo

dzik

dziewczyna

żołędzie

goździki

dziób

Як ти зрозумів (ла) текст? Чи завжди ти кажеш „дякую"?

Wg E. i F. Przybylskich

BARDZO WAŻNE SŁOWO

Zapoznasz się dziś z bardzo ważnym słowem w życiu dzieci i dorosłych.

Gdy ci mamusia zaszyła dziurawe dżinsy – powiedziałeś to słowo.

Kiedy byłeś chory – dziadzio i babcia odwiedzili cię, też powiedziałeś to słowo.

Codziennie wymawiasz to słowo – dziesięć razy, sto razy… Jakie to słowo? **DZIĘKUJĘ!!!**

Як ти розумієш польське прислів'я?

Jesień tego nie zrodzi, czego wiosna nie zasiała.

Впиши пропущені буквосполучення dz або dź.

pienią e, mie a, iesięć, śle , won, więk, wie a, dwa ieścia.

Розв'яжи кросворд. У виділених клітинках прочитай слово.

Dż dż Dż dż

вимовляється як український звук **[дж].**

Прочитай склади.

dża, dżo, dże, dżu, dżó, dży, dżę, dżą, dżi

dżungla

dżokej

dżdżownica

dżem

dżinsy

Прочитай текст і дай відповіді на запитання.

DŻDŻYSTY DZIEŃ

Od rana dżdży. Oleg i Karolina nie jeżdżą na rowerach. Oglądają w domu telewizję albo grają na komputerze. Dzisiaj jest film o dżungli, dzikich zwierzętach i ich życiu.

Piją herbatę i jedzą drożdżówki z dżemem.

Dziadek zaproponował zorganizować konkurs na najciekawszy rysunek o dżungli.

A co byś narysował na ten temat?

- **Чому Олег і Кароліна не їздять на велосипедах?**
- **Що роблять друзі у дощовий день?**

Буквосполучення dżi пишемо у словах *dżinsy, dżip*.

Назви по 4 слова з буквосполученнями dz, dź, dż.

Поділи на слова.

drożdżówkadżinsydżudodrożdżedżemdżentelmen.

Перекладі польською мовою слова. Порівняй написання.

джерело

джміль

джип

Розв'яжи кросворд. Зверни увагу на закінчення слів.

Wodę nosi ❶
Chleb kroi ❷
Pod filiżankę stawiamy ❸
Zupę jemy ❹
W stajni stoi ❺
Ze śniegu lepimy ❻
Z góry zjeżdżamy na ❼
Na boisku gramy w ❽
Klown występuje w ❾
Do morza płynie ❿

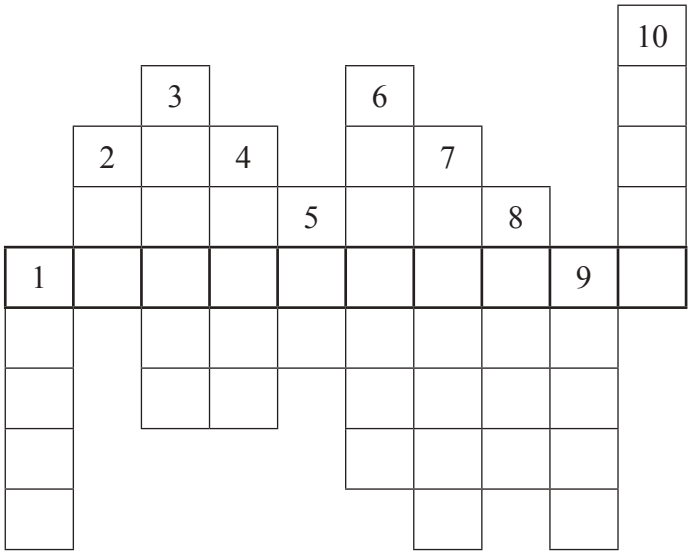

Уважно прочитай вірш. Вивчи його напам'ять. Що трапилося з літерами?

Julian Tuwim

ABECADŁO

Abecadło z pieca spadło,
O ziemię się hukło,
Rozsypało się po kątach,
Strasznie się potłukło:
I – zgubiło kropeczkę,
H – złamało kładeczkę,
B – zbiło sobie brzuszki,
A – zwichnęło nóżki,
O – jak balon pękło,
aż się **P** przelękło,
T – daszek zgubiło,
L – do **U** wskoczyło,
S – się wyprostowało,
R – prawą nogę złamało,
W – stanęło do góry dnem
i udaje, że jest **M**.

◆ LEKCJA 1

Mieszkanie

Kuba z Darkiem mieszkają na nowym osiedlu w Krakowie. Obaj mieszkają w blokach, Kuba na trzecim piętrze, Darek na drugim. Przeprowadzili się tu z rodzicami w tamtym roku: Kuba z Zamościa, Darek z Krosna. Chodzą do tej samej Szkoły Podstawowej nr 53 przy ul. Skośnej, do piątej klasy. Dziś Kuba pierwszy raz odwiedza Darka. Podchodzi do drzwi wejściowych do czwartej klatki, dzwoni domofonem.

Darek (z domofonu): Kto tam?

Kuba: To ja, Kuba.

Darek: Już otwieram.

Kuba: Dzięki.

W bloku Darka nie ma windy. Kuba idzie po schodach na drugie piętro. Puka do drzwi. Darek otwiera.

Darek: Cześć! *(do rodziców):* To jest Kuba.

Kuba: Dzień dobry!

Mama Darka: Dzień dobry. Daj, powieszę ci kurtkę na wieszaku.

Tata Darka (do syna): Zaproś kolegę do swojego pokoju.

Idą przez przedpokój do pokoju Darka.

Darek: To jest mój pokój.

Kuba: Fajny. Masz fajny widok: na budowę.

Darek: No… Z drugiej strony, z salonu jest lepszy: na Bielany i zachód słońca nad Laskiem Wolskim. Tata go uwielbia.

Kuba: Masz dużo książek. Lubisz czytać?

Darek: Tak. Mam to po mamie. Ty nie masz półki z książkami?

Kuba: Mam, ale mniejszą. Stoi w kącie. O! Masz takie samo biurko, lampkę i szafę! Kupiliście w IKEI?

Darek: W IKEI. Komputer mam słaby, kupiłem go w II (drugiej) klasie. Mysz się psuje, często się zawiesza.

Kuba: A jakie masz gry?

Mama (z kuchni): Chłopcy! Chodźcie na coś do picia!

Idą przez przedpokój do kuchni połączonej z salonem, piją sok pomarańczowy i patrzą przez okno.

Kuba: Faktycznie, ładny widok!

Mama: Może masz ochotę na obiad?

Kuba: Nie, dziękuję, jestem po obiedzie. Przepraszam, czy mogę skorzystać z toalety?

Mama: Oczywiście, jest po lewej stronie, o tam, obok łazienki, a ręcznik wisi w łazience obok umywalki.

Kuba: O, jakie stare lustro!

Darek: Tak, to po pradziadku Stanisławie, ze Lwowa.

Kuba: A moja prababcia pochodziła z Tarnopola.

MINISŁOWNICZEK

- **Mieszkanie:** przedpokój, pokój, sypialnia, salon (=duży pokój), kuchnia, korytarz, łazienka, toaleta, balkon.
- **Blok:** wejście, klatka schodowa, schody, winda, domofon, dzwonek, piętro, parter.
- **Pomieszczenie:** okno, sufit, podłoga, ściana, drzwi, parapet.
- **Salon:** meblościanka, regał, fotel, sofa, telewizor, kanapa, kino domowe, wieża muzyczna, dywan.
- **Sypialnia rodziców:** szafa, łóżko, stół, krzesło, szafka nocna, lampka nocna, lustro.
- **Pokój Darka:** komoda, komputer, biurko, lampa, wieszak.
- **Kuchnia:** kuchenka, kuchenka mikrofalowa, toster, szafki, półki, lodówka.
- **Łazienka:** umywalka, wanna, prysznic, brodzik, ciepła i zimna woda, ręcznik, mydło.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Gdzie mieszkają Kuba i Darek? A gdzie Ty mieszkasz?
- Do której szkoły i której klasy chodzą chłopcy? Do której klasy Ty chodzisz? Do jakiej szkoły?
- Jakie mieszkanie ma Darek? A jakie jest Twoje mieszkanie?
- Czy chciałabyś / chciałbyś mieszkać w mieszkaniu Darka? Dlaczego? Jeśli nie, to w jakim mieszkaniu chciałabyś / chciałbyś mieszkać? A może w domu za miastem?
- Jaki jest pokój Darka? A jaki jest Twój pokój?
- Co robią chłopcy w mieszkaniu Darka?

ĆWICZENIE 2

Poukładaj w kolejności wydarzenia.

- ○ Kuba i Darek rozmawiali w pokoju Darka.
- ❶ Kuba podszedł do klatki Darka.
- ○ Kuba przywitał się z mamą Darka.
- ○ Kuba wszedł po schodach na drugie piętro.
- ○ Kuba zadzwonił domofonem.
- ○ Kuba zapukał do drzwi mieszkania Darka.
- ○ Mama powitała kolegę syna.
- ○ Mama Darka zaprosiła chłopców na sok.
- ○ Darek otworzył drzwi Kubie.
- ○ Darek przedstawił Kubę mamie.

ĆWICZENIE 3

Odegraj scenki.

- Dzwonisz domofonem do domu kolegi, odbiera mama: Słucham… Ty: _____.
- Dzwonisz domofonem do domu kolegi, odbiera kolega: Słucham. Ty: _____.
- Pukasz do drzwi kolegi, słyszysz głos kolegi: Kto tam? Ty: _____.

- Przedstawiasz się mamie kolegi: _____.
- Witasz się z mamą kolegi: _____.
- Dziękujesz za propozycję wypicia soku pomarańczowego: _____.
- Chcesz skorzystać z toalety w domu kolegi: _____.
- Chwalisz mieszkanie kolegi: _____.
- Żegnasz się z mamą kolegi: _____.
- Żegnasz się z kolegą: _____.

Dzień dobry. To ja, Taras, kolega Olega. Cześć, to ja, Nastia. To ja, Ołesia. Nazywam się Walera Krawczuk. Mam na imię Walera. Chodzę do szóstej klasy. Chodzę do Szkoły Średniej nr 36 w Łucku. Dziękuję. Do widzenia. Cześć.

ĆWICZENIE 4

Dopisz brakujące wyrazy według wzoru.

WZÓR. To jest fotel, a to jest krzesło.

To jest krzesło, a to jest _____.
To jest kuchenka gazowa, a to jest _____.
To jest dywan, a to jest _____.
To jest szafa, a to jest _____.
To jest lampa, a to jest _____.
To jest wieszak, a to jest _____.
To jest komputer, a to jest _____.
To jest sofa, a to jest _____.

stół, kuchenka mikrofalowa, telewizor, lodówka, kanapa, meblościanka, lustro, fotel

Części mowy

W języku polskim podobnie jak w ukraińskim jest dziesięć części mowy.

Rzeczownik
Іменник

stół, szafa, lustro, pan, kobieta, orzeł

Przymiotnik
Прикметник

nowy, nowa, nowe; lisi, lisia, lisie; wysoki, wysoka, wysokie; złoty, złota, złote; lwowski, lwowska, lwowskie

Zaimek
Займенник

ja, ty, on, mój, twój, jej, siebie, ten, tamten, to, co, jaki, taki, każdy, sam, nic, niczyj, ktoś

Liczebnik
Числівник

jeden, dwa, trzy; pierwszy, drugi, trzeci; półtora, pół; dwoje, troje

Czasownik
Дієслово

czytać, pisać, leżeć

Przysłówek
Прислівник

wesoło, prosto, dobrze, wczoraj, dzisiaj, rano

Przyimek
Прийменник

do, na, przy, w, koło, obok

Spójnik
Сполучник

i, a, że, albo

Partykuła
Частка

nie, by

Wykrzyknik
Вигук

aha, hej, oj

ĆWICZENIE 5

Przetłumacz podane zdania. Wypisz wyrazy według wzoru.

WZÓR: **rzeczowniki:** *auto, ...* **przymiotniki:** *nowe, ...*
przyimki: *na, ...* **zaimki:** *jego, ...*
czasowniki: *robić, ...* **spójniki:** *a, ...*

Dom Olega znajduje się w starej dzielnicy miasta. Jego mieszkanie jest na parterze starej kamienicy, jest duże i wygodne. Na podwórku jest małe boisko, rosną kwiaty, krzaki i drzewa. Stoi także stary, biały samochód.

ĆWICZENIE 6

Przeczytaj fragment wiersza Stanisława Szydłowskiego „Dom". Uzupełnij część w środku: czym dla Ciebie jest dom?

Dom

Cztery ściany, okna i dach
i dym z komina.
I już? Nie. I światło,
gdy późna godzina.
I już? Nie. I stół,
i chleb na stole,
i książki.

I już? Nie,
I jeszcze – głos Matki.
Jej oczy. Jej ręce.
Bez niej dom – tylko ściany i dach.
I nic więcej.

ĆWICZENIE 7

Wypisz z wiersza rzeczowniki w porządku alfabetycznym.

Czas teraźniejszy czasowników *być* i *mieć*

być

liczba pojedyncza	liczba mnoga
1. [ja] **jestem**	1. [my] **jesteśmy**
2. [ty] **jesteś**	2. [wy] **jesteście**
3. on – pan – **jest**	3. oni – panowie – **są**
ona – pani – **jest**	one – panie – **są**
ono – **jest**	oni – państwo – **są**

mieć

liczba pojedyncza	liczba mnoga
1. [ja] **mam**	1. [my] **mamy**
2. [ty] **masz**	2. [wy] **macie**
3. on – pan – **ma**	3. oni – panowie – **mają**
ona – pani – **ma**	one – panie – **mają**
ono – **ma**	oni – państwo – **mają**

PAMIĘTAJ:

Ale – one + on = oni!!! Nawet – 1 on + one = oni!!!

W języku polskim w zdaniach często opuszczamy zaimki osobowe oprócz 3. osoby, w języku ukraińskim zaś zaimki osobowe zachowujemy, natomiast możemy opuszczać czasownik ***бути.***

Porównaj:	**Jestem uczniem.**	Я (є) учень.
	Jesteście w domu.	Ви (є) вдома.
	On ma zeszyt.	Він має зошит;
		У нього є зошит.

ĆWICZENIE 8

Przepisz zdania i przetłumacz je na język ukraiński.

– Halo, jestem w kamienicy, ul. Grodzka 63, gdzie wy jesteście?

– Jesteśmy na trzecim piętrze.
– A oni?
– Oni są już na czwartym.
– Jest ktoś na podwórku?
– Chłopczyk i dwie dziewczynki są koło starego samochodu.

ĆWICZENIE 9

Przetłumacz na język polski.

Ми вдома. Ти в кімнаті. Вона у квартирі. У передпокої є вішалка. Вони (дівчатка) в кухні. Ви в коридорі. Вони (хлопці) на вулиці. Ти маєш комп'ютер. Вони (дівчатка) мають мило, а вони (хлопці) мають рушники. У нас є лампи. В мене є телевізор. У неї є письмовий стіл.

ĆWICZENIE 10

W wolne miejsca wstaw czasownik *być* w odpowiedniej formie.

[Ja] _____ w piwnicy.
Ona _____ na strychu.
[Ty] _____ na balkonie.
Oni _____ w salonie.
Ona _____ w kuchni.
[My] _____ w pokoju Szymka.
[Wy] _____ w przedpokoju.
One _____ w łazience.

ĆWICZENIE 11

W wolne miejsca wstaw czasownik *mieć* w odpowiedniej formie.

My _____ mieszkanie w bloku, a wy _____ mały dom pod miastem.

Ona _____ swój pokój, a ty _____ pokój razem z bratem.

Ja _____ toaletę razem z łazienką, a oni _____ osobno.

My _____ dwa balkony.
Jakie [ty] _____ mieszkanie?
On _____ mieszkanie na siódmym piętrze!
Ona _____ ładny widok z okna salonu.
Te bloki _____ windy.
[Ja] _____ pokój na prawo od kuchni.
Oni _____ daleko do szkoły z tego osiedla.

ĆWICZENIE 12

Uzupełnij według wzoru.

WZÓR: Ja jestem w pokoju, a on jest w kuchni.

Ty jesteś na podwórku, a ona _____
On jest na balkonie, a my _____
Ona jest pod blokiem, a ona _____
My jesteśmy w szkole, a wy _____
Ja jestem w pokoju, a ty _____
Wy jesteście na klatce schodowej, a oni _____
Oni są w windzie, a one _____
Panie są w parku, a panowie _____
Pani jest w kuchni, a pan _____
Państwo są w salonie, a pani _____

PAMIĘTAJ:

Przy zaprzeczeniu i przeciwstawieniu zaimki osobowe przy czasownikach najczęściej się zachowuje.

W języku polskim **nie ma** zawsze pisze się osobno.

ĆWICZENIE 13

Uzupełnij według wzoru:

WZÓR: Ja jestem w pokoju, a ciebie nie ma w pokoju.

Ty jesteś na podwórku, a jej _____
On jest na balkonie, a nas _____
Ona jest pod blokiem, a jej _____
My jesteśmy w szkole, a was _____
Oni są w mieszkaniu, a mnie _____
One są w kuchni, a ciebie _____
Panie są na korytarzu, a panów _____
Pan jest w sypialni, a pani _____

ĆWICZENIE 14

Uzupełnij według wzoru.

WZÓR: Tu jest balkon, a tam nie ma balkonu.

Tu jest stół, a tam _____ stołu.
Tu jest fotel, a tam _____ fotela.
Tu jest lodówka, a tam _____ lodówki.
Tu jest lustro, a tam _____ lustra.
Tu jest łazienka, a tam _____ łazienki.
Tu jest kuchenka, a tam _____ kuchenki.
Tu jest komputer, a tam _____ komputera.

ĆWICZENIE 15

Przeczytaj i uzupełnij według wzoru.

WZÓR: Ja mam piłkę, a on nie ma piłki.

Ty masz komputer, a ona _____ komputera.
Ja mam dom z ogrodem, a ty _____ domu z ogrodem.
Pan Nowak ma samochód, a pan Kowalski _____ samochodu.
Ona ma dużą piwnicę, a ja _____ dużej piwnicy.
Państwo Kowalscy mają książki, a my _____ dużo książek.
Wy macie laptopy, a one _____ laptopów.
Dziewczyny mają ładny widok z okna, a chłopcy _____ ładnego widoku z okna.

ĆWICZENIE 16

Zaznaczone wyrazy zastąp zaimkami osobowymi. Przetłumacz te zdania na język ukraiński.

Halina i Borys są w szkole.
Ja i Ludmiła mieszkamy na nowym osiedlu.
Ty i Jola zapraszacie się do swoich domów.
Dziewczyny mają blisko do szkoły.
Waldek i Piotrek nie mają swojego pokoju.

Chłopcy są na podwórku.
Ty i Michał jesteście na balkonie.

ĆWICZENIE 17

Przetłumacz te zdania na język polski, zastępując wydzielone wyrazy zaimkami osobowymi.

Наталка і Таня в кімнаті.
Хлопці мають цікаві комп'ютерні ігри.
У **мене й Тараса** – нові ноутбуки.
Олег і Оксана на балконі.
Діти мають гарну кімнату.
Дівчатка мають дзеркало.
Тарас має письмовий стіл.

ĆWICZENIE 18

Przetłumacz na język polski.

Я маю комп'ютер.
Ти маєш ноутбук.
У неї є мило і рушник.
Тарас має книжки, а Олег має комп'ютерні ігри.
Ми маємо ще час.
Оксана і Оля мають тостер.
У вас є холодильник ?
Вони (дівчатка) мають томатний сік.
Вони (хлопці) мають телевізор.

ĆWICZENIE 19

Uzupełnij zdania brakującymi formami czasowników *być* i *mieć*.

To _____ meblościanka.
[Ty] _____ uczniem.
Ona _____ uczennicą Szkoły Średniej nr 23 we Lwowie.
Pokój _____ drzwi i okna.

Taras _____ komputer, a Oleg _____ laptopa.
Rodzice _____ w domu.
[Ja] _____ w szkole.
[Wy] _____ z nami w parku.
Luda i Łesia _____ czas i pomagają mamie w kuchni.

ĆWICZENIE 20

Przetłumacz na język polski.

Тут є лампа, а там немає лампи.
Це телевізор, а це комп'ютер.
Тут є килим, а там немає килима.
Ми маємо квартиру, а вони мають будинок.
Ви не маєте часу, а вони (дівчата) мають.
Ми маємо гарну шафу, а вони не мають.

ĆWICZENIE 21

Opisz swoje mieszkanie.

ĆWICZENIE 22

Porównaj pokoje Tarasa i Olega.

ĆWICZENIE 23

Z podanymi wyrazami ułóż zdania. Jeśli nie znasz niektórych z nich, pomóż sobie słownikiem!

Drzwi, sufit, podłoga, biurko, wazon, kwiat w doniczce, parapet, klamka, karnisz, zasłony, firanki, żyrandol, kaloryfer, kredens, tapczan, dywan, fotel, rolety.

Akcent

W języku polskim akcent jest stały i prawie zawsze pada na drugą sylabę od końca.

Taka sylaba nazywa się akcentowaną.

Wyraz ma tyle sylab, ile w nim jest samogłosek.

Na przykład: naprze**ciw**ko, od**wie**dzać, wy**jeż**dżać, wy**god**ny, czaso**pis**mo, miesz**ka**nie, Mic**kie**wicz – Mickie**wi**cza, **Ta**ras–Ta**ra**sa.

ĆWICZENIE 24

Porównaj akcentowanie wyrazów w języku polskim z akcentowaniem w języku ukraińskim.

mama	*мама*	balkon	*балкон*
tata	*тато*	okno	*вікно*
babcia	*бабця*	ściana	*стіна*
brat	*брат*	magnetofon	*магнітофон*

ĆWICZENIE 25

Wymawiaj dokładnie i szybko.

W czasie suszy szosa sucha.

◆ LEKCJA 2

Rodzina

Jest środa po południu. Darek odrabia lekcje. Zrobił już zadane ćwiczenia z matematyki i przyrody, a teraz musi jeszcze napisać zadanie z języka polskiego. Dzwoni Kuba:

Darek: No cześć!

Kuba: Słuchaj, co było zadane z polskiego? Bo mnie nie było.

Darek: Trzeba znaleźć jakieś stare zdjęcie rodziny: babci, dziadka albo pradziadka i opisać to zdjęcie: kto na nim jest, trzeba ich przedstawić.

Kuba: Masz takie zdjęcie?

Darek: No, coś znalazłem… Jest u nas w domu takie zdjęcie pradziadka i prababci – jak byli młodzi – z dziećmi, czyli z moją babcią i jej starszymi braćmi, czyli wujkami mojej mamy…

Kuba: Też muszę poszukać. Gdzieś u nas było takie stare mojego taty, jak jest mały i stoi u fotografa z rodzicami i siostrą, moją ciocią. A co trzeba napisać? Tylko kto jest kto, czy jeszcze ile mają lat, gdzie pracują, kim są…

Darek: Też trzeba. Ale o swojej rodzinie: o mamie i tacie.

Kuba: Czyli opisujemy stare zdjęcie, a potem piszemy: „Moja mama jest nauczycielką, a tata informatykiem…”

Darek: Tak. I trzeba to połączyć ze starym zdjęciem, na przykład prababcia na kolanach trzyma moją babcię, która jest mamą mojej mamy. Moja mama jest sekretarką… Kiedyś to były duże rodziny, nie?

Kuba: No, a ja jestem jedynakiem… Tobie to dobrze, masz brata. Ja też chciałbym mieć brata. Dobrze, że mam dużo kuzynów… No nic, dobra, dzięki, zrozumiałem, no to cześć…

Darek: No cześć!

MINISŁOWNICZEK

- **Rodzina:** mama, tata (ojciec), ciocia, wujek, babcia, dziadek, kuzyn, kuzynka, siostra, brat, rodzeństwo, mąż, żona, bratanek, bratanica, siostrzeniec, siostrzenica.
- **Zawody:** aktor – aktorka, dentysta – dentystka, dziennikarz – dziennikarka, elektryk, fotograf, fryzjer – fryzjerka, górnik, inżynier, kelner – kelnerka, kierowca, kominiarz, muzyk, krawiec – krawcowa, ksiądz, księgowy – księgowa, kucharz – kucharka, lekarz – lekarka, listonosz, malarz, mechanik, modelka, murarz, pielęgniarka, piosenkarz – piosenkarka, policjant – policjantka, prawnik, profesor, przedszkolanka, rolnik, sprzątaczka, sprzedawca – sprzedawczyni, strażak, taksówkarz, urzędnik – urzędniczka, weterynarz, zakonnik – siostra zakonna, żołnierz, celnik – celniczka.
- **Dni tygodnia:** poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek, sobota, niedziela.
- **Pory dnia:** rano, południe, po południu, wieczór, noc. Kiedy? rano, w południe, po południu, wieczorem, w nocy.

PAMIĘTAJ:

Dzień dobry!	Добрий ранок! Доброго ранку! Добрий день! Доброго дня!
Dobry wieczór!	Добрий вечір! Доброго вечора!
Cześć!	Привіт!
Do widzenia!	До побачення!
Do zobaczenia!	До побачення!
Dobranoc!	На добраніч! До побачення! (увечері)

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Jakie zadanie mają Darek i Kuba?
- Do kogo dzwoni Kuba?
- Jak duża jest rodzina Darka i Kuby?
- Kim są rodzice Kuby? Kim jest mama Darka?
- Czy chłopcy mają kuzynów i kuzynki?
- Czy Kuba chce mieć rodzeństwo?

ĆWICZENIE 2

Odegraj scenki.

- Witasz koleżankę, którą spotkałeś w bibliotece.

- Żegnasz dziadka rano, gdy idziesz do szkoły.
- Witasz nauczycielkę w południe.
- Witasz sąsiadkę wieczorem.
- Dzwonisz do kolegi / koleżanki telefonem komórkowym i pytasz o zadanie z matematyki. Odbiera kolega / koleżanka.
- Dzwonisz do kolegi / koleżanki telefonem komórkowym i pytasz o zadanie z matematyki. Odbiera mama kolegi / koleżanki.

- Dzwonisz do kolegi / koleżanki na telefon stacjonarny i pytasz o zadanie z matematyki. Odbiera mama kolegi / koleżanki.
- Czy to mieszkanie państwa Nowaków / Kowalskich? Tu Adam, czy mogę rozmawiać z Tomkiem?

ĆWICZENIE 3

Zwróć się do.

Nauczycielki w szkole – _____.
Pani dyrektor w szkole – _____.
Nauczyciela w szkole – _____.
Pana dyrektora w szkole – _____.
Sąsiadki – _____.
Mamy – _____.
Mamy kolegi – _____.
Taty – _____.
Kolegi Adama – _____.
Koleżanki Anki – _____.
Sprzedawczyni w sklepie – _____.
Kierowcy w autobusie – _____.
Taksówkarza – _____.

proszę pani, proszę pana, panie dyrektorze, pani dyrektor, mamo, tato, Adamie, Anko

ĆWICZENIE 4

Przeczytaj tekst, a następnie przetłumacz go na język ukraiński.

Stare fotografie

Oleg poprosił babcię Annę o album rodzinny. Chciałby pooglądać stare zdjęcia. Babcia przynosi album. Wszyscy wygodnie siadają dookoła stołu, włączają światło.

Babcia. To jest twój wujek Grzegorz.

Oleg. To ten mój wujek, który jest kolejarzem?

Babcia. Tak, a ta ładna pani to twoja ciocia Danuta, kiedy jeszcze była studentką.

Taras. Kim ona jest teraz?

Oleg. Bibliotekarką.

ĆWICZENIE 5

Odpowiedz na pytania.

- Co przyniosła babcia Olega?
- Kim jest ta ładna pani na zdjęciu?
- Co robi wujek Grzegorz?
- Kim jest ciocia Danuta?
- Czyja to jest ciocia?
- Co robi teraz była studentka?

ĆWICZENIE 6

Przynieś zdjęcia rodzinne i opowiedz o swojej rodzinie.

Rodzaj rzeczowników

W języku polskim, podobnie jak w ukraińskim, rzeczowniki występują w trzech rodzajach: męskim, żeńskim i nijakim

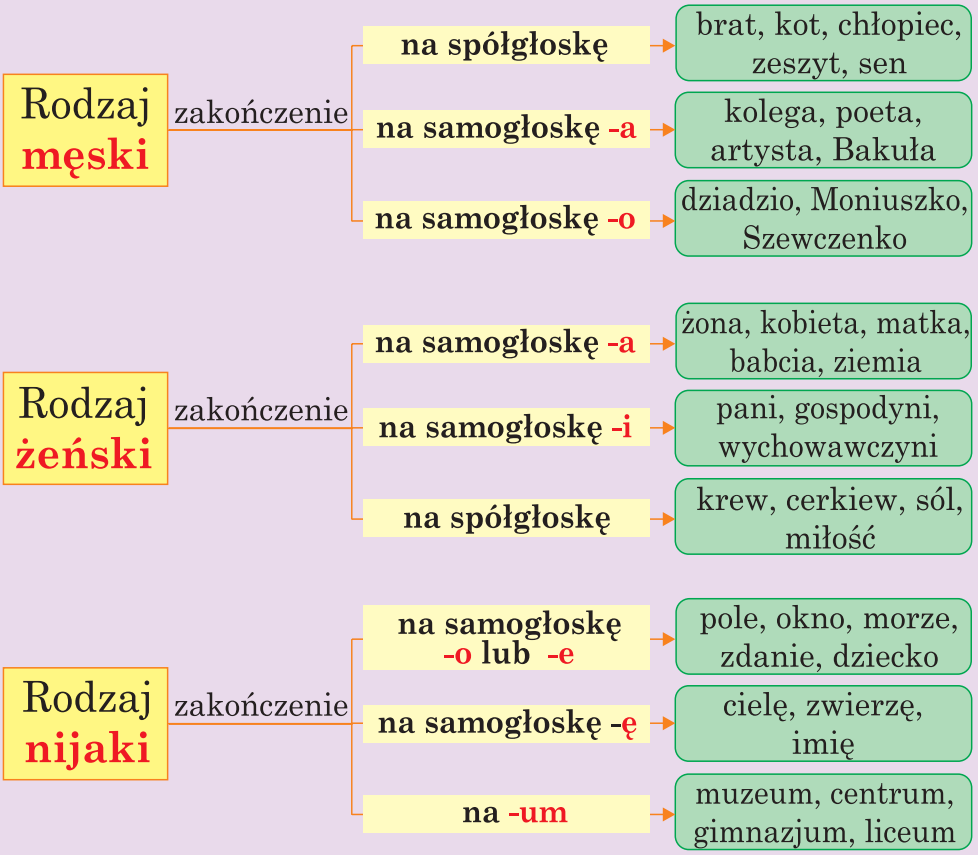

ĆWICZENIE 7

Zgrupuj wyrazy według rodzajów.

Lektor, dentysta, córka, dziecko, okno, ojciec, fotografia, zadanie, telefon, lotnik, sprzątaczka, malarz, pytanie, elektronik, poeta, pani, mieszkanie, lustro, krzesło, tata, ojciec, inżynier, środa, południe, wieczór, lampa, noc, sekretarka, sekretarz, doba, zdjęcie, osiedle.

ĆWICZENIE 8

Przetłumacz wyrazy i zgrupuj według rodzajów.

Селянин, залізничник, письменник, поет, директор, сусідка, бібліотекарка, продавець, артистка, співачка, таксист, архітектор, стоматолог, сусід, лікар, пілот, дівчина, офіцер, пекар, водій, вчителька, перукар, солдат, дитина, професор, перукарка, митник, секретарка, вигляд, завдання, сестра, бабуся.

NARZĘDNIK LICZBY POJEDYNCZEJ

Rodzaj żeński	Rodzaj męski	Rodzaj nijaki
-ą	-(i)em, -ą	-(i)em
Ona jest pianistk**ą**. Ona jest gospodyni**ą**.	On jest lekarz**em**. On jest muzyk**iem**. On jest pedagog**iem**. On jest poet**ą**.	Ono jest dzieck**iem**.

ĆWICZENIE 9

Przekształć zdania według wzoru.

WZÓR: To jest rolnik. Pan Żuk jest rolnikiem.
To jest pianistka. Pani Kotyk jest pianistką.

To jest krawiec. Pan Jasiński _____
To jest bibliotekarka. Pani Fedyk _____
To jest kierowca. Pan Kowal _____
To jest fryzjer. Pan Gugel _____
To jest nauczycielka. Pani Nowak _____
To jest prawnik. Pan Kowalski _____
To jest pielęgniarka. Pani Kowal _____
To jest celnik. Pan Rodyk _____
To jest studentka. Anna Leśniak _____

ĆWICZENIE 10

Przepisz zdania według wzoru i przetłumacz je na język ukraiński.

WZÓR: Taras to uczeń. Taras jest uczniem.
Irena to studentka. Irena jest studentką.

Oleg to śpiewak. Oleg _____
Roman to górnik. Roman _____
Maria to pianistka. Maria _____
Igor to poeta. Igor _____
Tomek to aktor. Tomek _____
Olga to sprzątaczka. Olga _____
Stanisław to nauczyciel. Stanisław _____

Monika to sekretarka. Monika _____
Pan Nowak to kolejarz. Pan Nowak _____

Piszemy wielką literą

Imiona własne ludzi i zwierząt	Oleg, Irena, Mickiewicz, Franko, Azor, Reksio
Nazwy państw, miejscowości	Ukraina, Polska, Kijów, Warszawa, Sopot, Kórnik
Nazwy rzek, gór, mórz i krain geograficznych	Dniepr, Wisła, Karpaty, Tatry, Morze Bałtyckie, Morze Czarne, Galicja, Śląsk
Nazwy narodowości	Polak – Polka, Ukrainiec – Ukrainka

ĆWICZENIE 11

Na czym polega różnica pisowni narodowości w języku ukraińskim i polskim?

ĆWICZENIE 12

Przetłumacz ze słownikiem na język ukraiński nazwy narodowości.

Białorusin – Białorusinka
Czech – Czeszka
Francuz – Francuzka
Węgier – Węgierka
Amerykanin – Amerykanka
Żyd – Żydówka
Litwin – Litwinka
Chińczyk – Chinka
Estończyk – Estonka
Murzyn – Murzynka
Rosjanin – Rosjanka
Niemiec – Niemka
Mołdawianin – Mołdawianka
Bułgar – Bułgarka
Słowak – Słowaczka
Łotysz – Łotyszka
Cygan – Cyganka
Hiszpan – Hiszpanka
Arab – Arabka
Europejczyk – Europejka

ĆWICZENIE 13

Przepisz, podkreśl wyrazy napisane dużą literą.

Naszą ojczyzną jest Ukraina. Kijów jest stolicą naszego państwa. Miasto to leży nad Dnieprem. Dniepr wpływa do Morza Czarnego. Najwyższe góry Ukrainy to Karpaty. Najwyższym szczytem Karpat jest Howerla. Ukraina graniczy z Polską, Białorusią, Rosją, Słowacją, Węgrami, Mołdawią, Rumunią.

ĆWICZENIE 14

Przeczytaj, a następnie wypisz nazwy własne. Zapisz je w języku ukraińskim.

Juliusz Słowacki, polski poeta, urodził się na Ukrainie, w Krzemieńcu nad Ikwą. Był studentem Uniwersytetu Wileńskiego. Większą część życia spędził na emigracji: w Paryżu, w Szwajcarii oraz we Włoszech. Jego najważniejszymi utworami są *Kordian, Balladyna, Lilla Weneda, Mazepa, Beniowski* i inne. Juliusz Słowacki zmarł w Paryżu, a pochowany jest w Krakowie na Wawelu.

ĆWICZENIE 15

Według wzoru z ćwiczenia 14. ułóż krótką biografię Tarasa Szewczenki.

ĆWICZENIE 16

Odpowiedz na pytania.

- Jak się nazywa Twoje rodzinne miasto? Twoje miasto rejonowe i obwodowe?

- Przy jakiej ulicy znajduje się wasza szkoła?
- Nad jakimi rzekami leżą miasta: Kijów, Kraków, Warszawa, Krzemieniec, Wrocław?

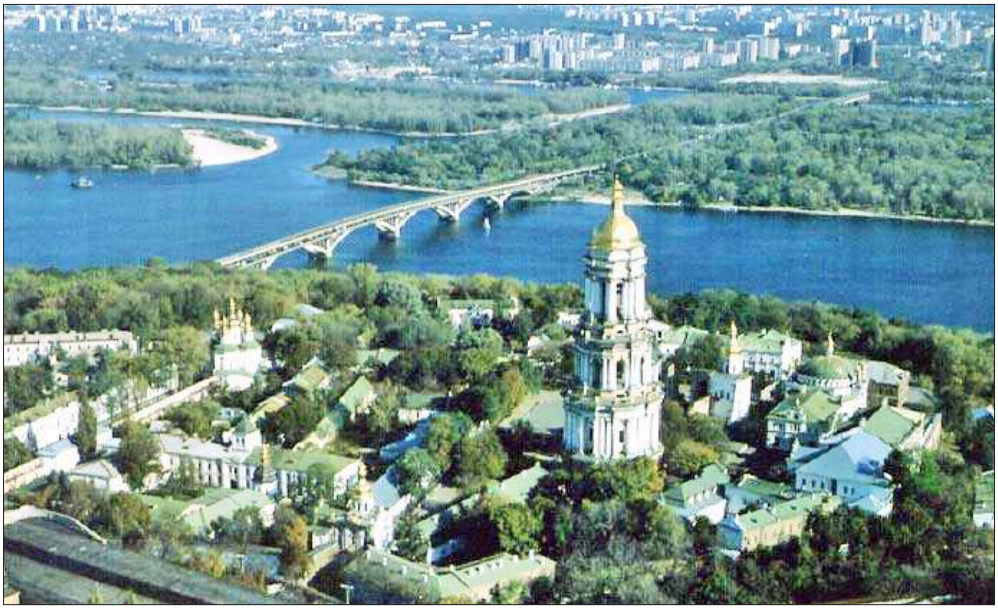

ĆWICZENIE 17

Przekształć zdania według wzoru.

A. WZÓR: Ten Niemiec jest lekarzem. Ten lekarz jest Niemcem.	**B. WZÓR: Ta sprzedawczyni jest Polką. Ta Polka jest sprzedawczynią.**
Ten Rosjanin jest rolnikiem	Ta aktorka jest Ukrainką.
Ten Polak jest elektronikiem.	Ta dentystka jest Francuzką.
Ten Amerykanin jest inżynierem.	Ta sprzątaczka jest Rumunką.
Ten Węgier jest nauczycielem.	Ta bibliotekarka jest Litwinką.
Ten Rumun jest kierowcą.	Ta studentka jest Mołdawianką.
Ten Ukrainiec jest profesorem.	Ta sekretarka jest Hiszpanką.

ĆWICZENIE 18

Odpowiedz na pytania.

- Jak masz na imię?
- Jak ma na imię Twój kolega?
- Jak się nazywa Twój kolega?
- Jak ma na imię jego siostra?
- Gdzie mieszkasz?
- W jakich krajach byłeś?
- Do jakich krajów chcesz pojechać?
- Jaka jest teraz pora dnia?
- Do której szkoły chodzisz?

ĆWICZENIE 19

Napisz według wzoru.

WZÓR: Jak się nazywa ten uczeń? Ten uczeń nazywa się Andrzej Nowak.

Jak się nazywa Twój nauczyciel? _____

Jak się nazywa Twój wujek? _____

Jak się nazywa jego żona? _____

Jak się nazywasz? _____

ĆWICZENIE 20

Przeczytaj wiersz Juliana Tuwima. Uzupełnij brakujące nazwy zawodów.

Wszyscy dla wszystkich

_____ domy buduje,
_____ szyje ubrania,
Ale gdzieżby co uszył,
Gdyby nie miał mieszkania?

A i murarz by przecie
Na robotę nie ruszył,
Gdyby _____ mu spodni
I fartucha nie uszył.

Piekarz musi mieć buty
Więc do _____ iść trzeba.
No, a gdyby nie _____ ,
Toby szewc nie miał chleba.

Tak dla wspólnej korzyści
I dla dobra wspólnego
Wszyscy muszą pracować,
Mój maleńki kolego.

ĆWICZENIE 21

Wypisz z wiersza nazwy zawodów i ułóż z nimi zdania.

WZÓR: Piekarz. Mój dziadek jest piekarzem.

ĆWICZENIE 22

Przetłumacz na język polski.

Андрій – поляк. Я – учень. Володимир – столяр. Дядько Іван – водій. Мілена – болгарка. Зубний лікар Петренко – українець. Тітка Людмила – чешка. Ця дівчина – американка. Мама Дарка – вчителька.

ĆWICZENIE 23

Uzupełnij zdania brakującymi wyrazami: *nauczyciel, kierowca, kolejarz, studentka, aktorka, sprzedawczyni, kucharka, dentysta.*

Matka Olega jest _____.
Brat Mikołaja jest _____.
Kuzynka Anielka jest _____.
Ojciec Tarasa jest _____.
Ciocia Bogumiła jest _____.
Kuzyn Włodzimierz jest _____.
Sąsiadka Maria jest _____.
Dziadek Jana jest _____.

ĆWICZENIE 24

Przetłumacz na język polski.

Адам Міцкевич – знаменитий польський поет. Він народився у містечку Новогрудок, недалеко від озера Світязь (сьогодні Білорусія). Адам Міцкевич був студентом Віленського університету. Його найвідомішими творами є балади, поема ***Пан Тадеуш***, драма ***Дзяди*** та інші.

ĆWICZENIE 25

Wymawiaj dokładnie i szybko.

Stół z powyłamywanymi nogami.
Drabina z powyłamywanymi szczeblami.

Muzeum Juliusza Słowackiego w Krzemieńcu

◆ LEKCJA 3

Tydzień i dzień

Dzisiaj jest niedziela. Jak dobrze! Można spać długo! Darek lubi spać do dziewiątej, ale tak może tylko w sobotę i niedzielę. Niestety, ostatnio budzi go młodszy brat, już po siódmej. Dziś wstał dziesięć po ósmej. Jak zawsze umył się, ubrał, zjadł śniadanie i wybiera się do kościoła na dwunastą – na mszę dla dzieci szkolnych. Potem – obiad. I bardzo chce pójść na deskę z Kubą i innymi kolegami, póki jeszcze jest ciepło. Przy śniadaniu rozmawia z rodzicami.

Darek: Mogę dziś po obiedzie iść na deskę?

Tato: Ale planowaliśmy rodzinną wycieczkę na rowerach…

Mama: Miałeś pouczyć się na sprawdzian z przyrody.

Darek: Ale ja wolę deskę! Wszyscy koledzy idą. A na przyrodę uczyłem się wczoraj!

Tato: Masz cały tydzień na kolegów. A w niedzielę powinieneś czas spędzać z nami.

Darek: Jaki tydzień? W poniedziałek mam angielski, we wtorek basen, w środę…

Mama: Sam chciałeś. Kuba też ma angielski, szachy, szkołę muzyczną…

Darek: Ale już nie chcę: pobudka szósta trzydzieści, wszystko biegiem, już mama woła na śniadanie, już Kuba czeka, wracam, odrabiam lekcje, zajęcia po południu, a to jeszcze jakiś dentysta, nie mam czasu na nic, a ja chcę pobawić się ze Stasiem…

Tato: Ze Stasiem i tak się nie bawisz, a w czwartek masz wolne.

Mama: W czwartek jedziemy na zakupy, trzeba mu kupić spodnie…

Tato: Ależ kochanie, w czwartek mieliśmy iść do kina, obiecałaś nam to!

Darek: Przecież w czwartek przyjeżdża babcia!

Tato: No tak, w piątek jedziemy z nią do lekarza. W sobotę Darek idzie na rajd w góry, nie zapominajcie…

Mama: Ja w sobotę cały dzień sprzątam. A wy mi pomagacie, jasne?

Darek: To mogę iść dziś na tę deskę?

MINISŁOWNICZEK

Dzień: wstać – wstaję – wstałem / wstałam; myć się – myję się – umyłem / umyłam się; myć zęby – myję zęby – umyłem / umyłam zęby; jeść śniadanie / obiad / kolację – jem śniadanie – zjadłem / zjadłam śniadanie; iść (jechać) do szkoły – idę (jadę) do szkoły – poszedłem / poszłam (pojechałem / pojechałam) do szkoły; wrócić ze szkoły – wracam ze szkoły – wróciłem / wróciłam ze szkoły; odrabiać lekcje – odrabiam lekcje – odrobiłem / odrobiłam lekcje; mieć zajęcia dodatkowe – mam zajęcia dodatkowe – miałem / miałam zajęcia dodatkowe; grać na komputerze – gram na komputerze – grałem / grałam na komputerze; oglądać telewizję – oglądam telewizję – oglądałem / oglądałam telewizję; spotkać się z kolegami – spotykam się z kolegami – spotkałem / spotkałam się z kolegami / koleżankami; iść z kolegami na rower / piłkę / deskę / rolki / narty / łyżwy / basen; iść spać; iść do kina na film, do teatru, do filharmonii, do cyrku, na wystawę do galerii, do galerii Kazimierz na zakupy, na pocztę, do sklepu po chleb, wyrzucić śmieci, na plac zabaw, na spacer, do teatru...

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Jaki rozkład tygodnia ma Darek?
- Co można powiedzieć o tygodniu Kuby?
- Co wydarzy się w rodzinie Darka w tym tygodniu?
- O czym rozmawiają rodzice Darka przy niedzielnym śniadaniu ze swoim synem Darkiem?
- Czym różni się niedziela Darka od pozostałych dni?

ĆWICZENIE 2

Wypowiedz się.

- Jaki jest Twój tydzień?
- Jaka jest Twoja niedziela?
- Twój najlepszy i najgorszy dzień w tygodniu.
- Czy rodzice Darka zgodzą się, żeby Darek poszedł z Kubą na deskę? Dlaczego?
- Czy Darek lubi swój tydzień? Co Ty byś zmienił w tym tygodniu?
- Jaki powinien być tydzień ucznia na Ukrainie?
- Jaka powinna być sobota i niedziela?

Liczebniki

Liczebniki w języku polskim dzielimy na dwie liczne grupy. Podobny podział istnieje w języku ukraińskim:

	Liczebniki główne	Liczebniki porządkowe
0	zero	zerowy, zerowa, zerowe
1	jeden, jedna, jedno	pierwszy, pierwsza, pierwsze
2	dwa, dwie	drugi, druga, drugie
3	trzy	trzeci, trzecia, trzecie
4	cztery	czwarty, czwarta, czwarte
5	pięć	piąty, piąta, piąte
6	sześć	szósty, szósta, szóste
7	siedem	siódmy, siódma, siódme
8	osiem	ósmy, ósma, ósme
9	dziewięć	dziewiąty, dziewiąta, dziewiąte
10	dziesięć	dziesiąty, dziesiąta, dziesiąte
11	jedenaście	jedenasty, jedenasta, jedenaste
12	dwanaście	dwunasty, dwunasta, dwunaste
13	trzynaście	trzynasty, trzynasta, trzynaste
14	czternaście	czternasty, czternasta, czternaste
15	piętnaście	piętnasty, piętnasta, piętnaste
16	szesnaście	szesnasty, szesnasta, szesnaste

	Liczebniki główne	Liczebniki porządkowe
17	siedemnaście	siedemnasty, siedemnasta, siedemnaste
18	osiemnaście	osiemnasty, osiemnasta, osiemnaste
19	dziewiętnaście	dziewiętnasty, dziewiętnasta, dziewiętnaste
20	dwadzieścia	dwudziesty, dwudziesta, dwudzieste
21	dwadzieścia jeden	dwudziesty pierwszy, dwudziesta pierwsza, dwudzieste pierwsze
30	trzydzieści	trzydziesty, trzydziesta, trzydzieste
34	trzydzieści cztery	trzydziesty czwarty, trzydziesta czwarta, trzydzieste czwarte
40	czterdzieści	czterdziesty, czterdziesta, czterdzieste
50	pięćdziesiąt	pięćdziesiąty, pięćdziesiąta, pięćdziesiąte
60	sześćdziesiąt	sześćdziesiąty, sześćdziesiąta, sześćdziesiąte
70	siedemdziesiąt	siedemdziesiąty, siedemdziesiąta, siedemdziesiąte
80	osiemdziesiąt	osiemdziesiąty, osiemdziesiąta, osiemdziesiąte
90	dziewięćdziesiąt	dziewięćdziesiąty, dziewięćdziesiąta, dziewięćdziesiąte
100	sto	setny, setna, setne

Która godzina?

Dwunasta

Trzecia
Piętnasta

Piętnaście
(kwadrans)
po drugiej
Druga (czternasta)
piętnaście

Wpół do ósmej
Siódma (dziewiętnasta)
trzydzieści

Za dziesięć siódma
Szósta (osiemnasta)
pięćdziesiąt

O której godzinie?

O jedenastej.

O wpół do dziesiątej.
O dziewiątej (dwudziestej pierwszej) trzydzieści.

Za piętnaście (za kwadrans) szósta.
O piątej (siedemnastej) czterdzieści pięć.

Dwadzieścia pięć po pierwszej.
O pierwszej (trzynastej) dwadzieścia pięć.

Dziesięć po dziewiątej.
O dziewiątej (dwudziestej pierwszej) dziesięć.

ĆWICZENIE 3

Która godzina?

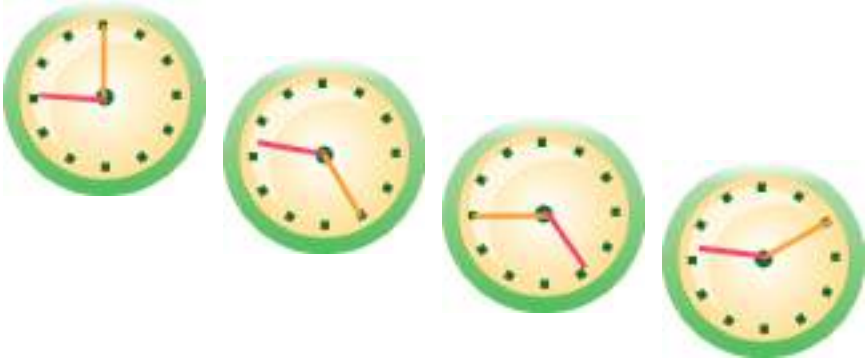

ĆWICZENIE 4

O której godzinie?

ĆWICZENIE 5

Odpowiedz na pytania, używając podanych godzin.

- O której wstajesz?

- O której wychodzisz do szkoły?

- O której wracasz do domu?

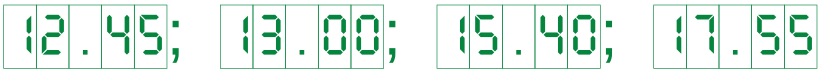

- O której jest kolacja?

- O której kładziesz się spać?

ĆWICZENIE 6

Znajdź w Internecie i posłuchaj piosenki *Niebiesko-Czarnych*. Przeczytaj słowa. Czy Ty również mógłbyś / mogłabyś zaśpiewać podobną piosenkę? A może Twój tydzień jest zupełnie inny?

W poniedziałek, w poniedziałek ja nie mogę,
bo pomagam mamie,
A we wtorek, a we wtorek i w środę ty masz w domu pranie,
No a w czwartek, no a w czwartek ja mam dyżur,
w piątek, w piątek dwa zebrania,
Ty w sobotę, ty w sobotę też nie możesz, bo na lekcje ganiasz,
Ale za to niedziela, ale za to niedziela, niedziela będzie dla nas.

A za tydzień w poniedziałek ty nie możesz,
bo pomagasz mamie,
A we wtorek, a we wtorek i w środę ja mam w domu pranie,
No a w czwartek, no a w czwartek ty masz dyżur,
w piątek, w piątek dwa zebrania,
Ty w sobotę, ty w sobotę też nie możesz, bo na lekcje ganiasz.

ĆWICZENIE 7

Z tekstu piosenki wypisz nazwy dni tygodnia. Określ ich rodzaj gramatyczny, porównując z językiem ukraińskim. Ułóż z nimi zdania.

ĆWICZENIE 8

Odpowiedz na pytania.

- Ile dni jest w tygodniu?
- Jak się nazywają dni tygodnia?
- Nazwij kolejno dni tygodnia:

Pierwszy dzień nazywa się _____.
Drugi dzień _____.

ĆWICZENIE 9

Uzupełnij zdania wyrazami podanymi z boku.

Przyjdę do ciebie _____. w/we
Spotykamy się _____. wtorek, jutro
Czy masz czas _____? sobotę, przedwczoraj,
_____ idziemy do teatru. poniedziałek, pojutrze,
_____ wyjeżdżamy na wakacje. niedzielę, dzisiaj,
Gdzie byłeś _____? czwartek, wczoraj

_____ idziemy na zakupy.

_____ pójdziemy do muzeum.

środę, przedwczoraj piątek, dzisiaj

PAMIĘTAJ:

przedwczoraj był poniedziałek ⟷ wczoraj był wtorek

dzisiaj jest środa

jutro będzie czwartek

pojutrze będzie piątek

DOBA

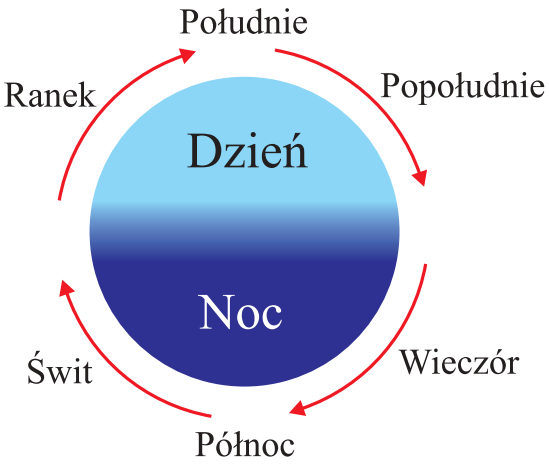

Czas przeszły czasowników

być

liczba pojedyncza

rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. [ja] **byłem**	**byłam**	
2. [ty] **byłeś**	**byłaś**	
3. on, pan **był**	ona, pani **była**	ono **było**

liczba mnoga

forma męskoosobowa	forma niemęskoosobowa
1. [my] **byliśmy**	**byłyśmy**
2. [wy] **byliście**	**byłyście**
3. oni, panowie, państwo **byli**	one, panie **były**

mieć

liczba pojedyncza

rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. [ja] **miałem**	**miałam**	
2. [ty] **miałeś**	**miałaś**	
3. on, pan **miał**	ona, pani **miała**	ono **miało**

liczba mnoga

forma męskoosobowa	forma niemęskoosobowa
1. [my] **mieliśmy**	**miałyśmy**
2. [wy] **mieliście**	**miałyście**
3. oni, panowie, państwo **mieli**	one, panie **miały**

Czas przeszły czasowników w liczbie pojedynczej ma trzy rodzaje – **męski, żeński i nijaki** – podobnie jak w języku ukraińskim, a w liczbie mnogiej dwie formy: **męskoosobową i niemęskoosobową**, co nie istnieje w języku ukraińskim. Czasowniki w języku polskim w liczbie pojedynczej i liczbie mnogiej w czasie przeszłym **odmieniamy przez osoby, dodając odpowiednie końcówki, których brak w języku ukraińskim!**

ĆWICZENIE 10.

Przepisz zdania i przetłumacz na język ukraiński.

Po południu byliśmy w muzeum.
Dzisiaj rano uczniowie byli w bibliotece.
Wczoraj był wtorek, a przedwczoraj poniedziałek.
Ten cały tydzień byłem na wsi.
Gdzie byłaś wczoraj? Wczoraj byłam u babci.
Dzisiaj rano była ładna pogoda.
Panowie byli w teatrze, a panie były w filharmonii.
W styczniu byłam w górach.
Przedwczoraj one były w cyrku.

ĆWICZENIE 11

Czasowniki w nawiasach napisz w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

My (mieć) książki, a wy (mieć) zeszyty.
One (mieć) gruszki, a ty (mieć) jabłko.

Ja (Ola) (mieć) zegarek.
Oni (mieć) rowery.
Ty (Jola) (mieć) piórnik.
Dziecko (mieć) zabawkę.
Państwo (mieć) mieszkanie.
Ja (mieć) stare zdjęcia.
Panowie (mieć) auta.

ĆWICZENIE 12

Ułóż według wzoru pytania do zdań.

WZÓR: Wczoraj byłem zajęty.
– Kiedy byłeś zajęty?
Pan Andrzej:
– W piątek byłem we Lwowie.
– Kiedy pan był we Lwowie?

Przedwczoraj byłam na spektaklu.
Wczoraj byłam na poczcie.
Dzisiaj rano Taras był w szkole.
Przed południem pani Maria była w sklepie.
Wczoraj wieczorem byliśmy u kolegów.
Przedwczoraj była niedziela.
W czwartek rano byliśmy na boisku.
Pani Maria: W piątek byłam w parku.
Mama: W sobotę cały dzień byłam w domu.
Babcia: W piątek byłam u was.

ĆWICZENIE 13

Przetłumacz na język polski.

У неділю весь день ми були вдома.

Олег і Аня в п'ятницю були в басейні, а Оксана і Таня були на кортах.

У четвер, п'ятницю і суботу двоюрідний брат і сестра були в горах.

Ти був позавчора на екскурсії?

Ми (дівчатка) були на пошті.
Ти вчора була в приятельки?
Вони сьогодні були на стадіоні.
Брат вчора був у кінотеатрі.
Вчора я була в зоопарку.

ĆWICZENIE 14

Przetłumacz na język ukraiński.

W ostatni weekend Oleg i Taras byli na wsi z rodzicami u babci. W sobotę rano poszli do lasu na jagody i grzyby. Chłopcy zobaczyli sarnę, która była z małą sarenką. One były na polanie i nie widziały chłopców. Dla chłopców to było pierwsze spotkanie z sarną.

ĆWICZENIE 15

Uzupełnij zdania brakującymi formami czasownika *mieć* w czasie przeszłym. Cyfry napisz słownie.

Dzisiaj (ja, Taras) _____ śniadanie o 8.30. We wtorek (ty, Oksana) _____ spotkanie o 12.00. Przedwczoraj Oleg _____

kółko informatyczne o 14.15. W sobotę Anna _____ zajęcia z angielskiego o 15.45. Wczoraj my (chłopcy i dziewczęta) _____ wolny dzień. W poniedziałek (wy, Stasia i Kasia) _____ lekcję tańca. W niedzielę turystki _____ wycieczkę do parku. Na dzisiaj dziewczyny _____ trudne zadanie.

ĆWICZENIE 16

Uzupełnij według wzoru formami czasowników *mieć* i *być*.

WZÓR: (Ty) Byłeś chory i miałeś gorączkę.

(Ja, Oleg) _____ w szkole i _____ lekcję z historii.
(Ty, Tania) _____ w sklepie i _____ dużą zieloną torbę na zakupy.
Edek _____ na boisku i _____ piłkę.
Dziecko _____ w wózku i _____ zabawkę.
Regina _____ na poczcie i _____ 4 listy do wysłania.
My (dziewczyny) _____ na koncercie, bo _____ tanie bilety.
Igor i Jula _____ na wsi i _____ ciekawe wakacje.
Grażyna i Bożena _____ z koleżankami na rowerach i _____ ciekawą przygodę.

ĆWICZENIE 17

Uzupełnij zdania brakującymi liczebnikami.

WZÓR A: 3 – Na stole leżą trzy słowniki

2 – Pani miała _____ książki.
3 – W cyrku były _____ słonie.
4 – Ja mam _____ ołówki.
2 – Oleg ma _____ zeszyty.
3 – Uczniowie mają _____ słowniki.

WZÓR B: 5 – W mieście jest pięć parków.

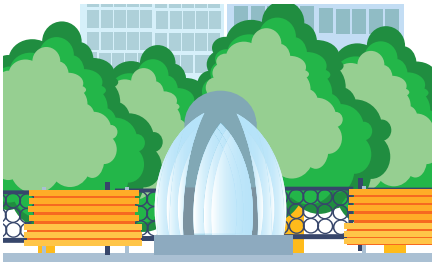

5 – Tu jest _____ ławek.
6 – Dziewczynki miały _____ lalek.
11 – Chłopcy mieli _____ samochodzików.
21 – W kuchni było _____ kucharek.
97 – W ogrodzie jest _____ drzew.
8 – Na podwórku było _____ huśtawek.
100 – Ten blok ma _____ okien.

ĆWICZENIE 18.

Przepisz, liczebniki główne zapisz słownie.

Dzisiaj miałem 3 lekcje, a w poniedziałek miałem 7 lekcji. W klasie Olega jest 20 nowych map, a wcześniej było 10 nowych komputerów. W sali kina było 12 rzędów i 18 miejsc w każdym rzędzie. Ania miała 14 gier komputerowych, a Olga tylko 8. Chłopcy mieli 22 rowery, a dziewczyny miały 11 deskorolek. Nauczycielka miała na lekcji 5 słowników, 9 zeszytów i 6 podręczników.

Pisownia wyrazów z *u* i *ó*

W języku polskim dźwięk [u] jest oznaczany przez litery *u* i *ó*.

Literę **u** piszemy

w większości polskich wyrazów, którym w wyrazach ukraińskich odpowiada ukraińskie *y*	**bułka – *булка* ulica – *вулиця* muzyka – *музика***

Literę **ó** piszemy

w zakończeniach **-ów**, **-ówka**, **-ówna**	**ogórków, żarówka, Nowakówna**
kiedy w innych formach tego samego wyrazu występuje **o** lub **e**	**naród – narody, siódmy – siedem**
kiedy w języku ukraińskim (lub innych słowiańskich) w wyrazach o tym samym rdzeniu występuje **o**, **e**, **i**	**góra – гора sól – сіль pióro – перо**
na początku słowa tylko w wyrazach	**ósmy, ósemka, ów, ówczesny**

nigdy nie piszemy na końcu wyrazu

ĆWICZENIE 19

Przepisz, a potem przetłumacz podane zdania na język ukraiński, wypisz wyrazy z *ó*.

Ułóż książki na półce.
Mam skórzaną torbę.

Z lnu robi się płótno.
Nasz szkolny chór zawsze dobrze śpiewa.
Po raz szósty nasza drużyna wygrała zawody.
Pomóż koledze w nauce!
Staram się nigdy nie spóźniać.
Wspólna praca i wspólna zabawa jest zawsze przyjemna.
W piórniku są ołówki i pióra.
Na działce rosną ogórki.
W ogródku są ładne róże.

ĆWICZENIE 20

Przepisz, tłumacząc ze słownikiem wyrazy, wypisz je grupami z *ó* i *u*.

Półka, bułka, krótki, późno, Bułgarka, duży, mróz, kura, żółty, róża, chmura, nuta, jaskółka, chór, ludzie, lód, zupa, gruszka, mucha, żółtko, żubr, żuraw, mrówka, lud, pióro, żarówka, rów, łódka, duma, kubek, bóbr, kółko, krówka, bruk.

ĆWICZENIE 21

Wpisz na miejsce kropek odpowiednio *ó* lub *u*.

Za g rami, za lasami żyła sobie kr lewna, kt ra nigdy się nie śmiała. Za przywr cenie c rce h mor kr l obiecał d żą nagrodę. Z g r i r wnin, z las w i wsi szli wesołkowie. Udało się rozśmieszyć kr lewnę kr lewskiem sł dze. Z jego figlarstw kr lewna omal nie pękła ze śmiech .

(wg polskiej bajki ludowej)

ĆWICZENIE 22

Przetłumacz ze słownikiem na język polski.

Вечір, північ, буря, музей, гора, холод, букет, рожевий, жовтий, журавель, хор, Львів, Краків, Київ, огірок, хмара, чудовий, мур, ластівка, олівець, король, кожух, вулиця, ріг, сум, музика, морозиво, горобець, біль, муха, рух.

ĆWICZENIE 23

Odgadnij zagadkę. Przetłumacz ją, wypisz wyrazy z *ó* i *u*. Ułóż z wypisanymi wyrazami zdania.

Co to za litera?

Ma ją ugór, pole nie ma,
Ma ją góra, nie ma ziemia.
Syn jej nie ma, lecz ma córa
Wóz ją ma, a nie ma fura.

(wg „Gramatyki na wesoło”
Witolda Gawdzika)

ĆWICZENIE 24

Ułóż krótkie dialogi w takich sytuacjach.

1. Wtorek, 16.30, winda, Oleg i Taras jadą na zajęcia z języka angielskiego.
2. Niedziela, babcia, Darek, rodzice, spacer, park, lody.
3. Sobota, popołudnie, pomagam mamie.

ĆWICZENIE 25

Przetłumacz na język polski.

Сьогодні неділя. Рівно дванадцята. „Ти такий пунктуальний”, – каже Олег. Завтра початок тижня – понеділок. Я встаю вранці і йду до ванни. Заняття у школі розпочинаються після обіду. Ми з бабцею часто ходимо за покупками. У суботу сестра з мамою прибирають у квартирі. Я завжди роблю порядок у своїй кімнаті.

ĆWICZENIE 26

Wymawiaj dokładnie i szybko.

Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego.

◆ LEKCJA 4

Dwanaście miesięcy

Dziś na lekcji języka polskiego chłopcy pisali opowiadanie „Jeden dzień z mojej ulubionej pory roku”. Darek napisał tak:

Moją ulubioną porą roku jest jesień. Może to dziwne, że nie lato, gdy są wakacje, można jechać nad morze, w góry, nad rzekę czy na wieś, pływać, biegać, jeździć na rowerze i… nic nie robić, nie wiosna, gdy już niedługo będą wakacje, świeci słoneczko, kwitną kwiaty i drzewa, ptaki wracają z ciepłych krajów, nawet nie zima, gdy są ferie zimowe i święta Bożego Narodzenia, gdy jest śnieg i można jeździć na sankach i nartach, chodzić na ślizgawkę, lepić bałwany i rzucać śnieżkami. Jesień. Dlaczego jesień? Może dlatego, że urodziłem się jesienią, we wrześniu? Bo jest kolorowo? Jeszcze ciepło, ale są już długie wieczory, gdy można być w domu, czytać, oglądać i grać? Gdy smakuje coś ciepłego i… coś słodkiego?

W jeden z takich październikowych dni, w sobotę, pojechaliśmy całą rodziną na rowerową wycieczkę do Tyńca. Mama jechała z przodu, ja za mamą, a tata z moim braciszkiem Stasiem w siodełku jechał z tyłu. Trochę mi się nudziło, bo wszyscy jechaliśmy bardzo wolno (przez Stasia). Ale trasa jest bardzo ładna – nad Wisłą, do Tyńca prowadzi bardzo wygodna ścieżka rowerowa. Do tego mama co chwila zatrzymywała nas i robiła zdjęcia. Za to w Tyńcu było fantastycznie! Poszliśmy zwiedzić klasztor, zjedliśmy pyszną szarlotkę, tata wypił kawę, mama i ja herbatę z dzikiej róży, tata kupił sobie książkę, mama słoik specjalnego dżemu z poziomek. A był tam dzień rodzinny zorganizowany przez zakonników. Zabawa polegała na szukaniu ukrytych w skałach skarbów: specjalnych monet. Ja znalazłem tylko jedną, ale i tak dostałem dyplom, książkę i płytę. A potem były: ognisko, pieczone kiełbaski i śpiewanie piosenek. A ja bardzo lubię śpiewać. Wróciliśmy wieczorem do domu: zmęczeni, ale szczęśliwi, że byliśmy razem. A do tego było kolorowo, ciepło jeszcze, smakowało coś ciepłego i słodkiego…

MINISŁOWNICZEK

- **Miesiące:** styczeń, luty, marzec, kwiecień, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad, grudzień.
- **Pory roku:** wiosna, lato, jesień, zima.
- **Czas wolny:** w domu – czytać książki, oglądać telewizję, grać na komputerze; na świeżym powietrzu – jeździć na rowerze / nartach / sankach / łyżwach / desce (deskorolce / desce snowboardowej) / rolkach / wrotkach / quadem / kuligiem; zapalić ognisko; upiec kiełbaski; zrobić grilla, iść na spacer / na lodowisko / na basen / nad rzekę / na plażę / do lasu / na grzyby / na jagody; opalać się; grać w piłkę; jechać na wycieczkę do…, chodzić po górach, wspinać się na skałki, spędzać czas np. w parku linowym, w wesołym miasteczku, na placu zabaw.
- **Pogoda:** świeci słońce, pada deszcz / śnieg, wieje wiatr, jest mróz, temperatura wynosi 10 stopni / minus 10 stopni.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Jakie są pory roku?
- Jaki miesiąc zaczyna rok, a jaki zimę?

- Jakie są wiosenne miesiące?
- Jaka jest pogoda na wiosnę?
- Dlaczego Darek lubi jesień?
- W których miesiącach są wakacje?
- Jak można spędzić ferie zimowe?
- Jak można spędzić wakacje?
- Którą porę roku Ty lubisz najbardziej?
- Pamiętasz jakąś swoją udaną i nieudaną wycieczkę? Dokąd jechałaś / jechałeś, z kim i czym? Co tam robiłaś / robiłeś? Kiedy wróciłaś / wróciłeś?

ĆWICZENIE 2

Wyraź swoje emocje. Wymyśl inne sytuacje.

Fajnie. To super! Rewelacja! Ale ekstra! Bomba! Fantastycznie!

E, no… Bez sensu! Katastrofa! No, niestety! Jaki żal! Ale wstyd!

- Jutro nie będzie lekcji – jedziemy do aquaparku.
- Jutro 1 IX, wracamy do szkoły.
- Za tydzień jedziecie z III klasą na wycieczkę do Kijowa.
- Jutro nie będzie lekcji – jedziemy do filharmonii.
- Jak było na szkolnej dyskotece?
- Na wakacjach jedziemy do babci na całe dwa miesiące.
- No i jak ci się podobał ten film o dinozaurach?
- Fajnie było na sankach?
- Jak było na nartach?
- Chłopcy, proszę tańczyć z dziewczynami!
- _____

ĆWICZENIE 3

Na wzór opowiadania Darka ułóż własne opowiadanie pod tytułem „Moja ulubiona pora roku – jeden dzień”.

ĆWICZENIE 4

Jak widzi zimę autor wiersza – Józef Czechowicz? Jaka jest pogoda? Co robią ludzie? Jakie będą święta? Jak Ty widzisz zimę? O czym jeszcze napisałbyś w wierszu? O czym byś nie pisał?

Zima

Pada śnieg, prószy śnieg,
wszędzie go nawiało.
Dachy są już białe.
Na ulicach biało.
Strojne w biel,
srebrny puch
latarnie się wdzięczą.
Dziń – dziń – dziń – dziń –
dzwonki sanek brzęczą.
Pada śnieg, prószy śnieg,
bielutki jak mleko.
W sklepach gwar,
w sklepach ruch:
– Gwiazdka niedaleko.
Jeszcze dzień, jeszcze dwa
chłopcy i dziewczynki,
będą stać niby las na rynku choinki.

Przypadki i liczby rzeczowników

Rzeczowniki odmieniają się

przez przypadki | **przez liczby**

M.	mianownik	kto?	co?	**H.**
D.	dopełniacz	kogo?	czego?	**P.**
C.	celownik	komu?	czemu?	**Д.**
B.	biernik	kogo?	co?	**З.**
N.	narzędnik	kim?	czym?	**O.**
Msc.	miejscownik	(o) kim?	(o) czym?	**M.**
W.	wołacz			**K.**

liczba pojedyncza
uczeń, pani, książka, dom, muzeum

liczba mnoga
uczniowie, panie, książki, domy, muzea

ĆWICZENIE 5

Przeczytaj wiersz Romana Pisarskiego. Wypisz w kolumny rzeczowniki użyte w liczbie pojedynczej i liczbie mnogiej.

Dwie liczby

Wszystkie dzieci, nawet małe,
zaraz nam przypomnieć mogą,
że odróżnia się dwie liczby:
pojedynczą oraz mnogą.
Pojedynczej używamy,
gdy o jednej rzeczy mowa.
Mówi się więc: jedna świeca,
gruszka, kamień, kwiat czy sowa.
Oczywiście w liczbie mnogiej
mówi się już: świece, gruszki,
kwiaty, sowy czy kamienie, buty,
stoły czy poduszki.

Rozróżniamy rzeczowniki żywotne i nieżywotne

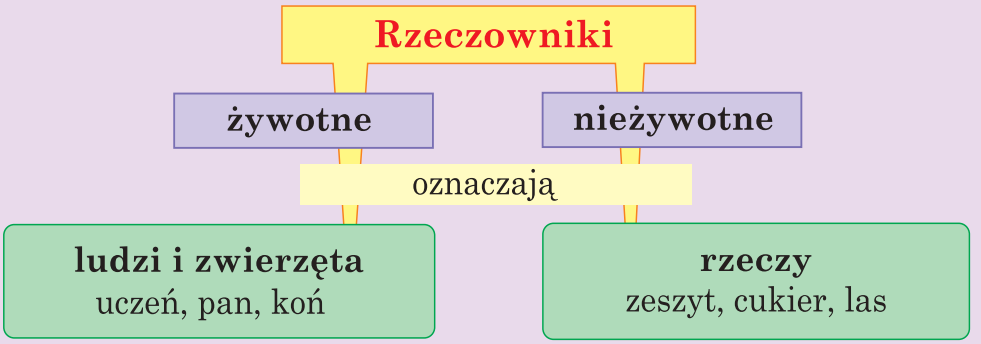

ĆWICZENIE 6

Wypisz do jednej kolumny rzeczowniki żywotne, do drugiej – nieżywotne.

Dziewczynka, niezapominajka, pies, woda, chłopczyk, ziemia, koń, książka, ojciec, chleb, matka, dom, krowa, osoba, zwierzę, roślina, żyto, jaskółka, rzecz, zeszyt, tęcza, górnik, las, krzesło, dąb, dynia, uczennica, kot, miód, pszczoła, cukier, grusza, wróbel.

rzeczowniki żywotne	rzeczowniki nieżywotne

Odmiana rzeczowników rodzaju nijakiego typu: *niebo, pole, muzeum* w liczbie pojedynczej

M.	nieb**o**	pol**e**	słonk**o**	muzeum	**H.**
D.	nieb**a**	pol**a**	słonk**a**	muzeum	**P.**
C.	nieb**u**	pol**u**	słonk**u**	muzeum	**Д.**
B.	nieb**o**	pol**e**	słonk**o**	muzeum	**З.**
N.	nieb**em**	pol**em**	słonk**iem**	muzeum	**O.**
Msc. (o)	nieb**ie**	pol**u**	słonk**u**	muzeum	**M.**
W.	nieb**o**	pol**e**	słonk**o**	muzeum	**K.**

Rzeczowniki zakończone na ***-o***, ***-e*** w DOPEŁNIACZU mają końcówkę ***-a***, w CELOWNIKU ***-u*****.** BIERNIK i WOŁACZ są równe MIANOWNIKOWI. NARZĘDNIK ma końcówkę ***-em*** (w języku ukraińskim ***-ом*** i ***-ем*** (*сел-ом, пол-ем*)).

W MIEJSCOWNIKU rzeczowniki na ***-e*** oraz na ***-ko***, ***-go***, ***-cho*** mają końcówkę ***-u***, a rzeczowniki kończące się na ***-o*** końcówkę ***-e***, tutaj zachodzi wymiana tematowej spółgłoski: **t→ć** (*la**t**o* – *le**ci**e*), **r→rz** (*pió**r**o* – *pió**rz**e*), **d→dź** (*ron**d**o* – *ron**dzi**e*), **st→ść** (*mia**st**o* – *mie**ści**e*) i in.

W liczbie pojedynczej rzeczowniki zakończone na ***-um***, np. *muze**um**, centr**um**, konserwatori**um**, lice**um**, gimnazj**um**, stypendi**um***, we wszystkich przypadkach mają taką samą formę.

PAMIĘTAJ:

Wyrazy zakończone na ***-ko***, ***-go*** mają w NARZĘDNIKU ***-i-*** przed ***-em***: *oko – ok**iem**, tango – tang**iem***.

ĆWICZENIE 7

Rzeczowniki w nawiasach zapisz w odpowiednim przypadku.

Książka leży na (biurko). Na (morze) była burza. Byłem w (kino). Poprawiam (zdanie) w (ćwiczenie). Powtarzamy każ-

de nowe (słowo) w (zadanie). Kwiatek stoi na (okno). Czy byłeś w (miasto)? Kto mieszka w tym (mieszkanie)? Uczniowie piszą (dyktando). Na dzisiaj nie mamy żadnego (ćwiczenie). Mama kupiła świąteczne (ciasto). Od dzisiaj w (muzeum) nowa wystawa.

ĆWICZENIE 8

Przetłumacz na język polski.

У цьому музеї дуже цікаво. У центрі нашого міста є пам'ятник і музей. У цьому реченні є нове слово. Після занять ми йдемо в кіно. На уроці польської мови учні пишуть диктант. Я люблю хліб з маслом. Літом дорослі і діти відпочивають на морі або в горах. Восени селяни мають багато роботи у полі. Моя сестра вчиться в ліцеї, а брат у гімназії.

ĆWICZENIE 9

Ułóż zdania z wyrazami: *centrum, zdanie, słońce, niebo, jezioro, ćwiczenie.*

ĆWICZENIE 10

Uzupełnij według wzoru.

WZÓR: To jest kino. Byłem w kinie.

To jest muzeum.	Byłem w _____.
To jest mieszkanie.	Byłam w _____.
To jest liceum.	Byliście w _____.
To jest auto.	Byłem w _____.
To jest miasto.	Byliśmy w _____.
To jest piętro.	On był na _____.
To jest pole.	Oni byli w _____.
To jest futro.	Pan był w _____.
To jest przedszkole.	Dziecko było w _____.
To jest ćwiczenie.	Błędy były w _____.

ĆWICZENIE 11

Uzupełnij według wzoru i przetłumacz.

WZÓR: To jest pokój i okno. Mamy pokój z oknem.

To jest piórnik i pióro.	Mam piórnik z _____.
To jest las i jezioro.	Widzimy las z _____.
To jest bułka i masło.	Masz bułkę z _____.
To jest podwórko i drzewo.	Widzimy podwórko z _____.
To jest park i boisko.	W mieście jest park z _____.
To jest mama i dziecko.	Widzisz tę mamę z _____.
To jest kawa i mleko.	Na śniadanie była kawa z _____.

ĆWICZENIE 12

Wypisz z wiersza Marii Terlikowskiej rzeczowniki rodzaju nijakiego i ułóż z nimi zdania.

Kalendarz pełen radości

Nowy Rok. Dwa krótkie słowa
i wszystko będzie od nowa:
styczeń, i luty, i marzec.
Bałwanki, sanki, sasanki,
ciepły wiatr wydmie firanki
i już się wiosna pokaże.
Powrócą ptaki z południa,
las się rozśpiewa jak lutnia:
Kwiecień, maj –
dwa pachnące miesiące.

A potem stanie przed domem
czerwiec z koszykiem poziomek,
czerwiec promienny jak słońce.
A lipiec przysiądzie na lipie,
miodowym kwiatem posypie,
zapachnie żniwem i żytem.
Potem nad sadem rozbłyśnie
sierpień rumiany jak wiśnie,
sierpień okryty błękitem.

Srebrny od nitek pajęczyn
wrzesień dzwonkami zadźwięczy:
– Dzieci już pora do szkoły!
Ech, pora kolorowa,
błyszcząca, kasztanowa –
październik, październik wesoły!
Listopad – wiatr jak latawiec
i biały szron na murawie,
i chmury śniegiem pachnące.

Grudzień z choinką
i w szubie. Lubię choinkę
i grudzień lubię,
cały rok – wszystkie miesiące.

Czas przyszły czasownika *być*

być

liczba pojedyncza	liczba mnoga
1. [ja] **będę**	1. [my] **będziemy**
2. [ty] **będziesz**	2. [wy] **będziecie**
3. on, pan **będzie**	3. oni, panowie **będą**
ona, pani **będzie**	one, panie **będą**
ono **będzie**	oni, państwo **będą**

ĆWICZENIE 13

Zapisz czasownik *być* w odpowiedniej formie w czasie przyszłym.

Jutro (ty) _____ w kinie. Latem _____ mało chmur i dużo słońca. Jesienią _____ dużo owoców. Na śniadanie _____ bułki z masłem. Na wakacjach (wy) _____ nad morzem. W sierpniu (my) _____ nad jeziorem. Po zajęciach (ja) _____ mieć czas wolny.

ĆWICZENIE 14

Przetłumacz na język polski.

У четвер ми будемо в центрі міста.
На обід буде картопля з м'ясом.
У липні Олег буде на морі, а я в селі.
Скоро буде літо.
Взимку буде холодно.
У січні і квітні будуть свята.
Завтра ви будете на спортивному майданчику.
Завтра ви будете на стадіоні.
На дитячому майданчику будуть нові лавки і гойдалки.

ĆWICZENIE 15

Zapisz czasownik *być* w odpowiedniej formie.

Dzisiaj _____ niedziela, jutro _____ poniedziałek.
Teraz _____ kwiecień, za miesiąc _____ maj.
Miesiąc temu _____ marzec.
W styczniu (my) _____ w górach.
Ty dzisiaj _____ w muzeum, a ja _____ jutro.
W zeszłym roku (wy) _____ nad morzem.
W niedzielę państwo Kowalscy _____ w filharmonii na koncercie.
Jutro pani Nowak _____ miała z nami zastępstwo na angielskim.

ĆWICZENIE 16

Ułóż według wzorów zdania, wymieniając dni tygodnia i miesiące.

WZÓR A: Wczoraj była sobota. Dzisiaj jest niedziela. Jutro będzie poniedziałek.

WZÓR B: Przed tygodniem był styczeń. Teraz jest luty. Za miesiąc będzie marzec.

ĆWICZENIE 17

Odpowiedz na pytania.

- Gdzie byłeś wczoraj po lekcjach?
- Jak myślisz, gdzie będzie Darek latem?
- Co będzie jutro na śniadanie?
- Jakie będzie zadanie na jutro?
- Czy będziesz w niedzielę w muzeum?
- Jaka pogoda będzie jesienią?
- Gdzie teraz jesteś?
- Gdzie byłeś wczoraj o tej godzinie?

- Co będziesz robić za miesiąc o tej porze?
- Kim będziesz za 10 lat?

ĆWICZENIE 18

Przeczytaj i przetłumacz komunikaty o pogodzie.

Nadal zimno

Dziś w kraju będzie zachmurzenie duże i umiarkowane. Miejscami wystąpią przelotne opady śniegu lub śniegu z deszczem. Temperatura maksymalna w dzień od czterech stopni Celsjusza na południowym wschodzie do dziewięciu stopni Celsjusza na południowym zachodzie. Wiatr będzie słaby i umiarkowany, północny i zachodni.

W Warszawie i Łodzi będzie zachmurzenie umiarkowane i duże z przelotnymi opadami śniegu lub deszczu ze śniegiem. Temperatura minimalna w nocy – dwa stopnie, temperatura maksymalna w dzień plus siedem stopni.

Możliwe burze

Dziś w kraju będzie zachmurzenie duże, z większymi przejaśnieniami we wschodniej połowie kraju. Miejscami, głównie na zachodzie i południu Polski, będą opady deszczu i lokalne mgły.

W Warszawie i Łodzi będzie zachmurzenie duże z większymi przejaśnieniami. Okresami będzie deszcz, a także możliwa burza. Temperatura minimalna w nocy około +8° C, temperatura maksymalna w dzień około +14° C. Wiatr słaby i umiarkowany, zmienny.

ĆWICZENIE 19

Ułóż komunikat pogody na dzisiaj i na jutro dla Twojej miejscowości.

Oznaczanie miękkości. Zapisywanie głoski [j]

Miękkość spółgłosek oznaczamy

kreską nad literami ś, ź, ć, dź, ń

- na końcu wyrazu → koń, gość, Łódź
- na początku i w środku wyrazu przed spółgłoską → śnieg, dźwięk, słońce

literą i przed samogłoską → niebo, ziemia, ciasto, dzień

Słyszany dźwięk [j] zapisujemy jako literę „j”

na początku wyrazów	jabłko, jesień, jutro
na końcu wyrazów	mój, pokój, czytaj
w środku wyrazów po samogłoskach	moje, Kijów, zając, bajka
w środku wyrazów tylko po spółgłoskach c, z, s	Rosja, lekcja, Azja
po przedrostkach	odjechać, nadjechać, podjechać, zjeść, wjechać, zjechać

PAMIĘTAJ:

W pozostałych przypadkach zapisujemy dźwięk *[j]* literą *„i”*, np.: *miasto, biały, Maria, radio.*

ĆWICZENIE 20

Przepisz wyrazy, uzupełniając je literą „i” lub „j”.

P□es, lekc□a, k□osk, wakac□e, fer□e, Gruz□a, Słowac□a, part□a, rad□o, przy□echać, Zof□a, akwar□um, b□egać, akc□a, piwon□a, elewac□a, b□ały, arm□a, histor□a, delegac□a, p□ana, □askółka, □eż, z□eść, ob□aśniać, lin□a, komis□a, s□ostra.

ĆWICZENIE 21

Przetłumacz na język polski i zapisz poprawnie.

Данія, Норвегія, Швеція, Болгарія, ластівка, радість, злість, слід, слон, лялька, вечеря, акція, завтра, осінь, в'їзд, земля, зерно, мітла, Київ, фіолетовий, няня, весна, літо, армія, сестра, бабця, заїзд, лінія, делегація, історія, Аліція, тіло.

ĆWICZENIE 22

Przepisz zdania i podkreśl w wyrazach spółgłoski miękkie: *ś*, *ź*, *ć*, *ń*, *dź*.

Wiosną las zielenieje. Roztopił się śnieg. Jest dużo wody w rzekach. Słonko świeci długo i mocno. Dzieci bawią się na placach zabaw. W niedziele rodziny chodzą na spacery. Wieje świeży wiatr. Wszystko kwitnie. Ziemia pachnie…

ĆWICZENIE 23

Przetłumacz na język polski.

Олег і Тарас люблять разом проводити вільний час.
Вони часто з батьками їздять на велосипедні прогулянки.
Рік має дванадцять місяців, але хлопці в будь-яку пору року знаходять для себе багато цікавого.

Зимою дуже багато снігу.

У дітей канікули.

Вони охоче з'їжджають на санках і лижах, катаються на ковзанах.

Весною є гарна погода.

Світить сонечко, небо чисте.

У червні, липні і серпні учні мають канікули.

Першого вересня розпочинається навчальний рік.

ĆWICZENIE 24

Wymawiaj dokładnie i szybko.

Siedziała małpa na płocie i żarła słodkie łakocie.

Opactwo oo. Benedyktynów w Tyńcu (Kraków)

◆ LEKCJA 5

Lekcja języka polskiego w szkole Darka

Nauczycielka: Nasza szkoła nawiązała kontakt ze Szkołą Średnią nr 22 w Stryju, na Ukrainie, gdzie dzieci uczą się języka polskiego. Planujemy wymianę: oni przyjadą do nas, my pojedziemy do nich. W Stryju urodził się Kornel Makuszyński, autor znanych wam *Przygód Koziołka Matołka*. Jutro na informatyce będziecie „czatować" z uczniami klasy VI b z tamtej szkoły, pomyślcie, jakie pytania chcielibyście im zadać.

Ania: To tam w Stryju są Polacy?

Nauczycielka: Poza Polską też mieszkają Polacy, na Wschodzie i na Zachodzie, na Ukrainie też. Ale polskiego uczą się nie tylko Polacy, akurat w tej szkole w Stryju większość uczniów to Ukraińcy.

Marta: To jak oni się uczą, jak nie mówią po polsku?

Nauczycielka: No właśnie uczą się mówić, pisać, czytać, rozmawiać, a nawet kupować, telefonować, pytać o godzinę, o drogę. Układają dialogi „W sklepie" i „U lekarza". Ich lekcje języka polskiego są trochę inne od naszych. Słuchają nagrań w języku polskim, oglądają specjalne filmy, na tych lekcjach polskiego uczą

się też tego, czego wy na geografii i historii: o Polsce. Ale też robią to, co my: czytają wiersze, uczą się ich na pamięć, uczą się ortografii, piszą na tablicy, piszą testy i sprawdziany, mają zadania domowe, korzystają ze słowników.

Dagmara: I trudno tak nauczyć się polskiego „od zera”?

Nauczycielka: Dla Ukraińców nie jest to tak trudne jak na przykład dla Japończyków, ale muszą pracować – dla wielu z nich jest to język obcy, jak dla nas rosyjski czy angielski, choć angielski jest, oczywiście, trudniejszy.

Wojtek: A tam na Ukrainie uczą się też innych języków obcych?

Nauczycielka: Oczywiście, jak u nas – angielskiego, niemieckiego, francuskiego, hiszpańskiego, rosyjskiego i wielu innych. Dobrze, to jakie pytania im zadacie?

Piotr: To ja mam pytanie: *Jak długo uczysz się języka polskiego*?

Monika: I ja mam: *Gdzie mieszkasz? Co lubisz robić? Czym się interesujesz*?

MINISŁOWNICZEK

- **Szkoła:** wejście, szatnia, korytarz, sala gimnastyczna, biblioteka, pokój nauczycielski, klasa matematyki, gabinet biologii, klasa V a, gabinet dyrektora, dzwonek na lekcje, dzwonek na przerwę, podział godzin.
- **Klasa szkolna:** ławka, tablica, kreda, godło państwowe, szafki, półki, tablice, mapy, tablica interaktywna, rzutnik multimedialny, stolik, krzesło, biurko nauczyciela, kwiatki.
- **Lekcja:** temat lekcji, pytanie, odpowiadać przy tablicy, zgłaszać się, usprawiedliwić się, usprawiedliwić nieobecność, zgłosić np. (nieprzygotowanie), zgłosić brak zadania, wyjść do toalety, prosić o powtórzenie pytania, być pytanym, odpowiadać, dostać ocenę (szóstkę, piątkę, czwórkę, czwórkę plus (z plusem), tróję, dopa (dopuszczalną), jedynkę, pisać sprawdzian, lekcja polskiego, matematyki, angielskiego, przyrody, wf-u [wuefu] – wychowania fizycznego, plastyki, muzyki, kółko informatyczne, dziennik, wpisać ocenę do dziennika, zaznaczyć obecność w dzienniku, sprawdzać obecność, być obecnym, być nieobecnym, mieć nieobecność.
- **Tornister:** książki, zeszyty, zeszyty ćwiczeń, podręczniki, piórnik, długopis, gumka, ołówek, kredki, farby, pędzelek, linijka, ekierka, flamastry (mazaki), korektor, pióro, tablet, laptop.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Co wydarzy się jutro na informatyce?
- Co mają przygotować uczniowie?
- O czym informuje uczniów nauczycielka?
- Co możesz powiedzieć o nauce języka polskiego w Stryju?
- Jakie pytania już przygotowali uczniowie klasy Darka?
- Jakie pytania Ty byś zadała / zadał?

ĆWICZENIE 2

Jak to powiesz?

- Witasz nauczyciela w szkole rano.
- Witasz panią woźną w szkole rano.
- Witasz dyrektora szkoły rano.
- Nazywasz się Adam Nowak, odpowiadasz, że jesteś na lekcji, np.
  Nauczyciel: *Adam Nowak?*
  Ty: _____
- Odpowiadasz nauczycielowi, że kolegi dzisiaj nie ma na lekcji, np.
  Nauczyciel: *Anna Kowalska*?
  Ty: _____

- Prosisz nauczyciela o możliwość wyjścia z klasy, np. do toalety.
- Usprawiedliwiasz swoje spóźnienie.
- Zgłaszasz nieprzygotowanie do lekcji.
- Zgłaszasz brak zadania domowego.
- Prosisz o powtórzenie pytania.
- Prosisz o pożyczenie długopisu (kolegę, nie nauczyciela!!!).
- Nie możesz pożyczyć koledze długopisu.
- Pożyczasz koledze długopis.
- Mówisz, że nie rozumiesz pytania. Prosisz o wyjaśnienie.
- Prosisz o zaznaczenie obecności w dzienniku.
- Prosisz o wcześniejsze zwolnienie z lekcji.

Czy mogę wyjść do toalety? Przepraszam za spóźnienie. Przepraszam, chciałbym zgłosić nieprzygotowanie. Przepraszam, ale zapomniałem zadania. Czy mogłaby pani / mógłby pan powtórzyć pytanie? Masz pożyczyć długopis? Nie mogę, mam tylko jeden. Jasne, masz. Przepraszam, nie rozumiem pytania, czy mógłby pan / mogłaby pani wyjaśnić to pytanie? Przepraszam, czy mogłaby pani / mógłby pan zaznaczyć mi obecność, bo się spóźniłem? Czy mógłbym dziś wcześniej wyjść z lekcji? Jestem / obecny / obecna. Nie ma jej / nie ma go / nieobecna / nieobecny.

ĆWICZENIE 3

Przeczytaj dwie zwrotki wiersza Romana Pisarskiego. Co wiesz o historii języka polskiego i ukraińskiego? Dlaczego są do siebie podobne? Czego już nauczyłeś się o języku polskim? Czy tak samo jest w języku ukraińskim?

O mowie polskiej

Powoli rosła nasza mowa,
początek jej daleki.
Powoli gromadziła słowa
przez wieki, długie wieki.
(…)

Poprzez stulecia ustalała
zwyczaje swe i prawa
ta mowa dzisiaj tak dojrzała
dla myśli tak łaskawa.
(…)

ĆWICZENIE 4

Zadaj pytania nauczycielowi.

Kiedy i gdzie _____.
Jakie są _____.
Kto _____.
Skąd _____.

najstarsze zabytki języka polskiego?
napisał pierwszą polską gramatykę?
powstał współczesny język polski?
się biorą nowe słowa w języku polskim?

ĆWICZENIE 5

Posłuchajcie *Bogurodzicy*, najstarszego zabytku języka polskiego z XIII wieku. Czy zrozumieliście słowa? Czy są tam słowa, które dziś są używane w języku ukraińskim? Dlaczego są lub nie ma? Czy wiecie, czym była (i jest) *Bogurodzica* dla Polaków?

Odmiana rzeczowników deklinacji żeńskiej (twardotematowych) zakończonych na *-a* w liczbie pojedynczej

M.	szkoł**a**	siostr**a**	kobiet**a**	pogod**a**	**H.**
D.	szkoł**y**	siostr**y**	kobiet**y**	pogod**y**	**P.**
C.	szkol**e**	siostrz**e**	kobiec**ie**	pogodz**ie**	**Д.**
B.	szkołę	siostrę	kobietę	pogodę	**З.**
N.	szkołą	siostrą	kobietą	pogodą	**O.**
Msc. (o)	szkol**e**	siostrz**e**	kobiec**ie**	pogodz**ie**	**M.**
W.	szkoł**o**!	siostr**o**!	kobiet**o**!	pogod**o**!	**К.**

M.	książk**a**	uwag**a**	much**a**	**H.**
D.	książk**i**	uwag**i**	much**y**	**P.**
C.	książc**e**	uwadz**e**	musz**e**	**Д.**
B.	książkę	uwagę	muchę	**З.**
N.	książką	uwagą	muchą	**O.**
Msc. (o)	książc**e**	uwadz**e**	musz**e**	**M.**
W.	książk**o**!	uwag**o**!	much**o**!	**К.**

Rzeczowniki deklinacji żeńskiej (twardotematowe) zakończone na ***-a*** w DOPEŁNIACZU mają końcówkę ***-y***, po ***k*** i ***g*** ***-i***; w CELOWNIKU i MIEJSCOWNIKU występuje wymiana spółgłosek: **k→c**, **g→dz**, **r→rz**, **t→ć**, **d→dź**, **ł→l**, **ch→sz**, **s→ś** i in. W BIERNIKU zawsze jest końcówka ***-ę***, w NARZĘDNKU ***-ą***, WOŁACZ ma końcówkę ***-o***.

ĆWICZENIE 6

Wyrazy w nawiasach zapisz w odpowiedniej formie.

Dostałem (jedynka), jak ja to powiem (mama)? Tata nie dał mi do (szkoła) (kanapka). (Irena) i Natalia wracają z (bibliote-

ka). O (godzina) dziesiątej przyjdzie koleżanka. Jedziemy na (wycieczka) szkolną do (Warszawa). Mieliśmy gości z (Połtawa). Zdania przepisujemy z (książka). Proszę popatrzeć na tę (mapa). Kupuję kwiaty (mama). Turyści jadą z (Warszawa) do (Połtawa). Przyjechali goście z (Oława).

ĆWICZENIE 7

Uzupełnij końcówki rzeczowników rodzaju żeńskiego.

Z naszą nauczycielk jedziemy na wycieczk. Piotr lubi gr w piłk i jazd na rowerze ze swoją klas. Na szkolnym korytarzu spotkaliśmy Iren z mam. W naszej klasi zawsze mam potrzebną książk pod ręk. Atlas geograficzny wpadł mi za szaf. Ola jest córk nauczyciela. Na przerwie pijemy mleko albo herbat z cytryn. Mamy nową szkoł z bardzo ładną bibliotek.

ĆWICZENIE 8

Zmień zdania według wzoru.

WZÓR: To jest siostra. Daję prezent siostrze.
Mówimy o siostrze.

W klasowym akwarium jest ryba. Dajesz karmę _____. Znajdźcie informacje o tej _____ w Internecie.

To jest owocowa herbata. Przypatrz się tej _____. W tej _____ coś pływa!

Nasza pani od historii to bardzo mądra i piękna kobieta. Na Dzień Nauczyciela miło dać kwiaty takiej _____. Powinien być film o takiej _____.

To jest moja mama. Życzę _____ wszystkiego najlepszego! Pamiętam o _____ – dziś są jej imieniny.

W naszej klasie panuje zgoda między chłopakami i dziewczynami. Dążymy ku _____. Inne klasy nie żyją w takiej _____.

ĆWICZENIE 9

Przetłumacz na język polski.

На письмовому столі лежить книжка. У цій книжці багато малюнків. Книжку можна взяти у бібліотеці. У книгарні зараз немає потрібної книжки. З книжкою гарно відпочиваємо. У старій книжці бракує сторінок.

Podział czasowników na koniugacje

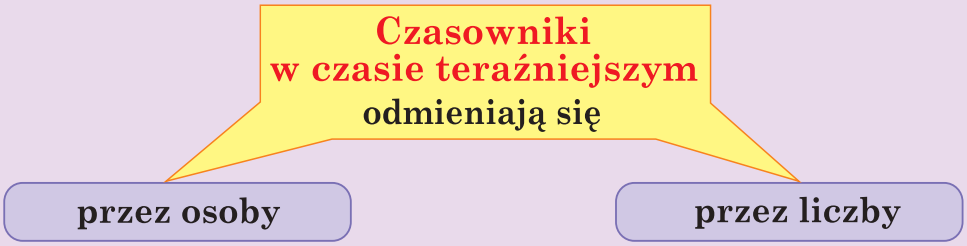

Podstawowa forma czasownika (tylko nazywająca czynność) nazywa się **bezokolicznikiem**, na przykład: *pisać, ćwiczyć, biegać, jeść*. W tej formie czasownik znajdziemy w słowniku.

Odmiana czasowników przez osoby i liczby nazywa się **koniugacją**.

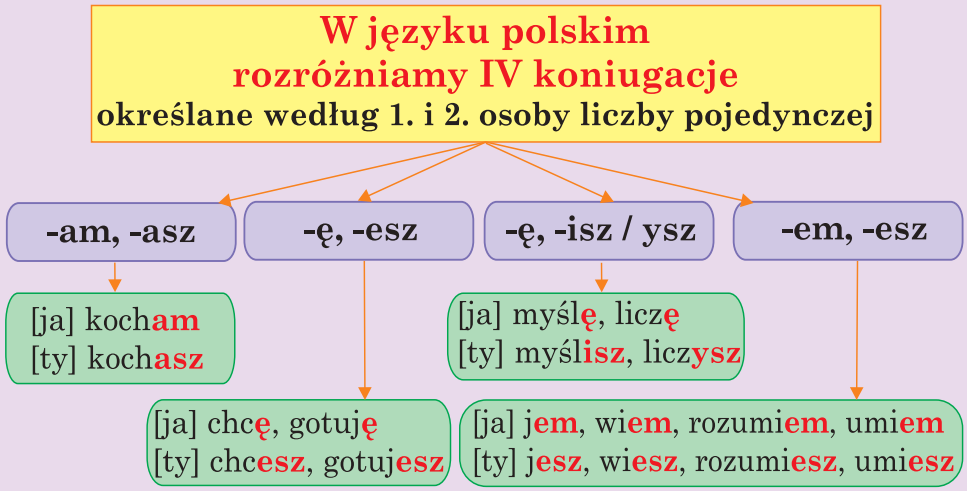

W języku ukraińskim istnieją zaś dwie koniugacje rozróżniane według 3. osoby liczby mnogiej (***-уть, -ють*** – *готують*, ***-ать, -ять*** – *роблять*).

Odmiana czasowników koniugacji *-am, -asz* i *-em, -esz* w czasie teraźniejszym

liczba pojedyncza						
	czytać	**znać**	**jeść**	**wiedzieć**	**umieć**	**rozumieć**
1. [ja]	czytam	znam	jem	wiem	umiem	rozumiem
2. [ty]	czytasz	znasz	jesz	wiesz	umiesz	rozumiesz
3. on – pan	czyta	zna	je	wie	umie	rozumie
ona – pani						
ono						
liczba mnoga						
1. [my]	czytamy	znamy	jemy	wiemy	umiemy	rozumiemy
2. [wy]	czytacie	znacie	jecie	wiecie	umiecie	rozumiecie
3. oni – panowie	czytają	znają	jedzą	wiedzą	umieją	rozumieją
oni – państwo						
one – panie						

PAMIĘTAJ:

Czasowniki ***wiedzieć*** i ***znać*** w języku ukraińskim mają znaczenie – ***знати***.

Czasownika ***wiedzieć*** używamy z pytaniem o kim? o czym? Na przykład: *Wiem o zadaniu na dzisiaj. Wiemy, że jutro pójdziemy do muzeum. Czy wiecie, gdzie jest ten uczeń?*

Czasownika ***znać*** używamy z pytaniem kogo? co? Na przykład: *Znam twojego brata. Czy znasz język polski?*

ALE – **UWAGA!** *Wiem wszystko. Nic nie wiem.*

ĆWICZENIE 10

Kto powiedział „Wiem, że nic nie wiem”?

ĆWICZENIE 11

Ułóż zdania, używając czasownika *znać* w odpowiedniej formie.

[Ja]	*znać*	ten wiersz.
[Ty]		język angielski.
Zbyszek		tego pana.
Teresa		tę szkołę.
Dziecko		drogę na szkolne boisko.
[My]		swój kraj.
[Wy]		naszą panią woźną.
Uczniowie		regulaminy szkoły i klasy.
Studentki		nowy podział godzin.
Panowie		dużo żartów.
Pani		współczesną poezję.
Państwo		swoich sąsiadów.

ĆWICZENIE 12

Uzupełnij zdania wyrażeniami z ramki.

1. Wiem o _____.
2. Czy wiesz, że w poniedziałek będzie _____?
3. Kto wie, co _____ na jutro?
4. Wiemy, że _____ trzeba dużo pracować.
5. Wiecie, gdzie jest _____?

sprawdzian z matematyki; jutrzejszym zadaniu z polskiego; sala gimnastyczna, było zadane; przed egzaminami

ĆWICZENIE 13

Dobierz odpowiednie formy czasowników *wiedzieć* i *znać*.

Czy [wy] _____, kto otworzył okno? [My] nic nie _____ o tych słownikach. [Wy] _____ tę reklamę, jak przychodzi uczeń do szkoły? On _____, gdzie

jest Warszawa. Tadek _____ o szkolnym przedstawieniu. Uczniowie _____ ten wiersz na pamięć. Co [ty] _____ na ten temat? [Wy] nic nie _____ o nowej uczennicy? Każdy chciałby _____ swoją przyszłość.

ĆWICZENIE 14

Przetłumacz na język polski.

Ти знаєш цього вчителя?
Ми знаємо багато польських слів.
Діти знають про цей випадок.
Чи мама знає, коли вони повернуться?
Ти не знаєш, де моя кулькова ручка?
Ми знаємо цю співачку.
Тарас знає цей вірш напам'ять.
Оля знає нову учениці.
Я знаю це місто.
Я знаю про це свято.
Учні знають про видатного поета.
Вони знають коротшу дорогу.

ĆWICZENIE 15

Odmień w czasie teraźniejszym czasowniki: *słuchać, oglądać, powtarzać, korzystać, rozmawiać, powiedzieć, czekać***.**

ĆWICZENIE 16

Czasowniki w nawiasach wypowiedz w odpowiedniej formie.

Dzieci (pożyczać) książki w bibliotece. Czy każdy (kochać) swoją ojczyznę? Czy Oleg (wiedzieć), że jego siostra już przyjechała? [My] (Wołać) na niego, żeby poczekał. W szkole [wy] (zbierać) punkty z zachowania. [Ja] (Znać) ten wiersz na pamięć. [My] (Nie umieć) tańczyć poloneza! Czy pani (wiedzieć), która jest godzina?

ĆWICZENIE 17

Uzupełnij zdania formami czasownika *czytać* według wzoru.

WZÓR: [Ja] czytam gazetę.

[Ty] _____ SMS od kolegi.
[My] _____ lekturę z polskiego.

[Ja] _____ reklamę.
[Wy] _____ wiersz Mickiewicza.
On _____ lekcję z podręcznika.
Oni _____ ogłoszenie.
Ona _____ e-mail od koleżanki.
One _____ czytankę z elementarza.
[Ty] _____ powieść.
[My] _____ książkę.
Pan _____ gazetę.
Pani _____ po hiszpańsku.
Panie _____ o modzie.
Panowie _____ stare dokumenty.
Państwo _____ napisy.
Pani _____ na ekranie.

ĆWICZENIE 18

Przetłumacz na język polski.

Бабця розповідає про свою внучку.
Вони (дівчатка) збирають зошити в класі.
Я дивлюся на новий монітор.
Ви в школі маєте багато книжок.
Ми любимо свою батьківщину.
Яку іноземну мову ти знаєш?
Вони чекають на результати тесту.
Хто знає щось про його сестру?
Учень вітає вчительку.
Ти вже довго чекаєш на автобус ?

ĆWICZENIE 19

Uzupełnij zdania formami czasownika *rozmawiać* według wzoru i przetłumacz.

WZÓR: Ja rozmawiam po polsku.

[My] _____ biegle po angielsku.
[Ty] _____ źle po francusku.
On _____ słabo po ukraińsku.
Ona _____ po bułgarsku.
One _____ dobrze po hiszpańsku.
[Wy] _____ po czesku.
Ono _____ trochę po słowacku.
Oni _____ bardzo dobrze po niemiecku.
Pan _____ po litewsku.
Pani _____ po rosyjsku.
Państwo _____ po japońsku.
Panowie _____ po grecku.
Panie _____ po portugalsku.
Pan _____ po węgiersku.

ĆWICZENIE 20

Wypisz z tekstu czasowniki. Utwórz od nich formę bezokolicznika.

Oleg i Taras mieszkają we Lwowie. Często po szkole spotykają się z kolegami na Rynku. W swojej szkole mają lekcje języka polskiego, już trochę rozmawiają po polsku, oglądają polską telewizję i słuchają radia. Ich nauczycielka języka polskiego nazywa się Oksana Kowal. Wakacje spędzają nad morzem, odpoczywają i chętnie pływają. W maju wybierają się na wycieczkę do Polski. Rok szkolny zaczyna się we wrześniu, ale wakacje w czerwcu.

Forma osobowa	**Bezokolicznik**
mieszkają	*mieszkać*

ĆWICZENIE 21

Ułóż zdania z wyrażeniami (postaraj się, żeby zdania miały związek ze szkołą, np. *Jesienią, kiedy zaczyna się rok szkolny, opadają liście***).**

Opadają liście; mam zadanie; wyglądacie przez okno; zrywamy róże; opowiadasz bajkę; rozmawiają w klasie; przeprasza nauczycielkę za; gada z koleżanką; witamy nauczycielkę; żegnacie zimę; czytam e-maila.

ĆWICZENIE 22

Przeczytaj te informacje o Polsce i dokończ pytania,wstawiając czasowniki *znać* **i** *wiedzieć* **w odpowiedniej formie.**

Czy _____, ilu _____?
Czy _____, ile wynosi _____?
Czy _____, jakie miasto jest _____?
Czy _____ dwie historyczne _____?
Czy _____ polski _____?
Czy _____, które _____?
Czy _____, która polska rzeka _____?

Czy _____, kiedy był _____?

Czy _____, jak w latach 1945 – 1989 (tysiąc dziewięćset czterdzieści pięć, tysiąc dziewięćset osiemdziesiąt dziewięć) nazywała się _____?

Czy _____, od kiedy Polska jest w _____?

Liczba mieszkańców: 38 (trzydzieści osiem) milionów.

Powierzchnia: 312 685 (trzysta dwanaście tysięcy sześćset osiemdziesiąt pięć) km^2 (kilometrów kwadratowych).

Stolica: Warszawa (stolice historyczne: Gniezno, Kraków).

Hymn: *Jeszcze Polska nie zginęła…* (*Mazurek Dąbrowskiego*).

Największe miasta: Warszawa, Łódź, Kraków, Wrocław, Poznań…

Największe rzeki: Wisła, Odra, Warta…

Historia:

966 – chrzest Polski (historyczny początek Polski).
1569 – Unia Lubelska: Rzeczpospolita Obojga Narodów (I RP).
1795 – 1918 – Polska pod zaborami (nie ma Polski…).
1918 – 1939 – Rzeczpospolita Polska (II RP).
1939 – 1945 – okupacja niemiecko-sowiecka.
1945 – 1989 – PRL (Polska Rzeczpospolita Ludowa).
Od 1989 – Rzeczpospolita Polska (III RP).
2004 – Polska w Unii Europejskiej.

Pisownia wyrazów z ą, ę, om, on, em, en

W wyrazach rdzennie polskich piszemy **ą** lub **ę**. W niektórych wyrazach **ą** i **ę** wzajemnie się wymieniają:

dąb – dębu; ząb – zęby; ręka – rączka.

W pokrewnych wyrazach ukraińskich na ich miejscu najczęściej występuje: **a** *(**я**)*, **y** *(**ю**)*:

*święto – свя**т**о; dąb – д**у**б; gołąb – гол**у**б.*

W wyrazach obcych z pochodzenia piszemy połączenia **om**, **on**, **em**, **en**. Podobnie jest w języku ukraińskim:

*k**on**cert – к**он**церт;*
*k**om**pas – к**ом**пас;*
*cem**en**t – цем**ен**т;*
*t**em**peratura – т**ем**пература.*

ĆWICZENIE 23

Przepisz zdania, podkreślając wyrazy z ą i ę. Objaśnij ich pisownię.

Na dębie wiszą żołędzie. Piję kawę i jem bułkę z marmoladą. Uczniowie czytają ciekawą książkę. Malujemy obrazek z tęczą. Oleg dostał piątkę z języka polskiego. Na szkolnym koncercie uczniowie VI c wykonują melodię ludową. Jędrek zrobił błąd w zadaniu z geometrii. W dyktandzie nie ma błędów.

ĆWICZENIE 24

Przepisz wyrazy, uzupełniając je odpowiednimi literami -ą, ę lub połączeniami liter om, on, em, en.

1. Ksi□żka. 2. Dzi□cioł. 3. M□ka. 4. W□ż. 5. B□zyna. 6. Pi□tro. 7. Prez□t. 8. P□k. 9. Elem□t. 10. P□pa. 11. K□pas. 12. Z□by. 13. K□cert. 14. D□tysta. 15. Pami□ć. 16. Łab□dź. 17. Ł□ka. 18. Rem□t. 19. Świ□to. 20. Cem□t. 21. Goł□b.

22. G sienica. 23. T peratura. 24. G ska. 25. Pi ć. 26. Pi tka. 27. T cza.

Przy wykonaniu ćwiczenia warto skorzystać ze słownika!

ĆWICZENIE 25

Wybierz 5 wyrazów z ćwiczenia 24 i ułóż z nimi zdania związane ze szkołą, np. *Na wychowaniu fizycznym poszliśmy na łąkę i graliśmy w piłkę.*

ĆWICZENIE 26

Przetłumacz na język polski.

Жолудь, дуб, пам'ять, сенс, ремонт, галузка, п'ять, дятел, концерт, рука, мука, цемент, книжка, континент, бензин, борошно, кут, бомба, помпа, мудрість, дамба, компот, гуска, цятка.

ĆWICZENIE 27

Uzupełnij wyrazy brakującymi literami. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

W prez cie dostałem ciekaw ksi żk . Zaj czki jedz zielon trawk . Paj k snuje paj czyn . Kierowca tankuje auto b zyn . Sprzedawczyni odmierza pi ćdziesi t c tymetrów wst żki. W sklepie ty i Taras wybieracie rybn k serw .

ĆWICZENIE 28

Przetłumacz na język polski.

Ми вже місяць вчимо польську мову. Наш клас гарний і світлий. Уроки польської мови цікаві. По телебаченню ми часто дивимось фільми про Польщу. Тарас крейдою пише завдання. Якщо багато працювати, то можна досягнути успіхів у вивченні іноземної мови.

ĆWICZENIE 29

Wymawiaj szybko i dokładnie.

Czarna krowa w kropki bordo
żarła trawę, kręcąc mordą,
A jej córka ryżo-raba
zdarła rogiem korę z graba.

Kościół w Stryju.

◆ LEKCJA 6

Urodziny Darka

Dziś są dwunaste urodziny Darka. W tym roku w niedzielę. Mama przygotowuje obiad, a potem będzie tort czekoladowy, a wieczorem kolacja. Mama zrobiła już sałatkę. Zaplanowany jest też spacer po osiedlu, jak będzie ładna pogoda.

Przyjadą: babcia Krysia i dziadek Krzysztof (ze strony mamy), babcia Eugenia i dziadek Stanisław (rodzice taty), ciocia Beata z wujkiem Grześkiem i dziećmi – kuzynami Darka – Pauliną, Moniką i Mariuszem (ciocia Beata to siostra taty) i ciocia Ewelina (siostra mamy) z kuzynem Darka – Bartkiem. Wszyscy przyjadą, bo chcą zobaczyć nowe mieszkanie i trochę tęsknią za Darkiem, a jeszcze bardziej za jego braciszkiem Stasiem.

Przyjechali, powitali się i zaczęli składać życzenia: zdrowia, szczęścia, dobrych ocen, fajnych kolegów, spełnienia marzeń, a ciocia Beatka to życzyła mu już nawet fajnej dziewczyny, ale to tak żartem. Życzyli, żeby zdał egzamin na kartę rowerową, żeby nauczył się angielskiego, żeby mama nie krzyczała (czyli: żeby był grzeczny). I wszystkiego, co najpiękniejsze. Dostał też prezenty: nową grę komputerową, klocki Lego, książkę o dinozaurach, starter do telefonu, słodycze, kijki do nart, mysz do komputera, grę planszową, kartę pamięci do telefonu i szalik z czapką.

Potem bawił się z kuzynami, grał z nimi na komputerze w tę nową grę, robili coś tam na swoich telefonach komórkowych, zagrali w grę planszową „Kocham cię Polsko!" (ale szybko im się znudziło), Bartek chwalił się swoim laptopem i aparatem fotograficznym (taki już jest Bartek), zjedli paluszki, wypili sok pomarańczowy, nakręcili jakiś film aparatem Bartka, potem ściągnęli go do komputera, przesyłali sobie piosenki między telefonami, powygłupiali się, wreszcie urządzili turniej szachowy, ale go nie skończyli, bo mama zawołała wszystkich na tort. Tort miał oczywiście 12 świeczek. Darek pomyślał sobie życzenie i zdmuchnął je za pierwszym razem – tak jak trzeba.

Potem poszli na spacer. Darek pokazywał wszystkim osiedle. Ładne nowe bloki, plac zabaw, swoją szkołę, kościół, przedszkole, osiedlowe galerie handlowe z jego ulubioną pizzerią, a nawet mały staw ze złotymi rybkami. Dziadek Stanisław zaprosił wszystkich na lody. Gdy wrócili, czekała już kolacja: sałatka warzywna (specjalność mamy). Wszyscy, jak zawsze, chwalili sałatkę: *Co za smak… Mmm, jaki zapach… Rewelacja,* a nawet *Niebo w gębie.* Mama proponowała dokładkę (*Może jeszcze trochę sałatki?*), ale wszyscy pięknie dziękowali, choć im bardzo smakowała (*Och, dziękuję, ale już nie mogę, nie mam już „miejsca"…*). Wieczorem wszyscy się pożegnali i pojechali do swoich domów.

MINISŁOWNICZEK

- **Imprezy rodzinne:** imieniny, urodziny, osiemnastka, Wigilia (24 XII), śniadanie wielkanocne.
- **Impreza:** składać życzenia, dawać prezenty, życzyć komu czego, zajmować się czymś, bawić się w coś, grać w coś, nakręcić film z imprezy, urządzić coś.
- **Prezenty:** gra komputerowa, klocki Lego, książka o dinozaurach, starter do telefonu, słodycze, kijki do nart, mysz do komputera, gra planszowa, karta pamięci do telefonu, szalik, czapka.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Z jakiej okazji przyjechała rodzina Darka?
- Jaki był program urodzin Darka?
- Czy program ten udało się zrealizować?

- Co robił Darek? Co robili goście?
- Co jest specjalnością mamy?
- Co zrobił dziadek Stanisław?
- Jak myślisz, czy mama Darka poszła ze wszystkimi na spacer?
- Jak myślisz, co w tę niedzielę robił Staś – braciszek Darka?
- Jak myślisz, który z gości podarował który prezent Darkowi?
- Jak myślisz, z których prezentów Darek jest zadowolony, a z których nie bardzo?

ĆWICZENIE 2

Odegraj scenki.

- Składasz życzenia mamie z okazji Dnia Matki (26 maja).
- Składasz życzenia babci z okazji Dnia Babci (21 stycznia).
- Składasz życzenia koledze / koleżance z okazji imienin.
- Składasz życzenia nauczycielce / nauczycielowi z okazji Dnia Nauczyciela (14 października).
- Składasz życzenia dziewczynom w klasie z okazji Dnia Kobiet (8 marca).

- Proponujesz koledze sok do picia.
- Odmawiasz, gdy babcia proponuje Ci dokładkę zupy pomidorowej.
- Prosisz o dokładkę pizzy.
- Chwalisz zupę grzybową babci.
- Zachwycasz się prezentem.

Kochana mamo / babciu… No to Staszek… Proszę pana… Drogie koleżanki… Masz ochotę na… Czy mogę prosić jeszcze kawałek… O,… Jaki… Ale fajny…

ĆWICZENIE 3

Ułóż krótkie opowiadanie na temat „Moje najlepsze urodziny" według planu.

1. W jakim dniu obchodzę urodziny?
2. Kogo zapraszam na urodziny?
3. Jakie dania podajemy z mamą na urodzinowym stole?

Odmiana rzeczowników miękkotematowych deklinacji żeńskiej w liczbie pojedynczej

M.	ciocia	ulica	kolacja	rola	**H.**
D.	cioci	ulicy	kolacji	roli	**P.**
C.	cioci	ulicy	kolacji	roli	**Д.**
B.	ciocię	ulicę	kolację	rolę	**З.**
N.	ciocią	ulicą	kolacją	rolą	**O.**
Msc. (o)	cioci	ulicy	kolacji	roli	**M.**
W.	ciociu!	ulico!	kolacjo!	rolo!	**Ќ.**

M.	pani	gospodyni	powieść	rzecz	**H.**
D.	pani	gospodyni	powieści	rzeczy	**P.**
C.	pani	gospodyni	powieści	rzeczy	**Д.**
B.	panią	gospodynię	powieść	rzecz	**З.**
N.	panią	gospodynią	powieścią	rzeczą	**O.**
Msc. (o)	pani	gospodyni	powieści	rzeczy	**M.**
W.	pani!	gospodyni!	powieści!	rzeczy!	**Ќ.**

DOPEŁNIACZ, CELOWNIK i MIEJSCOWNIK mają jednakową końcówkę ***-i*** lub ***-y*** po **ż** (*róż**y***), **rz** (*burz**y***), **sz** (*mysz**y***), **cz** (*rzecz**y***), **c** (*noc**y***), **dz** (*władz**y***).

BIERNIK ma końcówkę ***-ę***, a w rzeczownikach zakończonych na spółgłoskę BIERNIK jest taki sam jak MIANOWNIK.

W NARZĘDNIKU wszystkie rzeczowniki tej grupy przybierają jednakową końcówkę ***-ą***.

WOŁACZ ma końcówkę ***-o***. Końcówka ***-u*** występuje po spółgłoskach miękkich w osobowych rzeczownikach zdrobniałych: *babci**u**, Kasi**u**, Zuzi**u**, Hani**u***. W rzeczownikach zakończonych na spółgłoskę występują końcówki: ***-i, -y*** (*O ty moja młodości**i**! O noc**y** ciemna!*).

PAMIĘTAJ:

Tylko rzeczownik ***pani*** w BIERNIKU ma końcówkę ***-ą***, czym się różni od reszty rzeczowników rodzaju żeńskiego.

ĆWICZENIE 4

Rzeczowniki w nawiasach użyj w odpowiednim przypadku w liczbie pojedynczej.

Słuchamy (pieśń) ludowej. W tej (część) (powieść) czytamy o (młodość) bohatera. Babcia w (kuchnia) robi (kolacja). Delegacja z (Francja) odbywa (podróż) po (Ukraina). Na (lekcja) języka polskiego słuchaliśmy ciekawej (baśń). Kuzynka (Łucja) jak zawsze ma (racja). Dzieci w przedszkolu były na wystawie kwiatów z (pani Felicja). Już od dawna nie widzieliśmy (pani Maria). Na śniadanie do (kasza) dodajemy masło. Zazwyczaj podczas (burza) pada deszcz. O (róża) śpiewamy w piosence. Nauczycielka pisze na (tablica).

ĆWICZENIE 5

Wypisz z tekstu „Urodziny Darka" miękkotematowe rzeczowniki rodzaju żeńskiego oraz określ ich przypadek i podaj formę mianownika według wzoru.

WZÓR:

Rzeczownik w tekście	Przypadek	Forma mianownika
niedzielę	B.	niedziela

ĆWICZENIE 6

Uzupełnij brakujące końcówki rzeczowników rodzaju żeńskiego. Ostatnie zdanie uzupełnij.

Na kolacj Taras miał wczoraj kaw z mlekiem i kanapk z szynk. Kaw była bardzo dobra i Taras poprosił o jeszcze jedną filiżank kaw. A na śniadanie miał jajecznic z kiełbas. Na kanapc do szkoły jest żółty ser z cebulk. Nie lubi cebulk, ale zjadł z grzeczność. Lubię pizz z papryk, cebul i przypraw korzenną.

ĆWICZENIE 7

Ułóż najlepszy dla siebie jadłospis na cały dzień.

herbata, kawa, mleko, kompot, sok, woda mineralna, cytryna, cukier,

chleb / bułka / kanapka z szynką, kiełbasą, masłem, rybą, dżemem, jajkiem, musztardą, ogórkiem, pomidorem, jajecznica,

zupa ogórkowa, pomidorowa, grzybowa, jarzynowa, barszcz, rosół,

ziemniaki, ryż, kasza, makaron,

sałata, sałatka z ..., ogórki, kapusta, marchew,

gulasz, kotlet, ryba smażona, kurczak,

ciastko,

Śniadanie	Obiad	Kolacja

ĆWICZENIE 8

Przetłumacz na język polski.

Сьогодні субота.

Оля з бабцею йдуть робити покупки.

Вони купують моркву, петрушку, цибулю, м'ясо і зелений салат.

Це потрібно для приготування вечері.

Тато Олі вважає, що зелений салат смачний і корисний.

ĆWICZENIE 9

Zmień zdania według wzoru, uzupełniając je wyrazami z ramki.

WZÓR: Spotykam panią Olgę.
Pani Olgo, co pani niesie?

Widzę _____. _____, dokąd pani idzie?

Spotykamy _____. _____, czy pani już ma urlop?

Widzimy _____. _____, przepraszamy za spóźnienie.

Spotykam _____. _____, co siostra robi jutro o 12.00, bo chcieliśmy zaprosić siostrę na jasełka.

Widzę _____. _____, dokąd pani wyjeżdża?

Spotykamy panią kucharkę w szkole. _____, co pani gotuje?

Widzę _____. _____, jak się pani czuje?

pani Anna, pani Zofia, pani Maria, pani Natalia, pani profesor, pani dyrektor, siostra Honorata, proszę pani

PAMIĘTAJ:

W wyrażeniach *pani dyrektor, pani kierownik, pani premier, pani doktor, pani profesor* i podobnych formy *dyrektor, kierownik* itd. się nie odmieniają! Np. *Spotykam panią premier. Pani dyrektor, czy mogę zrobić sobie z panią zdjęcie?*

Pani profesor – mówimy do wszystkich nauczycielek w szkołach średnich (m.in. liceach).

Pani + imię (też do mężczyzn panie + imię, np. *Pani Marto, Panie Jerzy*) mówimy do osób dobrze nam znanych, jeśli chcą, byśmy tak mówili, np. do sąsiadów.

NIE MÓWIMY TAK DO NAUCZYCIELI!!! Do nauczycieli w szkole podstawowej mówimy *proszę pani / proszę pana.*

NIGDY DO NIKOGO NIE MÓWIMY PANI / PANIE + NAZWISKO, np. *pani Kowalska, pani Nowak, panie Kowalewski!*

Do osób duchownych mówimy *proszę księdza, proszę siostry* lub, gdy są mniej oficjalne relacje: *księże Andrzeju / siostro Małgorzato.*

Odmiana przymiotników przez rodzaje

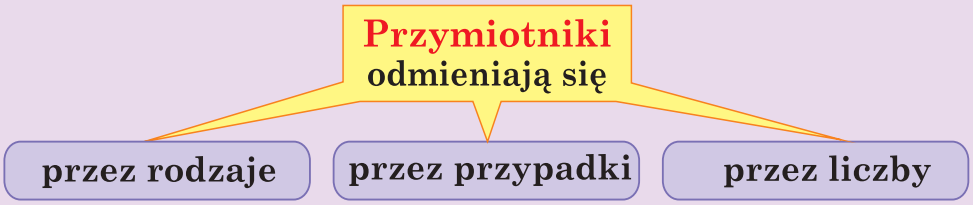

Przymiotnik przybiera przypadek, rodzaj i liczbę określanego rzeczownika.

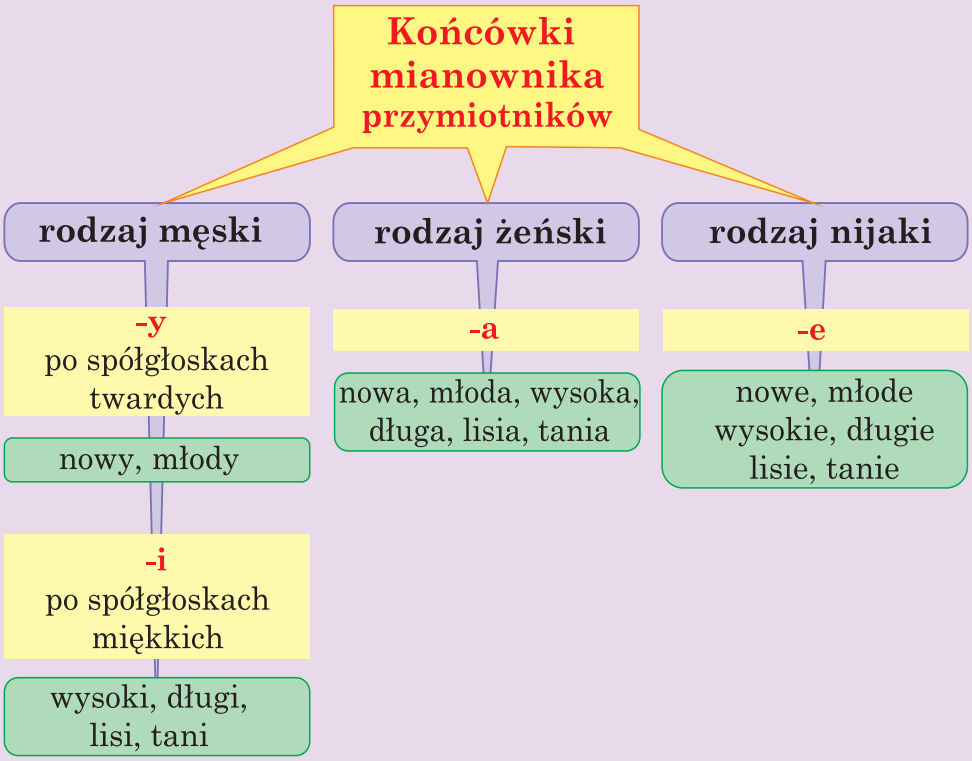

ĆWICZENIE 10

Przeczytaj wiersz Wandy Chotomskiej „Sześć kucharek”. Jak myślisz: co gotowały? Co można przygotować (usmażyć, upiec, ugotować) z podanych w wierszu produk-

tów? Czy wiesz, co można zjeść w barze mlecznym na śniadanie i obiad?

Sześć kucharek

Było sobie sześć kucharek,
Jedna chuda jak sucharek,
Jak bułeczka pulchna druga,
Trzecia jak makaron długa,
czwarta miała mleczną cerę
i lubiła kluski z serem,
piąta niby pączek tłusta
i jak ocet kwaśna szósta.

Pięć kucharek w mlecznym barze
miało przez nią kwaśne twarze,
bo nic nigdy nie robiła,
tylko ciągle się kłóciła:
z tą najpierwszą o kakao,
co na blachę wykipiało,
a z tą drugą – o talerze
i o każdą dziurkę w serze,
o ryż – z trzecią,
o sól – z czwartą,
z piątą zaś – o bułkę tartą.

ĆWICZENIE 11

Wypisz z wiersza 5 przymiotników i ułóż z nimi zdania.

ĆWICZENIE 12

Dobierz odpowiednie przymiotniki do podanych rzeczowników, napisz je w odpowiednim rodzaju.

pomarańcza	ziemniak	zupa
śliwka	cukier	sałatka
niebo	pieprz	cytryna
mleko	jabłko	ogród
sól	śledź	trawa

słodki, czerwony, kwaśny, kamienny, zgniły, gorzki, soczysty, słony, pomarańczowy, zielony, ogórkowy, warzywny, zsiadły

ĆWICZENIE 13

Połącz przymiotniki z właściwymi rzeczownikami i ułóż z nimi zdania.

miód	tłusty
chleb	lipcowy
ser	pszenny
herbata	pomidorowa
zupa	gryczana
kasza	chińska
żółtko	wiejskie
mleko	kurze
masło	zsiadłe

ĆWICZENIE 14

Podaj polskie odpowiedniki ukraińskich wyrażeń.

Кисле як оцет; білий як молоко; солодке як мед; злий як пес; холодна як лід; хитрий як лис; упертий як осел.

ĆWICZENIE 15

Naucz się nazw kolorów. Przetłumacz je na język ukraiński.

Kolory

biały	granatowy	złoty
czarny	różowy	seledynowy
czerwony	pomarańczowy	beżowy
fioletowy	szary	popielaty
zielony	żółty	niebieski

PAMIĘTAJ:

Kolorowe kredki, nie ołówki!

Odmiana czasowników koniugacji *-ę, -isz / -ysz* w czasie teraźniejszym

liczba pojedyncza			
	robić	***stać***	***leżeć***
1. [ja]	robię	stoję	leżę
2. [ty]	robisz	stoisz	leżysz
3. on – pan ona – pani ono	robi	stoi	leży
liczba mnoga			
1. [my]	robimy	stoimy	leżymy
2. [wy]	robicie	stoicie	leżycie
3. oni – panowie oni – państwo one – panie	robią	stoją	leżą

Samogłoska ***y*** występuje w końcówkach 2. i 3. osoby liczby pojedynczej i 1. i 2. osoby liczby mnogiej po ***sz, ż, rz, cz*** (np. *tłumacz-**y**sz, prósz-**y**, wierz-**y**my, waż-**y**cie).*

ĆWICZENIE 16

Odmień w czasie teraźniejszym czasowniki: *mówić, prosić, uczyć, wnosić, myśleć***.**

ĆWICZENIE 17

Czasowniki w nawiasach użyj w odpowiedniej formie.

W tej kawiarni lampy bardzo ładnie (świecić). Po kamyczkach (szumieć) strumyki. Po świętach niektórzy (leczyć się) z przejedzenia. [Ty] (dzwonić) do Tarasa, żeby (złożyć) życzenia. Mama (wnosić) wazę z zupą. [My] (wchodzić) do restauracji. Kelnerzy (roznosić) drugie danie: schabowego z kapustą i ziemniakami. Kompot (stać) już na stole.

ĆWICZENIE 18

Uzupełnij zdania czasownikami *uczyć się* i *robić* według wzoru.

WZÓR: Uczę się geografii. **Robię ćwiczenie.**

[ty] _____ fizyki.
[ty] _____ gimnastykę.
on _____ wiersza.
ona _____ kanapkę.
ono _____ piosenki.
ono _____ hałas.
pan _____ historii.
pani _____ matematyki.

[my] _____ pieśni.
[my] _____ porządek.
[wy] _____ bajki.
[wy] _____ wycinankę.
oni _____ języków obcych.
one _____ sałatkę jarzynową.
państwo _____ kolację.
panie _____ zakupy.

ĆWICZENIE 19

Przetłumacz na język polski.

На столі лежить біла скатертина.
Ваза з квітами стоїть на письмовому столі.
Липовий мед дуже корисний.
Зелені яблука кислі як оцет.
Через вікно я бачу пані Софію з сестрою.
З кравчинею ми говоримо про салатову сукню пані Марії.
Софія – це столиця Болгарії.

Pisownia wyrazów z *rz* i *ż*

W języku polskim dźwięk, który najczęściej wymawia się jak ukraiński **[ж]**, zapisuje się jako ***ż*** lub ***rz***.

rz	piszemy, gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich jest ***p***	*bu**rz**a – бу**р**я,* *o**rz**ech – го**р**іх,* *b**rz**oza – бе**р**еза,* *leka**rz** – лік**а**р,* *mo**rz**e – мо**р**е*
	piszemy, gdy w wyrazach polskich ***rz*** wymienia się na ***r***	*mo**rz**e – mo**r**ski,* *wie**rz**ę – wia**r**a*
	piszemy po spółgłoskach ***p***, ***t***, ***k***, ***ch***, natomiast wymawiamy **[sz]**.	*p**rz**ykład, p**rz**y, p**rz**yjaciel, p**rz**yjechać, t**rz**y, t**rz**eba, pat**rz**eć, K**rz**ysztof, k**rz**yk, k**rz**ak, ch**rz**ąszcz, ch**rz**an*
ż	piszemy, gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich jest ***ж*** albo ***з***	*ż**з**ubr – **з**убр, ż**з**ycie – **ж**иття, ż**з**elazo – **з**алізо, łyż**ж**ka – ло**ж**ка, nóż – ні**ж**, mo**ż**e – мо**ж**е*

PAMIĘTAJ:

W wyrazach *pszenica, pszczoła, kształt* (i wyrazach od nich pochodzących) oraz niektórych innych po ***p***, ***k***, ***t*** piszemy ***sz***.

Gdy masz wątpliwości, sprawdź w słowniku!

ĆWICZENIE 20

Przepisz, uzupełnij wyrazy brakującymi literami *rz* lub *ż*.

Koryta□, zo□a, □epa, ko□uch, tale□, □yto, po□eczka, □ycie, □uraw, kalenda□, w□esień, o□ech, g□yb, stra□, □elazo, p□ygoda, □aba, ksią□ka, □uk, b□eg, ma□ec, □elatyna, ko□eń, b□oza, k□yk, □ebrak, □ółtko, □urek, □mija, p□ód, po□ądek, wie□ba, □akiet, ch□est, mala□, □ołnie□, t□ewiki, □yrandol.

ĆWICZENIE 21

Przetłumacz na język ukraiński za pomocą słownika. Wyjaśnij pisownię *rz* i *ż* w wyrazach w tekście.

Przez ulicę

Andrzej przechodzi przez ulicę Rzeczną. Zna ją dobrze. Spojrzał: na murze przylepione są przepisy przeciwpożarowe. Dziwne, przecież tu nic nie może się zapalić. Przystanął, wyrzucił stary bilet do kosza. Patrzy na lewo i na prawo, czy przejście jest wolne. Jedzie żołnierz na żółtym rowerze.

ĆWICZENIE 22

Przetłumacz na język polski.

Сьогодні у Наді день народження. Через годину прийдуть гості: її товаришка Таня, двоюрідна сестра Софія і Тарас з Олегом. Біла скатертина лежить на столі, бракує тільки вази з квітами і серветок. Приходять гості і поздоровляють Надю. Тарас з Олегом дарують „Енциклопедію молодої господині". Таня приносить гарний букет з красивою стрічкою. На святковому столі бачимо гарно прикрашені бутерброди, ковбасу, шинку, сир, овочеві салати, заливну рибу, соки і мінеральну воду.

ĆWICZENIE 23

Wymawiaj szybko i dokładnie.

Jerzy nie wierzy, że na wieży jest dużo jeży.

◆ LEKCJA 7

Sport to zdrowie

Darek: Znowu dziś ten wf [wuef]!

Kuba: A co? Nie lubisz wf–u? Fajnie jest. Można pograć w piłkę, kosza, siatkówkę…

Darek: No, akurat. Tylko ciągle te głupie ćwiczenia, akrobacje jakieś…

Kuba: A ja lubię turnieje dziewczyny kontra chłopcy. Albo najsłabsi grają z najsilniejszymi, to nic, że wynik 20 do 0 (zera). Ale jaka satysfakcja, że uda się jakiegoś gola strzelić albo punkt zdobyć…

Darek: Wojtek to ma zdrowie: karate ćwiczy, w drugiej klasie chodził do szkółki piłkarskiej, na basen chodzi trzy razy w tygodniu, w weekendy na rowerze jeździ po górach, w zimie jeździ na obozy sportowe…

Kuba: Na nartach jeździ czy na desce?

Darek: Na jednym i drugim. Z mamą w Alpy jeżdżą co roku na narty, z tatą latem po skałkach się wspina.

Kuba: Może trochę przesadza, ale jest wysportowany. A ty lubisz jakiś sport?

Darek: Tak, lubię rower, basen, chodzenie po górach, ale nie cierpię biegać na 100 metrów, skakać wzwyż i w dal.

Kuba: Ja to bym chciał być kiedyś kierowcą rajdowym albo motocyklistą żużlowym…

Darek: Ale czy to jeszcze sport? Albo te wszystkie sporty ekstremalne, ktoś na bungee skacze, BMX-em jeździ po skałach, Formuła 1, rajd Dakar…

MINISŁOWNICZEK

- **Dyscypliny sportowe:** piłka nożna, siatkówka, koszykówka, skoki narciarskie, hokej. Grać w np. tenisa. Trenować np. judo. Uprawiać np. gimnastykę.
- **Mecz:** wygrać, przegrać, zremisować. Drużyna, remis, wynik 3:0 (trzy – zero / trzy do zera). Boisko. Sala gimnastyczna. Hala sportowa. Trybuny. Doping.
- **Piłka nożna:** grać w piłkę nożną, stać na bramce, sędzia, gwizdek, atak, obrona, gol, strzelić gola, strzelić bramkę / zdobyć bramkę, stracić bramkę.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Czy Darek lubi sport?
- Czy Kuba lubi sport?
- Jakie sporty uprawia Wojtek. Sam. Z mamą. Z tatą.
- Jaka jest opinia Darka o sportach ekstremalnych?
- Jaka jest Twoja opinia o sporcie, lekcjach wf-u szkole, sportach ekstremalnych?
- Jak oceniasz aktywność Wojtka? Czy chciałbyś żyć tak jak on?
- Jakich znasz polskich i ukraińskich sportowców? Jakie dyscypliny sportu reprezentują?
- Jaką dyscyplinę sportu trenujesz? Jeśli żadnej – dlaczego nie?
- Jaką dyscyplinę sportu lubisz oglądać?
- Jakiej drużynie sportowej kibicujesz?

ĆWICZENIE 2

Odegraj scenki.

- Kupujesz bilet na mecz piłki nożnej.
- Kibicujesz drużynie na meczu piłki nożnej.

- Proponujesz koledze pójście na mecz.
- Akceptujesz propozycję kolegi, żeby pójść na mecz.
- Odmawiasz koledze, który proponuje Ci pójście na mecz.

Polska gola! Proszę jeden bilet na mecz. Może pójdziesz ze mną na mecz? Dzięki, ale nie mogę. Dobra, świetny pomysł!

ĆWICZENIE 3

O jakich dyscyplinach sportowych mówi Danuta Gellnerowa we fragmencie wiersza *Zawody lekkoatletyczne* (pomóż sobie słownikiem).

Tu sportowców
nikt nie zliczy.
Dyski błyszczą
jak księżyce.

Siatki, kosze
i oszczepy.
– Kto z nas rzuci
dalej? Lepiej?

Szklana tyczka
drży i śpiewa.
Chłopiec frunie
ponad drzewa.

ĆWICZENIE 4

Nazwy części ciała pogrupuj według rodzajów w liczbie pojedynczej. Które spośród nich występują raczej lub tylko w liczbie mnogiej? Porównaj z językiem ukraińskim.

GŁOWA:
włosy, warkocz, czoło, oko, twarz, ucho, brew (brwi), wargi, rzęsa, nos, policzek, usta, ząb (zęby), wąsy, broda, szyja.

TUŁÓW:
głowa, plecy, pierś, brzuch.

RĘKA:
łokieć, ramię, dłoń, palec, paznokieć.

NOGA:
udo, kolano, łydka, stopa, pięta.

Odmiana rzeczowników nieżywotnych deklinacji męskiej

W języku polskim – tak jak w języku ukraińskim – rozróżniamy rzeczowniki **żywotne** i **nieżywotne.**

Wśród rzeczowników żywotnych rodzaju męskiego wyróżnia się rzeczowniki męskoosobowe, które są nazwami mężczyzn lub mężczyzn i kobiet razem np.: *chłopcy, lekarze, profesorzy*.

rzeczowniki męskie		
żywotne		**nieżywotne**
męskoosobowe	**niemęskoosobowe**	
uczeń, chłopiec, nauczyciel, dyrektor, pan, lekarz, poeta, ojciec, król…	koń, kot, pies, chomik, kogut, wąż, chrząszcz, orzeł, królik…	zeszyt, długopis, ołówek, rower, obiad, tort, miesiąc, wagon, dzień…

M.	dach	pokój	zeszyt	komputer	świat
D.	dach**u**	pokoj**u**	zeszyt**u**	komputer**a**	świat**a**
C.	dach**owi**	pokoj**owi**	zeszyt**owi**	komputer**owi**	świat**u**
B.	dach	pokój	zeszyt	komputer	świat
N.	dach**em**	pokoj**em**	zeszyt**em**	komputer**em**	świat**em**
Msc. (o)	dach**u**	pokoj**u**	zeszyci**e**	komputerz**e**	świeci**e**
W.	dach**u**!	pokoj**u**!	zeszyci**e**!	komputerz**e**!	świeci**e**!

RZECZOWNIKI nieżywotne tej deklinacji w MIANOWNIKU i BIERNIKU mają taką samą formę, w DOPEŁNIACZU zwykle mają końcówkę ***-u***, czasami ***-a***, na przykład: *talerz**a**, miesiąc**a**, gram**a**, grosz**a***; prawie zawsze są to nazwy miast: *Krakow**a**, Lwow**a**, Kijow**a***.

ABY SPRAWDZIC, JAKIEJ KOŃCÓWKI UŻYĆ W DOPEŁNIACZU, SIĘGNIJ DO SŁOWNIKA!

W CELOWNIKU rzeczowniki te mają prawie zawsze końcówkę ***-owi***, NARZĘDNIK zawsze ma końcówkę ***-em***, w MIEJSCOWNIKU i WOŁACZU występują dwie końcówki: ***-u*** (po

spółgłosce miękkiej , w tym po **c**, **dz**, **cz**, **dż**, **sz**, **ż**, **rz**, a także po twardych **k**, **g**, **ch**) lub ***-e*** (po spółgłosce twardej, przy czym wystąpi wymiana – zmiękczenie w temacie, np.: ***s→ś, z→ź, d→dź, t→ć, ł→l, r→rz*** i in).

ĆWICZENIE 5

Zapisz podane wyrazy do tabelki.

Sędzia, koń, quad, rowerzysta, doping, gwizdek, pływak, numer, mecz, kosz, trener, nauczyciel wf-u, orzeł, plecak, piesek, korytarz, plecak, nurek, schemat, turysta, wynik, uczeń.

rzeczowniki męskie		
żywotne		**nieżywotne**
męskoosobowe	**niemęskoosobowe**	

ĆWICZENIE 6

Uzupełnij zdania rzeczownikami *bilet, boks, dres, rower, gwizdek, śnieg* **według wzoru, w odpowiednim przypadku.**

WZÓR: Uczeń ma *bilet* na mecz.
Uczeń nie ma *biletu*.

Taras trenuje _____ już dwa lata.
Taras nie trenuje _____
Mam nowy _____ do ćwiczeń
Nie mam nowego _____
Mamy dobry _____ na te zawody.
Nie mamy dobrego _____

Słyszycie _____ sędziego?
Nie słyszymy _____.
Z rana padał _____, pójdziemy na narty!
Już nie ma _____

ĆWICZENIE 7

Odmień 5 rzeczowników nieżywotnych z ćwiczenia 5. i ułóż z nimi zdania.

ĆWICZENIE 8

Przepisz, uzupełniając według wzoru. Przetłumacz na język ukraiński.

WZÓR: To jest słownik.
Korzystaj ze słownika.

Bokser ma złamany nos.
Szkoda _____
Sportowiec je zdrowy czarny chleb i biały ser.
Dziś nie kupił _____ ani _____
Kwiatek dla zwycięzcy stoi w wazonie.
Brakuje jeszcze jednego _____
To jest jego złoty medal.
W tym roku nie zdobył _____
Oleg ma rower górski.
Taras nie ma takiego _____

ĆWICZENIE 9

Słowa w nawiasach użyj w miejscowniku. Z podanymi połączeniami wyrazów ułóż zdania, najlepiej o tematyce sportowej, np. *Drużyna Wisły Kraków po meczu chodziła po parku.*

Chodzić po (park); wędrować po (Kijów); mecz we (Lwów); wyścig po (kraj); pływać po (staw); wygrać we (sen); szukać w

(słownik); rosnąć w (ogród); mieszkać w (blok); czekać na (dworzec); znaleźć w (leksykon); szukać w (tekst); jesteśmy w (las).

ĆWICZENIE 10

Przetłumacz na język polski.

Сьогодні відбудеться футбольний матч.
Добрий спотрсмен показує високий результат.
На цей матч Олег не купив квитка.
На тенісному корті проходять змагання.
Про результат цього матчу написано в газеті.
Адам Малиш – найкращий польський лижник.
Чемпіонат відбудеться у Польщі та Україні.
Брати Клички завжди перемагають на рингу.

Odmiana przymiotników w liczbie pojedynczej

	rodzaj męski (nieżywotny)	rodzaj nijaki	rodzaj żeński
M.	now**y** wysok**i** tan**i**	now**e** wysok**ie** tan**ie**	now**a** wysok**a** tan**ia**
D.	now**ego** wysok**iego** tan**iego**		now**ej** wysok**iej** tan**iej**
C.	now**emu** wysok**iemu** tan**iemu**		now**ej** wysok**iej** tan**iej**
B.	now**y** wysok**i** tan**i**	now**e** wysok**ie** tan**ie**	now**ą** wysok**ą** tan**ią**
N.	now**ym** wysok**im** tan**im**		now**ą** wysok**ą** tan**ią**
Msc. (o)	now**ym** wysok**im** tan**im**		now**ej** wysok**iej** tan**iej**
W.	now**y** wysok**i** tan**i**	now**e** wysok**ie** tan**ie**	now**a** wysok**a** tan**ia**

W MIANOWNIKU liczby pojedynczej przymiotniki rodzaju męskiego łączone z rzeczownikami nieżywotnymi mają końcówki ***-y***, ***-i***; rodzaju żeńskiego – końcówkę ***-a***; rodzaju nijakiego – końcówkę ***-e***.

Przymiotniki rodzaju męskiego i nijakiego odmieniają się podobnie, oprócz MIANOWNIKA, BIERNIKA i WOŁACZA.

PAMIĘTAJ:

Przymiotniki rodzaju męskiego i nijakiego w NARZĘDNIKU i MIEJSCOWNIKU mają jednakową końcówkę ***-ym*** lub ***-im***.

ĆWICZENIE 11

Porównaj odmianę przymiotników z tabeli z odpowiednią odmianą przymiotników w języku ukraińskim. Co je łączy, a co odróżnia?

ĆWICZENIE 12

Przepisz tekst, a następnie wypisz z niego przymiotniki z określanymi przez nie rzeczownikami. Określ przypadek, liczbę i rodzaj każdego wypisanego przymiotnika.

Adam Małysz jest bardzo miłym i sympatycznym polskim sportowcem. Jest uważany za najlepszego polskiego skoczka narciarskiego. Miło posłuchać wywiadów z tak skromnym, cichym mężczyzną. Choć już niemłody, jest bardzo energiczny, sprawny, zdrowy, pełen pomysłów na życie. Po zakończeniu kariery zmienił dyscyplinę sportu – ze spokojnego i skupionego skoczka zmienił się w spokojnego i skupionego, ale szukającego przygód kierowcę rajdu Dakar. Ale nadal pozostanie sportowcem uczciwym, sprawiedliwym, walczącym *fair play*.

PAMIĘTAJ:

Kasia jest miłą dziewczyną. Adam jest wysportowan**ym** chłopaki**em**.

Kasia jest miła. Adam jest wysportowan**y**.

ĆWICZENIE 13

Określ przymiotnikami następujące rzeczowniki: *słońce, szkoła, zeszyt, kwiatek, drzewo, kanapka***. Ułóż z każdym zdanie.**

ĆWICZENIE 14

Przetłumacz na język polski. Odmień przez przypadki: *wysokie drzewo, ładna pogoda, stary dąb***.**

Високе дерево, гарна погода, старий дуб, соковите яблуко, синя сукня, голубе небо, червона стрічка, сірий дим, широке

поле, темна ніч, веселий жарт, важке завдання, тверда крейда, тихий голос, старе місто, чистий зошит, чорний олівець, смачна булка.

ĆWICZENIE 15

Opisz siebie i swojego kolegę / swoją koleżankę, mamę, tatę, rodzeństwo.

Oczy: zielone, szare, brązowe, niebieskie, piwne.

Włosy: długie, krótkie, ciemne, jasne (jest blondynką), kręcone, proste.

Ma: warkocz, wąsy, brodę.

Jest: wysoki, niski, szczupły, tęgi, zgrabny, dobrze zbudowany, wysportowany.

Jest: zdolnym uczniem, miły, sympatyczny, uśmiechnięty, uczynny, uczciwy, pracowity, leniwy, grzeczny, koleżeński, skromny, chwalipiętą, gadułą.

Dobrze się uczyć. Pomagać kolegom. Słuchać pani w szkole. Słuchać mamy w domu. Mieć dużo zainteresowań. Nie marnować czasu.

ĆWICZENIE 16

Przetłumacz podane wyrazy na język ukraiński. Które ze sportów chciałabyś / chciałbyś uprawiać? Czy wiesz, jak nazywają się sportowcy, którzy uprawiają te dyscypliny sportu? Na przykład, kto to jest szczypiornista? Albo szermierz?

gimnastyka	tenis	zapasy	pływanie
koszykówka	rzut oszczepem	boks	piłka ręczna
siatkówka	kolarstwo	jeździectwo	skoki narciarskie
szermierka	piłka nożna	hokej	szachy
narciarstwo	łyżwiarstwo	kajakarstwo	skok wzwyż
akrobatyka	piłka nożna	pchnięcie kulą	sporty wodne

Odmiana czasowników koniugacji *-ę, -esz* w czasie teraźniejszym

	pisać	*chcieć*	*móc*	*gotować*
liczba pojedyncza				
1. [ja]	piszę	chcę	mogę	gotuję
2. [ty]	piszesz	chcesz	możesz	gotujesz
3. on – pan	pisze	chce	może	gotuje
ona – pani				
ono				
liczba mnoga				
1. [my]	piszemy	chcemy	możemy	gotujemy
2. [wy]	piszecie	chcecie	możecie	gotujecie
3. oni – panowie	piszą	chcą	mogą	gotują
oni – państwo				
one – panie				

Czasowniki koniugacji ***-ę***, ***-esz*** w 1. osobie liczby pojedynczej zawsze mają końcówkę ***-ę***, w 2. osobie l.p. końcówkę ***-esz***, w 2. osobie l.mn. ***-ecie***, w 3. osobie l.mn. ***-ą*** (jak czasowniki pozostałych koniugacji).

Wiele czasowników tej koniugacji ma inny temat w 1. os. l.p. i 3. os. l.mn., a inny w pozostałych osobach, np. *móc* (w tabeli), ale też np. *iść* (*idę, idziesz*…), *wieźć* (*wiozę, wieziesz*…), *nieść* (*niosę, niesiesz*...), *brać* (*biorę, bierzesz* ...) itd.

Pamiętaj o zmianie części tematu w czasownikach typu *gotować*. Tu zawsze cząstka ***-owa-*** w odmianie zmienia się na ***-uj-!*** Tak samo w czasownikach typu *przygotowywać*: cząstka ***-ywa-*** w odmianie zmienia się na ***-uj-*** (*przygotowuję, przygotowujesz*…). Osobliwą zmianę ma czasownik *wstawać* (***-awa-*** na ***-aj-***): *wstaję, wstajesz.*

ĆWICZENIE 17

Odmień czasowniki *pracować, brać, rysować, myć, wstawać, chcieć, kibicować* **w czasie teraźniejszym.**

ĆWICZENIE 18

Przepisz, uzupełniając zdania formami czasowników *pisać, iść* **według wzoru.**

WZÓR: [Ja] Piszę list.

Idę do szkoły.

[Ty] _____ na kartce.

[Ty] _____ do teatru.

On _____ zadanie domowe (opis koleżanki).

On _____ na mecz.

Ona _____ ćwiczenie.

Ona _____ ulicą.

On _____ kredą.

Dziecko _____ powoli.

[My] _____ teraz dyktando.

[My] _____ do muzeum.

[Wy] teraz _____ streszczenie.

[Wy] _____ na spacer.

Oni _____ w zeszytach wyniki meczów.

Oni są grzeczni, _____
do domu zaraz po lekcjach.
One _____ szybko.
One _____ do parku.
Pan _____ ładnie.
Pan _____ na koncert.
Pani _____ do koleżanki e-mail.
Pani _____ na zakupy.
Panie _____ do redakcji.
Panie _____ do biblioteki.
Państwo _____ do rodziców.
Państwo _____ na wystawę.
Panowie _____ nieczytelnie.
Panowie _____ szybko.

ĆWICZENIE 19

Przepisz, czasowniki w nawiasach zapisz w odpowiedniej formie. Rozpoznaj różne koniugacje i utwórz potrzebną formę.

Dyplomy z zawodów sportowych (leżeć) na biurku.

Puchary ze szkolnych konkursów sportowych (stać) na szafie.

Taras (pisać) e-maila do kolegi z informacją, że jutro odbędą się we Lwowie eliminacje do Pucharu Świata w lekkiej atletyce.

Na stadionie (kosić) trawę przed meczem.

Pierwszy raz dzieci (widzieć) tego sportowca, absolwenta naszej szkoły.

Mama (szyć) specjalne ubranie dla swojego syna na jutrzejszy mecz.

Komu jeszcze [ty] (dawać) zaproszenie na nasz mecz?

Ja z Tarasem bardzo (lubić) chodzić po górach.

[My] („Wygrywać") – powiedzieliście, dlaczego [wy] (żartować)?

Dzisiaj telewizja (transmitować) mecz piłki nożnej z nowego stadionu we Lwowie.

ĆWICZENIE 20.

Przetłumacz na język polski.

Кравець шиє футболки на матч.
Вони (*дівчата*) ідуть на футбольний матч.
Я малюю плакат на шкільні змагання.
Ти з мамою купуєш квитки на тенісні корти.
Вони (*хлопці і дівчата*) описують улюбленого спортсмена.
Моя сестра хоче мати довгі коси.
Чи ви можете прийти після обіду на спортивну площадку?
Ми беремо в гори рюкзаки.

ĆWICZENIE 21

Przepisz, dodając czasowniki *móc, lubić, kochać, pisać, krzyczeć, osiągać, brać, projektować, pływać, wnosić* w odpowiedniej formie.

Olga _____ wazon z kwiatami dla zwycięzców. Grafik komputerowy _____ plakat na szkolne zawody sportowe. Wasza drużyna _____ udział w meczu. Sportowcy _____ dobre wyniki. Jesteś pracowita, zawsze _____ wszystkie ćwiczenia. Taras _____ zawody tenisowe. My _____ naszą drużynę. Po lekcjach uczniowie _____ iść do domu. Na meczu _____: „My nie, my nie, my nie, my nie, my nigdy nie poddamy się!”. Otylia Jędrzejczak doskonale _____ na tych zawodach!

Pisownia wyrazów z *ch* i *h*

W języku polskim ***ch*** i ***h*** oznaczają jeden dźwięk, który się wymawia jak ukraiński **[x]**.

ch	piszemy, gdy w pokrewnych ukraińskich wyrazach jest **x**.	*chata – хата;* *chór – хор;* *chemia – хімія;* *kochać – кохати.*
h	piszemy, gdy w pokrewnych ukraińskich wyrazach jest **г** albo brak spółgłoski	*hamak – гамак;* *humor – гумор;* *hetman – гетьман;* *historia – історія;* *Hanna – Ганна;* *Hiszpania – Іспанія*

PAMIĘTAJ:

W wyrazach *Podhale, halny, harcerz, herbata, hełm* i niektórych innych piszemy *h*.

Gdy masz wątpliwości, sięgnij do słownika!

ĆWICZENIE 22

Przepisz wyrazy, uzupełniając je odpowiednio literami *ch* lub *h*. Z podkreślonymi wyrazami ułóż zdania.

□uta, □uśtawka, wi□er, przy□odzić, u□o, □eć, śmie□, □erbata, Nowa □uta, □amulec, □łopiec, □mura, □leb, pu□ar, mu□a, ku□nia, □ałwa.

ĆWICZENIE 23

Przetłumacz na język polski.

Богдан Хмельницький – український гетьман. Він навчався у Львові. Гетьманською столицею тоді був Суботів. Тепер – це тихе містечко на Східній Україні. У війську Хмельницького було багато відважних героїв.

ĆWICZENIE 24

Wpisz podane wyrazy do tabelki, odszukaj ukraińskie odpowiedniki.

wyrazy z ***h***	wyraz ukr.	wyrazy z ***ch***	wyraz ukr.
bohater	*богатир*	*chomik*	*хом'як*

Hamak, haczyk, tchórz, hotel, hymn, chart, choroba, chochla, chodzić, huśtawka, chrupać, chrząszcz, dach, śmiech, hałas, mucha, orzech, hipopotam, historia, hektar, hełm, kochać, harcerz, hetman, chałwa, chan, Chełm, huta, humor.

ĆWICZENIE 25

Przetłumacz na język polski.

Сьогодні наші герої – Олег і Тарас – по телебаченню дивляться футбольний матч. Батьки хлопців уболівають за місцеву команду. Гра дуже цікава. Олег воліє дивитися баскетбол. Але вечір минає цікаво. Матч завершується нічиєю. І всі задоволені.

ĆWICZENIE 26

Wymawiaj szybko i dokładnie.

Pchła pchłę pchała, pchła płakała.

Czytanka

Legenda o smoku wawelskim

Dawno, dawno temu, za czasów panowania Księcia Kraka – legendarnego założyciela miasta Krakowa – nieustannie znikały młode dziewczyny, a nikt z krakowian nie wiedział, co się z nimi stało. Aż pewnego razu okazało się, że u stóp[1] Wawelskiego Wzgórza, w ogromnej pieczarze żył straszliwy smok. Porywał on nie tylko bydło i wszelaką zwierzynę[2], ale jego przysmakiem były jednak te młode dziewczyny.

Książę Krak zatem ogłosił: „Kto zabije smoka, dostanie ode mnie pół królestwa i moją córkę za żonę". Wielu dzielnych rycerzy[3] stawało do walki ze smokiem. Żadnemu jednak nie udało się go pokonać. W końcu młody szewczyk wpadł na wspaniały pomysł[4]! Wypchał skórę owcy siarką i podrzucił pod pieczarę smoka. Głodny potwór[5], zobaczywszy smakowitą owieczkę, nie zastanawiał się długo – pożarł ją jednym tchem.

Zaraz potem poczuł pieczenie w brzuchu. Z każdą chwilą piekło go coraz bardziej. Spragniony pobiegł na brzeg Wisły i począł łapczywie[6] pić wodę z rzeki. Wypił jeden łyk, drugi, trzeci, ale ciągle nie mógł ugasić pragnienia. Pił więc dalej, pił, aż pękł! Miasto zostało uwolnione od straszliwego smoka, a szewczyk otrzymał od króla obiecaną nagrodę i poślubił jego córkę.

---

[1] **u stóp** – *(mym)* біля підніжжя

[2] **Porywał ...bydło i wszelaką zwierzynę** – викрадав … худобу і всяку живність

[3] **dzielnych rycerzy** – хоробрих лицарів

[4] **wspaniały pomysł** – чудова думка

[5] **głodny potwór** – голодна потвора

[6] **łapczywie** – жадібно

Wg H. KODZIA

Legenda o złej księżniczce

Miał książę Bolko Piastowicz, władca zamku Chojnasty na Dolnym Śląsku, śliczną córkę – Kunegundę. Piękne to było dziewczę. Włosy czarne jak heban[1] i oczy duże, błyszczące odziedziczyła[2] po swej matce, księżniczce niemieckiej.

Cieszył się urodą córki książę Bolko i tylko czasami zachmurzyło się jego oblicze, gdy przypominał sobie, że Kunegunda miała złe serce[3].

Śmiała się, gdy kot złapał ptaszka, sowa – zajączka, kiedy psy szarpały kota, i klaskała w rączki z uciechy.

Zamek księcia Bolka był piękny. Wysoko, bardzo wysoko stał na górze potężny, wielki, niezdobyty! Zbocza góry porastał gęsty las sosnowy.

Z wieżyc zamkowych rozciągał się wspaniały widok na posiadłości księcia[4]. Jak na dłoni widać było przepiękne dąbrowy, zielone łąki, pełne kwiecia, szemrzące po skałach strumyki i wodospady, daleko, daleko, aż do Gór Olbrąskich, co je lud Karkonoszami[5] zwał.

Wieść o urodzie i bogactwie księżniczki Kunegundy szeroko szła w świat[6]. Zjeżdżało się mnóstwo rycerzy. Zamek Chojnasty rozbrzmiewał wesołymi pieśniami na ucztach i zabawach. Na dziedzińcu odbywały się liczne gonitwy i turnieje.

Aż wreszcie księżniczka orzekła, że tylko za tego wyjdzie za mąż, kto w pełnej zbroi[7] potrafi objechać dookoła zamek Chojnasty.

Było to trudne i niebezpieczne zadanie. Zamek stał na wysokiej, skalistej górze, bardzo stromej, zewsząd otoczonej głębokimi przepaściami.

Aż raz od polskiej strony przybył rycerz. Jasne włosy spadały mu w splotach ujętych w złotą siatkę na ramiona. Błękitne oczy patrzyły jasno i szczerze. Zgrabny był i wysoki jak topola, a tak silny, że z łatwością podkowy stalowe łamał w ręku.

Podobał się ów polski rycerz księżniczce. Zwyciężał wszystkich rówieśników na turniejach, uśmiech miał miły, serdeczny.

A jednak nie odwołała księżniczka swego postanowienia[8]! Z przestrachem patrzyła, jak dzielny młodzian dosiadł konia i ruszył na objazd zamku.

Blada, wystraszonym wzrokiem śledziła księżniczka ruchy konia, patrząc z okna wysokiej zamkowej baszty.

Aż zagrzmiały triumfalne trąby złote na dziedzińcu zamkowym. Obwieściły zwycięstwo.

Młody rycerz polski pokonał wszystkie przeszkody i wjeżdżał na zamek.

Radość biła ze wszystkich twarzy, głośne okrzyki na cześć zwycięzcy uderzały w wiekowe skały i powtarzały się echem w przepaściach. Z bijącym sercem schodziła dumna księżniczka z baszty zamkowej na spotkanie zwycięzcy.

A on stał cichy, poważny. Skinął ręką na znak, że chce mówić, i ucichło wszystko.

– Dopełniłem życzenia twego[9], księżniczko – rzekł – lecz po rękę twoją dłoni swej nie wyciągnę. Dzieli nas mnóstwo ofiar twego kaprysu, wielka liczba młodych rycerzy, których zgubiłaś.

Zrozpaczona Kunegunda długo tułała się[10] po pustych pokojach na świetnym zamku Chojnasty. Patrzyła z rozpaczą w dal, gdzie zniknął orszak dzielnego polskiego rycerza[11].

Aż dnia pewnego, nie mogąc stłumić w sobie tęsknoty i żalu, rzuciła się piękna księżniczka w przepaść i zginęła.

Pozostała po niej tylko legenda. Legenda o jej złym sercu, którą opowiadają babcie wnuczętom na Dolnym Śląsku w jesienne, długie wieczory, gdy za oknami zawodzi wicher[12] i niesie od zamku Chojnasty opowieść o dawno minionych dziejach[13].

---

[1] **włosy czarne jak heban** – *(mym)* волосся чорне як смола

[2] **odziedziczyć** – успадкувати

[3] **złe serce** – недобре серце

[4] **posiadłości księcia** – володіння князя

[5] **Karkonosze** – Карконоші (гори в південній Польщі)

[6] **wieść ...szeroko szła w świat** – звістка … швидко ширилась світом

[7] **w pełnej zbroi** – у повних обладунках

[8] **nie odwołała swego postanowienia** – не змінила свого наказу

[9] **dopełniłem życzenia twego** – я виконав твоє бажання

[10] **długo tułała się** – довго блукала

[11] **orszak dzielnego polskiego rycerza** – супровід хороброго польського лицаря

[12] **zawodzi wicher** – виводить вихор

[13] **o dawno minionych dziejach** – про давно минулі часи

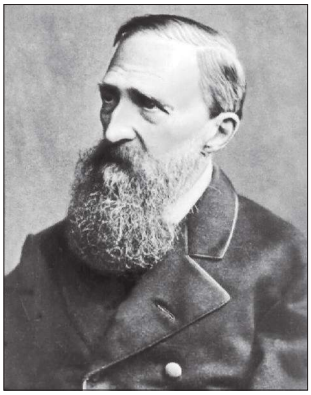

Wg. J. I. KRASZEWSKIEGO

Kwiat paproci

W pewnej wsi[1] żył chłopiec, który miał na imię Jacuś. Usłyszał raz od starej kobiety, Niemczychy, opowieść o cudownym[2] kwiecie paproci. Ten kwiat kwitnie tylko raz w roku, w noc świętego Jana, i tylko jeden w całym lesie. Ukryty jest w takim miejscu, że może go znaleźć wyłącznie człowiek młody i odważny, tym bardziej, że różne straszydła bronią do niego dostępu. Ale kto go już znajdzie – tego czeka wielkie szczęście na ziemi.

Zawziął się Jacuś i w noc świętojańską[3] poszedł do lasu. Nie przestraszyły go ani ciemności, ani plątanina pni, korzeni i krzaków, ani straszne oczy spoglądające z gęstwiny. Znalazł kwiat paproci, zerwał go i schował za koszulę. Kwiat ostrzegł chłopca, że szczęście może przynieść tylko jemu, z nikim nie wolno mu się dzielić. Zawahał się Jacuś przez chwilę, ale przystał na ten warunek. Wtedy kwiat zapuścił korzonki do jego serca.

Radośnie wracał młodzieniec do domu. Najpierw wymarzył sobie, żeby mieć ogromny pałac, wioskę, liczną służbę. Zaledwie to pomyślał, spostrzegł, że jest pięknie, po pańsku ubrany. Na drodze czekał na Jacusia powóz zaprzężony w sześć białych koni[4], który zawiózł go do pałacu. Chłopiec wyspał się po pracowitej nocy w pościeli tak delikatnej jak łabędzi puch. Obudził się, gdy poczuł głód. Stół był suto zastawiony wybornymi przysmakami[5], a półmiski same wędrowały w jego kierunku. W skarbcu znalazł nieprzebrane ilości złota, srebra i diamentów. Przemknęło mu przez myśl, że mógłby się tym bogactwem podzielić z rodziną, ale zaraz przestraszył się, iż wtedy wszystko straci. I żył

sobie bogato i wygodnie, tylko nie był szczęśliwy. Budował nowe pałace, przerabiał ogród, jadł zamorskie przysmaki, lecz nudził się i tęsknił za rodzinną wioską. Z tego powodu stał się okrutny[6] i znajdował przyjemność w znęcaniu się nad ludźmi.

W końcu Jacuś zatęsknił za swoimi bliskimi. Pojechał odwiedzić rodziców. Znalazł chatę taką samą jak przed laty[7], ale jeszcze nędzniejszą. Rodzona matka nie chciała go poznać. Powiedziała, że jej syn miał dobre serce i gdyby zdobył majątek, nie pozwoliłby rodzinie przymierać głodem. A takich pieniędzy, którymi z nikim nie można się podzielić, nie przyjąłby. Jacuś stał zawstydzony i upokorzony[8]. Miał ochotę pomóc rodzinie, ale bał się stracić majątek. Wahał się. W końcu wsiadł do powozu i odjechał.

Dalej wiódł życie bogacza, ale czuł się jeszcze bardziej nieszczęśliwy. Wytrzymał rok. Znów pojechał do rodziców. Ojciec już nie żył, matka leżała chora, w domu panowała nędza. Chwilę walczył Jacuś ze sobą, ponieważ miał wielką ochotę podzielić się majątkiem, ale strach znowu zwyciężył. Chłopiec wsiadł do karety i wrócił do pałacu.

---

[1] **w pewnej wsi** – в одному селі

[2] **o cudownym** – *(тут)* про чарівний

[3] **w noc świętojańską** – в ніч на Івана Купала

[4] **powóz zaprzężony w sześć białych koni** – карета, запряжена шістьма білими кіньми

[5] **wybornymi przysmakami** – *(тут)* вишуканою їжею

[6] **okrutny** – жорстокий

[7] **jak przed laty** – *(тут)* як і колись

[8] **zawstydzony i upokorzony** – засоромлений і принижений

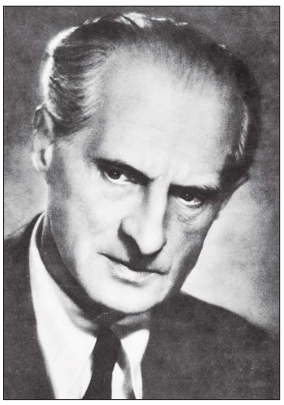

Julian TUWIM

Ptasie radio

Halo, halo! Tutaj ptasie radio w brzozowym gaju,
Nadajemy audycję z ptasiego kraju.
Proszę, niech każdy nastawi aparat,
Bo sfrunęły się ptaszki dla odbycia narad:
Po pierwsze – w sprawie,
Co świtem piszczy w trawie?
Po drugie – gdzie się
Ukrywa echo w lesie?
Po trzecie – kto się
Ma pierwszy kąpać w rosie?
Po czwarte – jak
Poznać, kto ptak,
A kto nie ptak?
A po piąte przez dziesiąte
Będą ćwierkać, świstać, kwilić,
Pitpilitać i pimpilić
Ptaszki następujące:

Słowik, wróbel, kos, jaskółka,
Kogut, dzięcioł, gil, kukułka,
Szczygieł, sowa, kruk, czubatka,
Drozd, sikora i dzierlatka,
Kaczka, gąska, jemiołuszka,
Dudek, trznadel, pośmieciuszka,
Wilga, zięba, bocian, szpak
Oraz każdy inny ptak.

Pierwszy – słowik
Zaczął tak:
„Halo! O, halo lo lo lo lo!
Tu tu tu tu tu tu tu
Radio, radijo, dijo, ijo, ijo,
Tijo, trijo, tru lu lu lu lu
Pio pio pijo lo lo lo lo lo
Plo plo plo plo plo halo!”

Na to wróbel zaterlikał:
„Cóż to znowu za muzyka?
Muszę zajrzeć do słownika,
By zrozumieć śpiew słowika.
Ćwir ćwir świrk!
Świr świr ćwirk!
Tu nie teatr
Ani cyrk!

Patrzcie go! Nastroszył piórka!
I wydziera się jak kurka!
Dość tych arii, dość tych liryk!
Ćwir ćwir czyrik,
Czyr czyr ćwirik!”

I tak zaczął ćwirzyć, ćwikać,
Ćwierkać, czyrkać, czykczyrikać,
Że aż kogut na patyku
Zapiał gniewnie: „Kukuryku!”

Jak usłyszy to kukułka,
Wrzaśnie: „A to co za spółka?
Kuku-ryku? Kuku-ryku?
Nie pozwalam, rozbójniku!
Bierz, co chcesz, bo ja nie skąpię,

Ale kuku nie ustąpię.
Ryku – choć do jutra skrzecz!
Ale kuku – moja rzecz!”
Zakukała: kuku! kuku!

Na to dzięcioł: stuku! puku!
Czajka woła: czyjaś ty, czyjaś?
Byłaś gdzie? Piłaś co? Piłaś, to wyłaź!
Przepióreczka: chodź tu! Pójdź tu!
Masz co? daj mi! rzuć tu! rzuć tu!

I od razu wszystkie ptaki
W szczebiot, w świegot, w zgiełk – o taki:
„Daj tu! Rzuć tu! Co masz? Wiórek?
Piórko? Ziarnko? Korek? Sznurek?
Pójdź tu, rzuć tu! Ja ćwierć i ty ćwierć!
Lepię gniazdko, przylep to, przytwierdź!
Widzisz go! Nie dam ci! Moje! Czyje?
Gniazdko ci wiję, wiję, wiję!
Nie dasz mi? Takiś ty? Wstydź się, wstydź się!"
I wszystkie ptaki zaczęły bić się.
Przyfrunęła ptasia milicja
I tak się skończyła ta leśna audycja.

Kotek

Miauczy kotek: miau!
– Coś ty, kotku, miał?
– Miałem ja miseczkę mleczka,
Teraz pusta jest miseczka,
A jeszcze bym chciał.

Wzdycha kotek: o!
– Co ci, kotku, co?
– Śniła mi się wielka rzeka,
Wielka rzeka, pełna mleka
Aż po samo dno.

Pisnął kotek: pii...
– Pij, koteczku, pij!
Skulił ogon, zmrużył ślipie,
Śpi – i we śnie mleczko chlipie,
Bo znów mu się śni.

Adam MICKIEWICZ

Powrót taty

„Pójdźcie, o dziatki, pójdźcie wszystkie razem
Za miasto, pod słup na wzgórek,
Tam przed cudownym klęknijcie obrazem,
Pobożnie zmówcie paciórek[1].

Tato nie wraca; ranki i wieczory
We łzach go czekam i trwodze;
Rozlały rzeki, pełne zwierza bory
I pełno zbójców na drodze".

Słysząc to dziatki biegną wszystkie razem,
Za miasto, pod słup na wzgórek,
Tam przed cudownym klękają obrazem
I zaczynają paciórek.

Całują ziemię, potem: „W imię Ojca,
Syna i Ducha Świętego[2],
Bądź pochwalona, przenajświętsza Trójca,
Teraz i czasu wszelkiego[3]".

Potem: Ojcze nasz[4] i Zdrowaś[5], i Wierzę[6],
Dziesięcioro[7] i koronki[8],

A kiedy całe zmówili pacierze,
Wyjmą książeczkę z kieszonki:

I litaniją[9] do Najświętszej Matki[10]
Starszy brat śpiewa, a z bratem
„Najświętsza Matko – przyśpiewują dziatki,
Zmiłuj się, zmiłuj nad tatem!"

Wtem słychać tarkot, wozy jadą drogą
I wóz znajomy na przedzie;
Skoczyły dzieci i krzyczą jak mogą:
„Tato, ach, tato nasz jedzie!"

Obaczył[11] kupiec, łzy radośne leje,
Z wozu na ziemię wylata[12];
„Ha, jak się macie, co się u was dzieje?
Czyście tęskniły do tata?

Mama czy zdrowa? Ciotunia? Domowi?
A ot rodzynki w koszyku".
Ten sobie mówi, a ten sobie mówi,
Pełno radości i krzyku.

„Ruszajcie – kupiec na sługi zawoła –
Ja z dziećmi pójdę ku miastu".
Idzie... aż zbójcy obskoczą dokoła[13],
A zbójców było dwunastu.

Brody ich długie, kręcone wąsiska,
Wzrok dziki, suknia plugawa[14];
Noże za pasem, miecz u boku błyska,
W ręku ogromna buława[15].

Krzyknęły dziatki, do ojca przypadły,
Tulą się pod płaszcz na łonie;

Truchleją[16] sługi, struchlał pan wybladły,
Drżące ku zbójcom wzniósł dłonie.

„Ach, bierzcie wozy, ach, bierzcie dostatek,
Tylko puszczajcie nas zdrowo,
Nie róbcie małych sierotami dziatek
I młodej małżonki wdową".

Nie słucha zgraja, ten już wóz wyprzęga,
Zabiera konie, a drugi
„Pieniędzy!" krzyczy i buławą sięga,
Ów z mieczem wpada[17] na sługi.

Wtem: „Stójcie, stójcie!" – krzyknie starszy zbójca
I spędza bandę precz z drogi,
A wypuściwszy i dzieci, i ojca,
„Idźcie, rzekł, dalej bez trwogi".

Kupiec dziękuje, a zbójca odpowie:
„Nie dziękuj, wyznam ci szczerze,
Pierwszy bym pałkę strzaskał[18] na twej głowie,
Gdyby nie dziatek pacierze.

Dziatki sprawiły, że uchodzisz cało[19],
Darzą cię życiem i zdrowiem;
Im więc podziękuj za to, co się stało,
A jak się stało, opowiem.

Z dawna już słysząc o przejeździe kupca,
I ja, i moje kamraty[20],
Tutaj za miastem, przy wzgórku u słupca
Zasiadaliśmy na czaty.

Dzisiaj nadchodzę, patrzę między chrusty[21],
Modlą się dziatki do Boga,

Słucham, z początku porwał mię śmiech pusty[22],
A potem litość i trwoga.

Słucham, ojczyste przyszły na myśl strony,
Buława upadła z ręki;
Ach! Ja mam żonę, i u mojej żony
Jest synek taki maleńki.

Kupcze! Jedź w miasto, ja do lasu muszę;
Wy, dziatki, na ten pagórek
Biegajcie sobie, i za moję duszę
Zmówcie też czasem paciórek".

---

[1] **zmówcie paciorek** – промовте молитву

[2] **W imię Ojca, Syna i Ducha Świętego** – во ім'я Отця і Сина, і Святого Духа

[3] **Bądź pochwalona, przenajświętsza Trójca, Teraz i czasu wszelkiego** – слава Тобі, пресвятая Тройце, нині і повсякчас

[4] **Ojcze nasz** – Отче наш

[5] **Zdrowaś** – Радуйся, Маріє ...

[6] **Wierzę** – Вірую

[7] **Dziesięcioro (przykazań)** – десять заповідей Божих

[8] **koronki** – молитва на вервиці (чотках)

[9] **litania** – літінія (благальна молитва)

[10] **do Najświętszej Matki** – до Богородиці Діви

[11] **obaczyć** – побачити

[12] **wylatać** – *(mym)* сходити

[13] **zbójcy obskoczą dokoła** – розбійники оточать довкола

[14] **suknia plugawa** – одежа гидка

[15] **buława** – *(mym)* палиця

[16] **truchleć** – ціпеніти

[17] **z mieczem wpada** – з мечем кидається

[18] **pałkę strzaskał** – *(mym)* палицю зламав

[19] **że uchodzisz cało** – що йдеш цілий

[20] **kamraty** – *(mym)* товариші

[21] **patrzę między chrusty** – дивлюся крізь кущі

[22] **porwał mię śmiech pusty** – розібрав мене дурний сміх

Cyprian Kamil NORWID

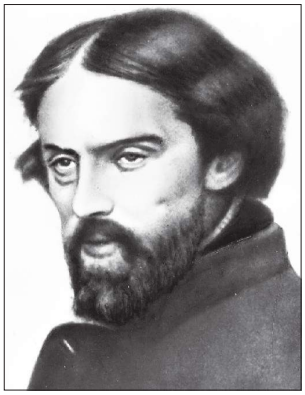

Moja piosnka

Do kraju tego, gdzie kruszynę chleba
Podnoszą z ziemi przez uszanowanie
Dla darów Nieba....
Tęskno mi, Panie[1]...

* * *

Do kraju tego, gdzie winą jest dużą
Popsować gniazdo na gruszy bocianie,
Bo wszystkim służą...
Tęskno mi, Panie...

* * *

Do kraju tego, gdzie pierwsze ukłony
Są, jak odwieczne Chrystusa wyznanie,
„Bądź pochwalony!”[2]
Tęskno mi, Panie...

* * *

Tęskno mi owdzie, gdzie któż o mnie stoi?
I tak być musi, choć się tak nie stanie
Przyjaźni mojej...
Tęskno mi, Panie...

---

[1] **Tęskno mi, Panie** – *(тут)* гірко, мені, Господи
[2] **Bądź pochwalony!** – Слава Ісусу Христу!

Henryk SIENKIEWICZ

Spotkanie ze słoniem

Fragment powieści
„W pustyni i puszczy”

Pewnego razu[1], kiedy Staś poszedł na polowanie, a Kali łowił ryby za wodospadem, Nel postanowiła pójść do skały zamykającej wąwóz[2], aby zobaczyć, jak też Staś z nią sobie poradzi i czy już czego nie dokonał. Zajęta obiadem Mea nie zauważyła jej odejścia, dziewczynka zaś, zbierając po drodze kwiatki osobliwej begonii, rosnącej obficie wśród zrębów skalnych[3], zbliżyła się do pochyłości[4], którą wyjechali kiedyś z wąwozu, i zaszedłszy na dół, znalazła się przy skale[5]. Wielki głaz[6], oderwany od rodzimej skały, zamykał gardziel wąwozu jak i poprzednio. Nel jednak zauważyła, że między nim a ścianą jest przejście tak szerokie, że nawet dorosły człowiek z łatwością mógłby się przecisnąć. Przez chwilę zawahała się, po czym przeszła i znalazła się po drugiej stronie. Ale był tam zakręt, który trzeba było minąć, by dojść do szerokiego ujścia[7], zamkniętego wodospadem. Nel poczęła rozmyślać: „Pójdę jeszcze tylko trochę dalej, wyjrzę zza skały, raz spojrzę na słonia, który mnie wcale nie zobaczy, i wrócę”. Tak rozmyślając, posuwała się krok za krokiem coraz dalej, aż wreszcie doszła do miejsca, w którym wąwóz rozszerzał się nagle w małą dolinkę, i zobaczyła słonia. Stał odwrócony tyłem do niej, z trąbą zanurzoną w wodospadzie i pił. To ją ośmieliło, więc, przytuliwszy się do ściany skalnej, postąpiła jeszcze

kilka kroków – i jeszcze kilka – a wtem olbrzymi zwierz, chcąc polać sobie boki, odwrócił głowę, zobaczył dziewczynkę i zobaczywszy – ruszył ku niej natychmiast.

Nel zlękła się bardzo, ale ponieważ nie było już czasu cofnąć się[8], więc przycisnąwszy kolanko do kolanka, dygnęła słoniowi[9], jak umiała najładniej, po czym wyciągnęła rączkę z begoniami i ozwała się trochę drżącym głosikiem:

– Dzień dobry, kochany słoniu! Ja wiem, że nie zrobisz mi nic złego, więc przyszłam, żeby ci powiedzieć dzień dobry... i mam tylko te kwiaty...

A kolos[10] zbliżył się, wyciągnął trąbę, wyjął z paluszków Nel wiązankę begonii, lecz włożywszy ją do paszczy – wypuścił zaraz na ziemię, gdyż widocznie nie smakowały mu ani kwiaty, ani włochate liście. Nel ujrzała teraz nad sobą trąbę na kształt ogromnego, czarnego węża, który wyciągał się i przeginał: dotknął jednej rączki i drugiej, potem obu ramion i na koniec, opadłszy w dół, począł się chwiać łagodnie na obie strony.

– Wiedziałam, że mi nie zrobisz nic złego – powtórzyła dziewczynka, choć strach nie opuszczał jej jeszcze[11].

Słoń zaś cofnął w tył[12] swoje bajeczne uszy, zwijając i rozwijając na przemian trąbę i gulgocąc radośnie[13], tak jakby gułgotał zawsze, gdy dziewczynka zbliżała się do krawędzi wąwozu.

I jak niegdyś Staś z lwem, tak teraz dwoje stało naprzeciw siebie – on, ogrom[14], podobny do domu lub skały – i ona, drobna kruszynka[15], którą mógł zgnieść jednym ruchem, nawet nie ze złości, ale przez nieuwagę.

Lecz dobry i roztropny[16] zwierz nie czynił żadnych ani gniewnych, ani nieuważnych ruchów i widocznie rad był i uszczęśliwiony z przybycia małego gościa.

Nel ośmieliła się stopniowo, a wreszcie wzniosła oczy w górę i patrząc tak, jakby patrzyła na wysoki dach, zapytała, wysuwając nieśmiało rączkę:

– Czy można cię pogłaskać po trąbie?

Słoń nie umiał wprawdzie po angielsku, ale z ruchu jej ręki zmiarkował od razu[17], o co idzie, i podsunął jej pod dłoń koniec swego długiego na dwa metry nosa.

Nel jęła głaskać trąbę[18], z początku jedną ręką i ostrożnie, potem dwiema, a wreszcie objęła obu ramionkami i przytuliła się do niej z całą dziecinną ufnością[19].

Słoń przestępował z nogi na nogę i wciąż gulgotał z radości. Po chwili zaś obwinął trąbą drobne ciało dziewczynki i podniósł je w górę, począł kołysać ją lekko w prawo i w lewo.

---

[1] **pewnego razu** – одного разу

[2] **postanowiła pójść do skały zamykającej wąwóz** – вирішили піти до скелі, яка закривала ущелину

[3] **wśród zrębów skalnych** – *(mym)* серед скелястих стін

[4] **zbliżyła się do pochyłości** – підійшла до схилу

[5] **znalazła się przy skale** – опинилася біля скелі

[6] **głaz** – валун

[7] **ujście** – устя

[8] **nie było już czasu cofnąć się** – вже не було часу на відступ

[9] **dygnęła słoniowi** – зробила слонові реверанс

[10] **kolos** – велетень

[11] **strach nie opuszczał jej jeszcze** – страх все ще не покидав її

[12] **cofnął w tył** – забрав назад

[13] **gulgocąc radośnie** – радісно рокочучи

[14] **ogrom** – велет

[15] **drobna kruszynka** – дрібненька крихітка

[16] **dobry i roztropny** – добрий завбачливий

[17] **zmiarkował od razu** – відразу зметикував

[18] **jęła głaskać trąbę** – почала гладити хобот

[19] **z całą dziecinną ufnością**– з усією дитячою довірою

Wg H. Sienkiewicza

Janko Muzykant

...Wcale nie był jak inne dzieci, był raczej jak jego skrzypki z gonta[1], które zaledwie brzęczały. Na przednówku[2] przy tym przymierał głodem, bo żył najczęściej surową marchwią i także chęcią posiadania skrzypek[3].

Ale ta chęć nie wyszła mu na dobre[4].

We dworze[5] miał skrzypce lokaj i grywał czasem na nich szarą godziną[6], aby się podobać pannie służącej. Janko czasem podczołgiwał się między łopuchami, aż pod otwarte drzwi kredensu[7], żeby im się przypatrzeć. Wisiały właśnie na ścianie naprzeciw drzwi. Więc tam chłopak duszę swoją wysyłał ku nim przez oczy[8], bo mu się zdawało, że to niedostępna jakaś dla niego świętość, której niegodzien tknąć[9], że to jakieś jego najdroższe ukochanie.

Pewnej nocy nikogo nie było w kredensie. Państwo od dawna siedzieli za granicą, dom stał pustkami, więc lokaj przesiadywał na drugiej stronie u panny pokojowej. Janko, przyczajony w łopuchach, patrzył już od dawna przez otwarte szerokie drzwi na cel wszystkich swych pożądań. Księżyc właśnie na niebie był pełny i wschodził ukośnie przez okno do kredensu, odbijając je w kształcie wielkiego jasnego kwadratu na przeciwległej ścianie. W tym blasku widać było wszystko doskonale: wcięte boki, struny i zagiętą rączkę. Kołeczki przy niej świeciły jak robaczki świętojańskie, a wzdłuż zwieszał się smyczek na kształt srebrnego pręta...

Ach, wszystko było śliczne i prawie czarodziejskie: Janek też patrzył coraz chciwiej. To strach zatrzymywał go na miejscu, to jakaś nieprzezwyciężona chęć pchała go naprzód. Czy czary jakie, czy co?.. Czary, wyraźne czary! Tymczasem wiatr powiał: zaszumiały cicho drzewa, załopotały łopuchy, a Janek jakoby wyraźnie usłyszał:

– Idź, Janku! W kredensie nie ma nikogo... idź, Janku!..

Noc była widna, jasna. W ogrodzie dworskim nad stawem słowik zaczął śpiewać i pogwizdywać to cicho, to głośniej: „Idź! Pójdź! Weź!”. Lelek poczciwy[10] cichym lotem zakręcił się koło głowy dziecka i zawołał: „Janku, nie! Nie!”.

Biedny, mały, skulony kształt z wolna i ostrożnie posunął się naprzód, a tymczasem słowik cichuteńko pogwizdywał: „Idź! Pójdź! Weź!”

Biała koszula migotała coraz bliżej drzwi kredensowych. Już nie ukrywają jej czarne łopuchy. Na progu kredensowym słychać szybki oddech piersi dziecka. Chwila jeszcze, biała koszula znikła, już tylko jedna bosa nóżka wystaje za progiem. Na próżno[11], lelku, przelatujesz jeszcze raz i wołasz: „Nie! nie!”. Janek już w kredensie.

Zarechotały zaraz ogromnie żaby w stawie ogromnym, jakby przestraszone, ale potem ucichły. Słowik przestał pogwizdywać, łopuchy szemrać. Tymczasem Janek ciągnął się cicho i ostrożnie, ale zaraz go strach ogarnął.

Cicha letnia błyskawica, przeleciawszy między wschodem a zachodem, oświeciła raz jeszcze wnętrze kredensu i Janka na czworakach przed skrzypcami z głową zadartą do góry. Ale błyskawica zgasła, księżyc przysłoniła chmurka i nic już nie było widać ani słychać.

Po chwili dopiero z ciemności wyszedł dźwięk cichutki i płaczliwy, jakby ktoś nieostrożnie strun dotknął – i nagle ...

Gdyby jakiś zaspany głos wychodzący z kąta kredensu spytał gniewnie:

– Kto tam?

Janek zatаił dech w piersiach, ale gruby głos spytał powtórnie:

– Kto tam?

Zapałka zaczęła migotać po ścianie, zrobiło się widno, a potem ... Ech! Boże! Słychać klątwy[12], uderzenia, płacz dziecka, wołanie: O! Dlaboga[13]!, szczekanie psów, bieganie świateł po szybach, hałas w całym dworze ...

Na drugi dzień biedny Janek stał już przed sądem wójta.

Mieliż go tam sądzić jako złodzieja?.. Pewno. Popatrzyli na niego wójt i ławnicy[14], jak stał przed nimi z palcem włożonym w gębie, z wytrzeszczonymi oczyma, mały, chudy, zamorusany, obity, nie widzący, gdzie jest i czego od niego chcą? Do więzienia go posłać czy jak? Trzebaż przy tym mieć trochę miłosierdzia nad dziećmi. Jakże sądzić taką biedę, co ma lat dziesięć i ledwo na nogach stoi? Niech go tam weźmie stójka[15], niech mu da rózgą, żeby na drugi raz nie kradł, i cała rzecz[16].

– Bo pewno!

Zawołali Stacha, co był stójką:

– Weź go ta i daj mu na pamiątkę.

Stach kiwnął swoją głupowatą, zwierzęcą głową, wziął Janka pod pachę, jakby jakiego kociaka, i wyniósł ku stodółce. Dziecko czy nie rozumiało, o co chodzi, czy się zlękło, dość, że ni słowem, patrzyło tylko, jakby patrzył ptak. Albo on wie, co z nim zrobią? Dopiero jak go Stach w stodole wziął garścią, rozciągnął na ziemi i podgiąwszy koszulinę machnął od ucha[17], dopiero Janek krzyknął:

– Matulu! – i co go stójka rózgą, to on – „Matulu! Matulu!", ale coraz ciszej, słabiej, aż którymś razem ucichło dziecko i nie wołało już matuli...

Biedne, biedne, roztrzaskane skrzypce!..

– Ej, głupi, zły Stachu! Kto tak dzieci bije? Toż to małe i słabe i zawsze było ledwie żywe.

---

[1] **skrzypki z gonta** – скрипка з дошки

[2] **przednówek** – переднівок (напередодні нового врожаю)

[3] **także chęcią posiadania skrzypek** – також бажанням мати скрипку

[4] **chęć nie wyszła mu na dobre** – бажання це не пішло йому на користь

[5] **we dworze** – у панському дворі

[6] **szara godzina** – *(тут)* вечір

[7] **drzwi kredensu** – *(тут)* двері буфетної кімнати

[8] **duszę swoją wysyłał ku nim przez oczy** – всією душею тягнувся до неї очима

[9] **której niegodzien tknąć** – якої не був гідний доторкнутися

[10] **lelek poczciwy** – дрімлюга (птах)

[11] **na próżno** – даремно

[12] **słychać klątwy** – чути прокльони

[13] **Dlaboga** – Заради Бога!

[14] **wójt i ławnicy** – війт і присяжні

[15] **stójka** – сторож

[16] **i cała rzecz** – *(тут)* і по всьому

[17] **machnął od ucha** – замахнувся

Maria KONOPNICKA

O sierotce Marysi

Fragment baśni
„O krasnoludkach i sierotce Marysi”

I

Czy to gołąb leśny grucha
Tak tęskliwie a żałośnie,
Czy to słowik tak zawodzi
Po minionej dawno wiośnie? (...)
Ej! Nie gołąb to, nie słowik,
Ej! Nie puszczy to są jęki,
Ale matka odumiera[1]
Swojej małej sieroteńki!
Kto pożywi? Kto napoi?
Kto przytuli ją na świecie?
Z modrych oczął[2] kto łzy otrze?
Kto przygarnie cudze dziecię? (...)
Kolebała ją w kolebce
Z złotej trzciny, rokiciny,
Teraz dla niej czarna ziemia
I zapiecek z twardej gliny.
Piosenką uśpi ją bywało,
Piosenką rankiem ze snu budzi,
A teraz ją wołać będą
Zimne głosy obcych ludzi. (...)
Gaśnie słonko za górami,
Zachodowe gasną zorze[3],

Odumarła matka dziecię[4],
Odumarła w Imię Boże!

II

Płacze Maryś całe dzionki[5],
Płacze Maryś całe noce ...
Przyleciały już skowronki
I jaskółka już szczebioce.
Przyleciały już skowronki
Na kwietniową, na niedzielę[6],
Na mogile matusinej
Rozkwitnęło bujne ziele.
Na mogile matusinej
Sieroteńka cicho kwili.
Już ją z chaty, z tej radosnej,
Obcy ludzie wypędzili. (...)
Idźże we świat, ty sieroto,
Cudze gąski paść na łące,
Niech cię myją bujne deszcze,
Niech cię suszy jasne słońce
Niech cię myją bujne deszcze
Niech cię bujny wiatr pomiecie.
Idźże we świat, ty sieroto,
Co nikogo nie masz w świecie!

---

[1] **matka odumiera** – мама помирає
[2] **modre oczęta** – голубі оченята
[3] **zachodowe gasną zorze** – вечірні гаснуть зорі
[4] **dziecię** – дитя
[5] **całe dzionki** – цілі дні
[6] **na kwietniową, na niedzielę** – Вербної неділі

Kornel MAKUSZYŃSKI

120 przygód Koziołka Matołka

(Fragmenty)

Wszystkie mądre polskie kozy,
By je zliczyć, nie mam siły!
Na naradę się zebrały
I rzecz taką uchwaliły:
„W sławnym mieście Pacanowie
Tacy sprytni są kowale,
Że umieją podkuć kozy,
By chodziły w pełnej chwale.
Przeto koza albo kozioł,
Jakaś bardzo mądra głowa,
Aby podkuć się na próbę,
Musi pójść do Pacanowa.
„Kto ten dzielny? Kto się zgłasza?"
„Ja!" – zakrzyknął w głos koziołek.
Miał maleńką, piękną bródkę,
A wołano nań[1]: Matołek.
Kiedy znalazł się na drodze,
Po raz pierwszy na wolności,
Skoczył w górę nasz koziołek,
Aby rozprostować kości.

* * *

A koziołek został w lesie,
Pobekując wciąż żałośnie[2].
Bekiem zbudził czarownicę,
Bardzo straszną babę Jędzę,
Co dziewczynek złote włosy
Jak na krosnach tka jak przędzę.
Przyszła, patrzy i wciąż cmoka,
Potem rzecze: – „Coś, kochanie,
Jesteś mi zanadto chudy,
Ale zjem cię na śniadanie!"
A on na to: – „Zdejm łańcuchy,
A ja za to cię z ochotą
Poprowadzę tam, gdzie leżą
Wielkie skarby, srebro, złoto!"
Wiedzie potem czarownicę
Przez las stary, przez las młody,
Aż oboje tam przybyli,
Gdzie są wielkie, czarne wody.
Kazał stanąć jej nad brzegiem
I na chwilę zamknąć oczy.
Baba stoi, a koziołek
Jak nie beknie! Jak nie skoczy!

* * *

„Hulaj, kozioł" – rad zawołał,
Potem pobiegł do jej chaty
I uwolnił troje dziatek,
Co płakały spoza kraty[3].

* * *

Dzieci poszły w kraj daleki,
A on został na rozstaju.

---

[1] **a wołano nań** – звали його
[2] **pobekując wciąż żałośnie** – *(mym)* мекаючи жалібно
[3] **spoza kraty** – з-за ґрат

Jan BRZECHWA

Wiosna

Naplotkowała[1] sosna,
że już się zbliża wiosna.
Kret skrzywił się ponuro:
– Przyjedzie pewno furą ...
Jeż się najeżył srodze:
– Raczej na hulajnodze[2].
Wąż syknął: – Ja nie wierzę,
przyjedzie na rowerze.
Kos gwizdnął: – Wiem coś o tym,
przyleci samolotem.
– Skąd znowu[3] – rzekła sroka –
ja z niej nie spuszczam oka
i w zeszłym roku w maju
widziałam ją w tramwaju.
– Nieprawda! Wiosna zwykle
przyjeżdża motocyklem!
– A ja wam tu dowiodę,
że właśnie samochodem.
– Nieprawda, bo w karecie!
– W karecie? – Cóż pan plecie?
Oświadczyć mogę krótko,
że płynie właśnie łódką!
A wiosna przyszła pieszo.
Już kwiaty za nią śpieszą,
już trawy przed nią rosną
i szumią: – Witaj, wiosno!

Chrząszcz

W Szczebrzeszynie[4] chrząszcz brzmi w trzcinie[5]
I Szczebrzeszyn z tego słynie[6].
Wół go pyta: „Panie chrząszczu,
Po co pan tak brzęczy w gąszczu?”
„Jak to – po co? To jest praca!
Każda praca się opłaca”.
Wół pomyślał: „Znakomicie!
Też rozpocznę takie życie”.
Wrócił do dom[7] i wesoło
Zaczął brzęczeć pod stodołą.
Po wolemu, tęgim basem.
A tu Maciek szedł tymczasem.
„Ja ci tu pobrzęczę, wole!
Dosyć tego, jazda w pole!”
I dał taką mu robotę,
Że się wół oblewał potem.
Po robocie pobiegł w gąszcze.
„Już ja to na chrząszczu pomszczę!”[8]
Lecz nie zastał chrząszcza w trzcinie,
Bo chrząszcz właśnie brzęczał w Pszczynie[9].

---

[1] **naplotkowała** – пустила плітку
[2] **na hulajnodze** – на самокаті
[3] **skąd znowu** – звідки ж
[4] **w Szczebrzeszynie** – у Щебжешині (містечко біля Замостя)
[5] **brzmi w trzcinie** – гуде в очереті
[6] **z tego słynie** – славний тим
[7] **do dom** – до дому
[8] **już ja to na chrząszczu pomszczę** – я ж за це хрущеві відомщу
[9] **Pszczyna** – Пщина (місто біля Катовиць)

Stanisław LEM

Dzienniki gwiazdowe

– Wstawaj – rzekł, podnosząc mnie – czy nic sobie nie zrobiłeś?

– Nie – odparłem, opierając się rękami o podłogę, bo kręciło mi się w głowie – z którego jesteś dnia tygodnia?

– Ze środy – odparł. – Idziemy szybko naprawić ster[1], bo szkoda czasu!

– A gdzie ten poniedziałkowy? – spytałem.

– Już go nie ma, to znaczy, widocznie ty nim jesteś.

– Jak to ja?

– No tak, bo poniedziałkowy stał się w nocy z poniedziałku na wtorek wtorkowym, i tak dalej.

– Nie rozumiem!

– Nie szkodzi – to z nieprzyzwyczajenia. Ale chodź, szkoda czasu!

– Zaraz – odpowiedziałem, nie ruszając się z podłogi. – Dzisiaj jest wtorek. Jeżeli ty jesteś środowy, i do tej chwili we środę jeszcze nie są naprawione stery, to z tego wynika, że coś przeszkodzi nam w ich naprawieniu, ponieważ w przeciwnym razie ty, we środę, nie nakłaniałbyś już mnie do tego, abym ja, we wtorek, je z tobą wspólnie naprawiał.

A kiedy w końcu udało mi się go przekonać, wpadliśmy w następny wir grawitacyjny[2]. Oblał mnie zimny pot[3], bo sobie pomyślałem, że odtąd będziemy kręcić się w tej pętli czasowej w kółko, aż po wieczność[4], ale tak się na szczęście nie stało. Gdy ciążenie[5] osłabło na tyle, że mogłem wstać, znowu byłem sam w kabinie. Widocznie lokalny[6] wtorek, który trwał przedtem w pobliżu zlewu, znikł, stając się bezpowrotną przeszłością. Natychmiast za-

siadłem do mapy, szukając jakiegoś uczciwego wiru, w który mógłbym wprowadzić rakietę[7], aby wywołać ponowne zakrzywienie czasu[8] i w ten sposób zyskać pomocnika.

Jakoż znalazłem jeden, wcale obiecujący[9], i manewrując silnikami, z wielkim trudem nakierowałem rakietę tak, aby przeciąć go w samym środku.

Co prawda konfiguracja tego wiru była, według mapy, raczej niezwykła – miał dwa obok siebie leżące ośrodki. Ale byłem już taki zdesperowany[10], że nie zwracałem uwagi na ową anomalię.

Podczas wielogodzinnego krzątania się w komorze silnikowej ubrudziłem porządnie ręce, poszedłem więc je umyć, widząc, że mam jeszcze sporo czasu do wejścia w wir. Łazienka była zamknięta. Dobiegały z niej takie odgłosy, jakby ktoś płukał gardło.

– Kto tam?! – krzyknąłem zaskoczony[11].

– Ja – odparł głos ze środka.

– Jaki znów "ja"?!

– Ijon Tichy.

– Z którego dnia?

– Z piątku. Czego chcesz?

– Chciałem umyć ręce... – rzuciłem machinalnie, myśląc jednocześnie z największą intensywnością: była środa wieczór, a on pochodził z piątku, tak zatem wir grawitacyjny, w który wpaść miał statek, zakrzywi czas z piątku do środy, ale co się stanie wewnątrz wiru dalej, tego nie mogłem sobie w żaden sposób uzmysłowić. Szczególnie intrygowało mnie[12], gdzie może być czwartek?

---

[1] **naprawić ster** – відремонтувати кермо

[2] **wir grawitacyjny** – гравітаційний вир

[3] **oblał mnie zimny pot** – я облився холодним потом

[4] **będziemy kręcić się w tej pętli czasowej w kółko, aż po wieczność** – ми будемо крутитися у цій петлі часу безконечно

[5] **ciążenie** – тяжіння

[6] **lokalny** – місцевий

[7] **wprowadzić rakietę** – скерувати ракету

[8] **zakrzywienie czasu** – викривлення часу

[9] **wcale obiecujący** – цілком непоганий

[10] **byłem już taki zdesperowany** – я вже був у такому відчаї

[11] **krzyknąłem zaskoczony** – я крикнув зі здивуванням

[12] **intrygowało mnie** – мене сильно цікавило

Czesław MIŁOSZ

Droga

Tam, gdzie zielona ścieli się dolina
I droga, trawą zarosła na poły[1],
Przez gaj dębowy, co kwitnąć zaczyna,
Dzieci wracają do domu ze szkoły.

W piórniku, który na wskroś się otwiera,
Chrobocą[2] kredki wśród okruchów bułki
I grosz miedziany[3], który każde zbiera
Na powitanie wiosennej kukułki[4].

Berecik siostry i czapeczka brata
Migają między puszystą krzewiną[5].
Sójka skrzekocząc po gałęziach lata
I długie chmury nad drzewami płyną.

Już dach czerwony widać za zakrętem.
Przed domem ojciec, wsparty na motyce,
Schyla się, trąca listki rozwinięte
I z grządki całą widzi okolicę.

---

[1] **zarosła na poły** – *(mym)* заросла в пояс
[2] **chrobotać** – шарудіти
[3] **grosz miedziany** – *(mym)* дрібна монета
[4] **na powitanie wiosennej kukułki** – для привітання першої зозулі (за повір'ям вона приносить щастя)
[5] **puszysta krzewina** – *(mym)* розлогий чагарник

Wisława SZYMBORSKA

Kot w pustym mieszkaniu

Umrzeć – tego się nie robi kotu[1].
Bo co ma począć kot
w pustym mieszkaniu.
Wdrapywać się na ściany.
Ocierać między meblami.
Nic niby tu nie zmienione,
a jednak pozamieniane.
Niby nie przesunięte,
a jednak porozsuwane.
I wieczorami lampa już nie świeci.

Słychać kroki na schodach,
ale to nie te.
Ręka, co kładzie rybę na talerzyk,
także nie ta, co kładła.

Coś się tu nie zaczyna
w swojej zwykłej porze.
Coś się tu nie odbywa
jak powinno.
Ktoś tutaj był i był,
a potem nagle zniknął
i uporczywie go nie ma.

Do wszystkich szaf się zajrzało.
Przez półki przebiegło.
Wcisnęło się pod dywan i sprawdziło.
Nawet złamało zakaz
i rozrzuciło papiery.
Co więcej jest do zrobienia[2].
Spać i czekać.

Niech no[3] on tylko wróci,
niech no się pokaże.
Już on się dowie,
że tak z kotem nie można.
Będzie się szło w jego stronę
jakby się wcale nie chciało,
pomalutku,
na bardzo obrażonych łapach.
I żadnych skoków pisków na początek.

---

[1] **tego nie robi się kotu** – так не роблять котові
[2] **co więcej jest do zrobienia** – що ще можна зробити
[3] **niech no** – нехай же

Słownik

A

akcent – наголос
auto – автомобіль

B

bardzo – дуже
bezokolicznik – неозначена форма дієслова, інфінітив
błyszczący – блискучий
boisko – спортивний майданчик
but – черевик, взуття

C

czasownik – дієслово
cętkowany – в цятки
chory – хворий
chronić – захищати, охороняти
cichy – тихий
cieszyć – тішити, приносити радість
czerwiec – червень
czytelnia – читальня, читальний зал
czytelnik – читач

D

deklinacja – відміна іменників
doniczka – вазон
dorodny – великий, огрядний
dowiedzieć się – дізнатися
dywan – килим
dziecko – дитина
dziś, dzisiaj – сьогодні
dźwięk – звук

F

ferie – зимові канікули

G

grudzień – грудень
gwar – гомін

H

hamulec – гальмо
hulajdusza – гультіпака
hultaj – гультяй
hałaśliwy – галасливий, гучний

I

iść *(idę; szedł)* – йти *(я йду; йшов)*

K

kafelki – керамічна плитка
kalarepka – капуста кольрабі
kanapa – диван
kapelusz – капелюх
koniugacja – дієвідміна
kosz – кошик
król – король
krzak – кущ
księżyc – місяць на небі
kwiecień – квітень

L

liczba – число; кількість
~ **mnoga** – множина
~ **pojedyncza** – однина
liczebnik – числівник
~ **główny** – власне кількісний числівник
~ **porządkowy** – порядковий числівник
liczny – багаточисельний
lekcja – урок
lipiec – липень
listopad – листопад
luty – лютий

Ł

ładunek – вантаж
łodyga – стебло

M

maj – травень
marzec – березень
miesiąc – місяць

N

nadąsany – похмурий
niechcący – ненавмисне
nietoperz – кажан

O

obrus – скатертина
obszar – територія
opowiadać – розповідати

P

pantofle – туфлі
partykuła – частка
pasiasty – смугастий
pasterz – пастух
paź królowej – метелик махаон
październik – жовтень
pięknie – гарно
plecak – рюкзак
plecy – спина
pociecha – втіха
ponury – понурий
pożyteczny – корисний
przestępca – злочинець
przypadek – відмінок; випадок
przyimek – прийменник
przymiotnik – прикметник
przysłówek – прислівник

R

rodzaj – рід; ґатунок
~ **męski** – чоловічий рід
~ **nijaki** – середній рід
~ **żeński** – жіночий рід
rzeczownik – іменник
rzodkiewka – редиска

S

samochód – машина
samogłoska – голосний звук
sierpień – серпень
sklep – крамниця
skowronek – жайворонок
spacer – прогулянка
spiżarnia – комора
spójnik – сполучник
spółgłoska – приголосний звук
styczeń – січень
swawolić – пустувати, сваволити
sylaba – склад
szary – сірий
szczaw – щавель
szczypiorek – зелена цибуля
szeptać – шептати
szufelka – лопатка, совок

Ś

świerszcz – цвіркун

T

teraz – тепер
tor – колія
trafić – потрапити; влучити
tropić – вистежувати
twarz – обличчя
tysiąc – тисяча

U

ulewa – злива

W

wakacje – літні канікули
waza – супниця
wazon – ваза
wdrapać się – видертися
wersalka – ліжко-диван
wiedzieć – знати
wiele – багато
wieś – село
wrzesień – вересень
wszystko – все
wykrzyknik – вигук

Z

zabytek – пам'ятка (*старовини*)
zaimek – займенник
zapoznać się – познайомитися
zawsze – завжди
złocisty – золотистий
znać – знати
zwiedzać – відвідувати

Ź

źródło – джерело

SPIS TREŚCI

Alfabet 5

LEKCJA 1 71
Części mowy 75
Czas teraźniejszy czasowników ***być*** i ***mieć*** 77
Akcent 85

LEKCJA 2 86
Rodzaj rzeczowników 91
Piszemy wielką literą 94

LEKCJA 3 101
Liczebniki 104
Czas przeszły czasowników 111
Pisownia wyrazów z ***u*** i ***ó*** 117

LEKCJA 4 120
Przypadki i liczby rzeczowników 124
Rozróżniamy rzeczowniki żywotne i nieżywotne 125
Odmiana rzeczowników rodzaju nijakiego typu: ***niebo, pole, muzeum*** w liczbie pojedynczej 126
Czas przyszły czasownika ***być*** 130
Oznaczanie miękkości. Zapisywanie głoski [j] 133

LEKCJA 5 136
Odmiana rzeczowników deklinacji żeńskiej (twardotematowych) zakończonych na ***-a*** w liczbie pojedynczej 141
Podział czasowników na koniugacje 144
Odmiana czasowników koniugacji ***-am, -asz*** i ***-em, -esz*** w czasie teraźniejszym 145
Pisownia wyrazów z ***ą, ę, om, on, em, en*** 152

LEKCJA 6 155
Odmiana rzeczowników miękkotematowych deklinacji żeńskiej w liczbie pojedynczej 159
Odmiana przymiotników przez rodzaje 163
Odmiana czasowników koniugacji ***-ę, -isz / -ysz*** w czasie teraźniejszym 167
Pisownia wyrazów z ***rz*** i ***ż*** 169

LEKCJA 7 171
Odmiana rzeczowników nieżywotnych deklinacji męskiej w liczbie pojedynczej 175
Odmiana przymiotników w liczbie pojedynczej 179
Odmiana czasowników koniugacji ***-ę, -esz*** w czasie teraźniejszym 182
Pisownia wyrazów z ***ch*** i ***h*** 186

Czytanka 189
Legenda o smoku wawelskim 189
Wg H. KODZIA. Legenda o złej księżniczce 190
Wg. J. I. KRASZEWSKIEGO Kwiat paproci 192
Julian TUWIM
Ptasie radio 194
Kotek 196
Adam MICKIEWICZ. Powrót taty 197
Cyprian Kamil NORWID. Moja piosnka 201
Henryk SIENKIEWICZ
Spotkanie ze słoniem 202
Janko Muzykant 205
Maria KONOPNICKA. O sierotce Marysi 208
Kornel MAKUSZYŃSKI. 120 przygód Koziołka Matołka 210
Jan BRZECHWA
Wiosna 212
Chrząszcz 213
Stanisław LEM. Dzienniki gwiazdowe 214
Czesław MIŁOSZ. Droga 216
Wisława SZYMBORSKA. Kot w pustym mieszkaniu 217

Słownik 219

Навчальне видання

БІЛЕНЬКА-СВИСТОВИЧ Леся Володимирівна,
КОВАЛЕВСЬКИЙ Єжи,
ЯРМОЛЮК Микола Олександрович

ПОЛЬСЬКА МОВА

(1-й рік навчання)
для закладів загальної середньої освіти
з навчанням українською мовою
5 клас

Підручник для закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено

У підручнику використано матеріали з інтернет-джерел

Формат 70x100/16. Ум. друк. арк. 19,44. Обл.-вид. арк. 18,00.

Видавець і виготовлювач видавничий дім „Букрек”,
вул. Радищева, 10, м. Чернівці. 58000.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єкта видавничої справи
ЧЦ № 1 від 10.07.2000 р.